

UCHWAŁA Nr XVI/174/04

Rady Gminy w Czarnej

z dnia 29 lipca 2004 r.

w sprawie uchwalenia Planu Rozwoju Lokalnego Gminy Czarna na lata 2004 - 2006, z perspektywą na lata 2007 - 2013.

Działając na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, póź. 1591 z późn. zm.).

**Rada Gminy w Czarnej
uchwaliła, co następuje:**

§1

Uchwała się Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Czarna na lata 2004 - 2006, z perspektywą na lata 2007 - 2013, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§2

Wykonanie uchwały zleca się Wójtowi Gminy.

§3

Nadzór nad wykonaniem uchwały powierza się Komisji Rozwoju Społeczno-Gospodarczego, Gospodarki Finansowej, Rzemiosła i Usług.

§4

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Załącznik do
uchwały Nr XVI/174//2004 r.
Rady Gminy Czarna
z dnia 29 lipca 2004

***Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Czarna
na lata 2004 – 2006,
z perspektywą na lata 2007 – 2013.***

Gmina Czarna, 2004r.

Spis rzeczy:

I. Obszar i czas realizacji Planu Rozwoju Lokalnego.

II. Sytuacja społeczno – gospodarcza Gminy Czarna.

A. historia, położenie, podział administracyjny, powierzchnia, ludność

B. środowisko przyrodnicze,

C. turystyka,

D. zagospodarowanie przestrzenne i infrastruktura

1. miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego
2. studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy
3. uwarunkowania ochrony środowiska naturalnego
4. infrastruktura techniczna (stan dróg, gospodarka wodno-ściekowa, energetyczna)
 - 4.1 Drogi
 - 4.2 Sieci wodociągowe i kanalizacyjne
 - 4.3 Gazownictwo
 - 4.4 Elektro energetyka
 - 4.5 Telefonizacja
5. infrastruktura społeczna
 - identyfikacja problemów

E. gospodarka

- podstawowe branże na terenie gminy
- główni pracodawcy/struktura i trendy
- ilość osób zatrudnionych w danych sektorach – struktura – trendy
- identyfikacja problemów

F. sfera społeczna

- sytuacja demograficzna i społeczna terenu Gminy Czarna, m.in. wielkość populacji, jej wiek, poziom wykształcenia, wielkość populacji w wieku produkcyjnym, poziom bezrobocia, poziom bezpieczeństwa
- warunki i jakość życia mieszkańców
- grupy społeczne wymagające wsparcia
- rynek pracy
- identyfikacja problemów

III. Zadania polegające na poprawie sytuacji na terenie Gminy Czarna

1. Lista zadań tematyczna
2. Lista zadań wg hierarchii ważności

IV. Realizacja zadań i projektów

1. Planowane projekty/ zadania inwestycyjne w okresie 2004 -2006;
2. Planowane projekty/zadania inwestycyjne w następnych latach 2007 – 2013.

V. Powiązanie projektów z innymi działaniami realizowanymi na terenie gminy/powiatu/województwa.

VI. Oczekiwane wskaźniki osiągnięć planu rozwoju lokalnego.

VII. Plan finansowy na lata 2004 – 2006

Źródła finansowania Planu Rozwoju Lokalnego

VIII. System wdrażania

IX. Sposoby monitorowania, oceny i komunikacji społecznej

- a) monitorowanie planu rozwoju lokalnego
- b) ocena planu rozwoju lokalnego
- c) inicjowanie współpracy pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym i organizacjami pozarządowymi
- d) *Public Relations* planu rozwoju lokalnego

I. Obszar i czas realizacji Planu Rozwoju Lokalnego.

Obecnie tj. po wstąpieniu Polski w dniu 1 maja 2004 roku w struktury Unii Europejskiej przed JST otworzyły się nowe możliwości rozwoju. Jedną z głównych i równocześnie kluczową sferą działalności UE jest polityka rozwoju regionalnego. Polityka ta jest realizowana poprzez: koncentrację środków, programowanie, partnerstwo, dodawalność środków, komplementarność, koordynację kompatybilność z innymi politykami wspólnotowymi, spójność z polityką makroekonomiczną, monitorowanie i ocenę realizowanych programów. Wymienione wcześniej czynniki powodują, że środki przeznaczone na rozwój regionalny przynoszą znaczące efekty ekonomiczne. Członkostwo Polski w UE obliguje nas do stosowania zasad właściwych dla nowoczesnej praktyki Unii. Najważniejsze z pośród nich to oddolne podejście do rozwoju regionalnego, zintegrowane ujęcie rozwoju, partnerstwo społeczne (w tym publicznoprawne). Minione lata potwierdzają, że państwa, które oparły swój rozwój o zasady społeczne (tzn. na niematerialnych czynnikach rozwoju do których zalicza się m.in. kapitał ludzki, mechanizmy społecznej interakcji oraz partycypację społeczną), zaczęły rozwijać się znacznie szybciej, niż te kraje, gdzie polityka rozwoju bazowała na czynnikach wytwórczych. Tożsame uwarunkowania decydują o rozwoju mniejszych społeczności, takich jak gminy. Ideą wymogu przygotowania programów rozwoju jest przede wszystkim włączenie w proces wyznaczania celów rozwoju społeczno-gospodarczego lokalnych społeczności, jak najszerszego spektrum odbiorców późniejszych działań.

Plan Rozwoju Lokalnego powinien przyczynić się do realizacji najistotniejszych celów gminy Czarna. Celem planów rozwoju lokalnego powinno być zapewnienie koncentracji środków na strategicznych działaniach samorządów. Środki finansowe powinny być wydawane na wcześniej zaplanowane inwestycje według zaprogramowanej w planach kolejności.

Bieżący okres programowania Unii Europejskiej obejmuje lata 2000 do 2006.

Przystąpienie Polski do Unii powoduje konieczność opracowania Planu Rozwoju Lokalnego konieczność w pierwszym rządzie na rok 2004 i lata kolejne, tj. 2005 - 2006. Część Planu na lata 2007 – 2013 ma charakter perspektywiczny i będzie dookreślona w przyszłych latach.

Plan realizowany będzie na terenie poszczególnych sołectw Gminy Czarna, tj. miejscowości: Czarna, Dąbrówki, Krzemienica, Medynia Głogowska, Medynia Łańcucka, Pogwizdów, Wola Mała, Zalesie.

II. Sytuacja społeczno – gospodarcza Gminy Czarna.

A. Historia, położenie, podział administracyjny, powierzchnia, ludność.

Historia gminy

Doliną Wisłoka od Karpat do dolnego Sanu rozciągał się pas pradawnej puszczy leśnej, który stanowił naturalną granicę między Polską a Rusią. Osadnictwo na ten teren sporadycznie docierało od wschodu i zachodu już we wczesnym średniowieczu, tworząc zagospodarowane enklawy. Osadnictwo to rozwijało się na żyznym pasie lessów, który nie był porośnięty puszcza. Po zajęciu tych obszarów przez Kazimierza Wielkiego w 1340 roku rozpoczęto realizować szeroko zakrojoną akcję kolonizacyjną. Teren objęty niniejszym opracowaniem był częścią dystryktu łańcuckiego, który otrzymał od Kazimierza Wielkiego Otton z Pilczy. W rozwoju Łańcuta (lokowanym po 1340 roku) jak i okolicznych miejscowości ogromną rolę odegrał fakt, że miasto było położone przy głównym szlaku handlowym, przy tzw. „strata via”, która prowadziła ze Lwowa do Krakowa. Na odcinku Łańcut - Rzeszów droga ta biegła przez Trzebownik, Łąkę i Strażów. Ważnymi szlakami komunikacyjnymi były trakty do Leżajska i Sokołowa Małopolskiego (przez Trzeboś). Obok nich istniał cały szereg połączeń lokalnych, z których dla nas najważniejszy, nazywał się „vulgo żywiec” - była to droga biegnąca od mostu na Wisłoku w Rzeszowie do Krzemienicy przez Krasne. Drogę tę w późniejszym okresie nazwano „szeroką”. Niemniejszą rolę w procesie osadniczym odegrał Wisłok, który w XV wieku był rzeką spławną (porty w Palikówce i Czarnej). Wzdłuż wyżej wymienionych szlaków rozwijało się osadnictwo na interesującym nas obszarze.

Najstarszą osadą Gminy Czarna jest Krzemienica, lokowana po 1340 roku. Wieś tą przecinała wspomniana szeroka droga. Około połowy XV wieku założono Wolę Małą, położoną przy trakcie na Leżajsk (oraz nad Wisłokiem). W następnym wieku zostały założone wsie Czarna i Dąbrówki. Przez pierwszą z nich biegł trakt do Sokołowa, przez drugą droga na Leżajsk. Przy drodze do Sokołowa w XVII wieku lokowano również obie Medynie. Najmłodszą osadą jest Zalesie, powstałe dopiero w XVIII wieku.

Jak wynika z przedstawionych wyżej faktów proces osadniczy na terenie Gminy Czarna był bardzo powolny. Postępował „naprzód” w miarę jak posuwała się trzebież puszczy. Dodatkowo był on hamowany licznymi najezdami tatarskimi (np. 1502, 1524, 1672), wojnami prywatnymi, potopem szwedzkim, najazdem Siedmiogrodzian (1667), wojną północną, klęskami elementarnymi (powódzie, zarazy). Podczas tych najazdów wsie były wielokrotnie niszczone, a ludność brana w jasyr. Dopiero w II połowie XVIII wieku nastąpił okres względnego spokoju. Od tego okresu wsie rozwijały się niemal bez przeszkód.

Czarna (z Kołkami)

Wieś lokował w 1562 roku ówczesny właściciel dóbr łańcuckich Krzysztof Pilecki (zm.1568), syn Mikołaja „Ocica”. Po nim dobra odziedziczył syn- także Krzysztof zmarły po 1596 roku, żonaty z Anną z Sienna. W 1586 roku Anna z Sienna zamieniła włość łańcucką ze Stanisławem Stadnickim. Po jego śmierci w 1610 roku dobra łańcuckie objęli synowie Stanisława Stadnickiego- Władysław i Stanisław, którzy kontynuowali ojcowskie tradycje i prowadzili wojny sąsiedzkie. Władysław został rozstrzelany w Łańcucie w 1624 roku, natomiast młodszy Stanisław został oddany pod kuratelę Lubomirskiego i w 1629 roku oddał mu dobra łańcuckie w tym: Krzemienicę, Czarną, Kołki, Dąbrówki. Po 1649 roku ogromne latyfundium Lubomirskich złożone z 20 miast i 316 wsi zostało podzielone pomiędzy trzech synów; dobra łańcuckie odziedziczył Jerzy Sebastian (zm.1667). Kolejnymi właścicielami dóbr łańcuckich zostali jego potomkowie- Franciszek Sebastian (zm.1699) starosta olsztyński, Stanisław Herakliusz (zm.1702) marszałek wielki koronny i w końcu Teodor (zm.1745) wojewoda krakowski. W 1745 roku syn Teodora - Kacper przekazał dobra łańcuckie bratu stryjecznemu Stanisławowi Lubomirskiemu, który w 1753 roku ożenił się z Elżbietą (Izabelą) z Czartoryskich. Po śmierci Stanisława (1783) majątkiem zarządzała wdowa Elżbieta. Księżna zmarła w 1816 roku i jej majątek podzielono między trzy córki i ich potomstwo. Klucz łańcucki (wraz z Krzemienicą i Strażowem), otrzymali wnukowie Alfred i Artur, synowie Jana Potockiego (zm.1815) i Julii Teresy z Lubomirskich (zm.1794). Początkowo bracia gospodarowali wspólnie. Dopiero w 1823 roku podzielili się dobrami. Starszy Alfred (zm.1862) wziął dobra łańcuckie i lwowskie. Po jego śmierci ordynację odziedziczył syn - także Alfred (zm.1889) attache przy poselstwie austriackim w Londynie poseł na sejm, członek Rady Państwa, minister rolnictwa, premier rządu w latach 1870-71. Kolejnym właścicielem został syn Roman. Po jego śmierci w 1915 roku włości objął ostatni ordynat - Alfred (zm.1958).

Według tradycji pierwotnie wieś założona przez Mazurów, a dosiedlona jeńcami szwedzkimi po Potopie. Według danych z XVII i XVIII wiecznych rejestrów poborowych ludność Czarnej przedstawiała się następująco: w 1663 roku we wsi znajdowały się 32 zagrody, w 1651 roku było 30 zagrodników, 4 komorników z bydłem oraz 12 komorników bez bydła. W 1672 roku wieś liczyła tylko 15 domostw, z kolei w 1703 roku w Czarnej gospodarzyło 7 kmieci, 31 zagrodników, 16 chałupników, a w Kołkach było 16 gospodarstw. Dziesięć lat później Czarna z Kołkami liczyła 38 domów (5 kmieci, 15 zagrodników, 18 chałupników).

W 1817 roku Czarną zamieszkiwały 544 osoby, a Kołki 132. Natomiast w latach 90-tych XIX wieku wieś liczyła 1273 mieszkańców (212 domów). Wieś była znana z rzemiosła tkackiego. W 1682 roku notowany był cechmistrz tkacki Michał Peszko. Natomiast z roku 1758 pochodzi postanowienie ówczesnego właściciela wsi - Stanisława Lubomirskiego, w którym pozwolono mieć we wsi cechmistrza i podcehmistrzego. Wśród XIX wiecznych tkaczy należałoby wymienić Józefa Bernata, Tomasza Kluza, Anielę Rejman.

Początkowo Czarna należała do parafii w Krzemienicy. Parafię utworzono

po wybudowaniu kościoła. Świątynia została wzniesiona w latach 1922-26, inicjatorką budowy była Małgorzata Czado. We wsi nie było folwarku. Znajdowały się tutaj jedynie zabudowania związane z gospodarką leśną Potockich. W Czarnej na Podbórze w I połowie XIX wieku wybudowano zespół leśniczówki (drewniany), natomiast na Kołkach gajówkę. Obecna murowana leśniczówka została wzniesiona w 1934 roku.

W okresie staropolskim w Czarnej prawdopodobnie znajdował się port rzeczny na Wisłoku oraz prom. Ponadto we wsi funkcjonowały dwie karczmy oraz młyn elektryczny. W 50-tych przystąpiono do elektryfikacji wsi oraz wybudowano m.in. budynki: GS, punkt skupu żywca, bibliotekę, młyn gospodarczy, remiza OSP, dom społeczny. W latach 60-tych i 70-tych wybudowano dom ludowy, piekarnię, posterunek MO, przedszkole oraz szkołę.

Dąbrówki (Dąbrówka)

Wieś założona w 1584 roku przez ówczesnego właściciela dóbr łańcuckich Krzysztofa Pileckiego i jego żonę Annę z Sienna (Sienieńską). Dąbrówki nieustannie wchodziły w skład włości łańcuckiej. Tak, więc kolejno po Pileckich właścicielami wsi byli Stadniccy, następnie Lubomirscy i w końcu Potoccy.

W XVII i XVIII wiecznych rejestrach poborowych nie zanotowano, ani liczby ludności Dąbrówek, ani liczby domostw. Dopiero w źródłach z XIX wieku można znaleźć skąpe informacje na temat zaludnienia wsi. W 1817 roku Dąbrówki liczyły 279 mieszkańców. Natomiast w latach 90-tych XIX wieku wieś liczyła 536 mieszkańców. Dąbrówki należały do parafii łańcuckiej. Parafię utworzono po wybudowaniu obecnego kościoła.

W Dąbrówkach Potoccy ulokowali cały szereg budynków związanych z gospodarką leśną w swoich dobrach. W latach 1845-46 wybudowano siedzibę nadleśnictwa (dom, stodołę, stajnię). Prace te kontynuowano w latach następnych, albowiem jak wynika z analizy mapy katastralnej na tzw. „Leśnictwo” w Dąbrówkach składało się już siedem budynków oraz kwaterowy ogród. Około 1860 roku wzniesiono suszarnię nasion, około 1900 roku budynek Dyrekcji Lasów oraz gajówkę. W 1928 roku została wybudowana kancelaria z mieszkaniem nadleśniczego, a trzy lata później biura z mieszkaniem kontrolera lasów. Ponadto znajdują się tutaj dwie piwnice - lodownie, które służyły do przechowywania upolowanej zwierzyny. Do obsługi budynków i rewirów leśnych (razem z Czarną i Smolarzynami) w 1857 roku Ordynacja zatrudniała 13 pracowników: 1 leśnego, 1 podleśnego, 6 dozorców, 4 leśnych oraz 1 stróża.

W Dąbrówkach funkcjonował prom. W 1906 roku wybudowano szkołę powszechną, natomiast w latach 30-tych powstały kółko rolnicze oraz dom ludowy. Poza tym nieprzerwanie od XIX wieku po okres międzywojenny we wsi funkcjonowała drewniana karczma. Do najważniejszych inwestycji w okresie powojennym w Dąbrówkach należy zaliczyć budowę Ośrodka Remontowo - Budowlanego Lasów Państwowych (hale produkcyjne, osiedle mieszkaniowe) wokół dawnych budynków Potockich, ponadto budowę kościoła parafialnego, kaplicy cmentarnej oraz nowej szkoły z salą gimnastyczną.

Krzemienica

Poprzednie nazwy miejscowości: Czremnecz, Kremnitz, Kremnetzstein. Wchodziła w skład włości łańcuckiej, utworzonej po 1340 roku tj. po przyłączeniu Rusi do Korony Polskiej przez Kazimierza Wielkiego. Pierwszym właścicielem wsi (a także włości łańcuckiej) był Otton z Pilczy herbu Topór generalny starosta ziemi ruskiej i wojewoda sandomierski, zmarły w 1381 roku. Po jego śmierci dobra odziedziczyła córka Elżbieta, trzecia żona króla Władysława Jagiełły, wdowa po Leliwicie Wincentym Granowskim. Z tego okresu - maj 1384 - pochodzi pierwsza wzmianka o wsi Krzemienica. Po Elżbiecie (zm.1420) dobra przeszły na Jana Pileckiego i Elżbietę księżnę opolską. W 1476 roku dobra dzierżył młodszy syn Otton (zm.1504) podkomorzy lubelski a następnym dziedzicem był najmłodszy syn Ottona – Stanisław. Po przedwczesnej śmierci Stanisława w 1523 roku włość łańcucką odziedziczył brat Mikołaj (zm.1550), który był jednocześnie właścicielem Tyczyna. Po nim włości przeszły na Krzysztofa (zm.1568). od niego otrzymał Łańcut (z okolicznymi wsiami) syn, również Krzysztof (zm. 1596) żonaty z Anną z Sienna. Kolejnymi właścicielami wsi zostali Stadniccy a po nich od 1629 roku Lubomirscy. Na przełomie XVII i XVIII wieku Krzemienica przypadła rzeszowskiej linii Lubomirskich wywodzącej się od Hieronima Augustyna Lubomirskiego. Kolejnym właścicielem od 1726 roku został jego syn Jerzy Ignacy. W 1745 roku Krzemienicę przejął Antoni Lubomirski (zm.1782) a następnie jego brat Stanisław z żoną Elżbietą (Izabelą) z Czartoryskich. Ostatnimi „feudalnymi” właścicielami wsi byli Potoccy z Łańcuta, spadkobiercy księżny Elżbiety. Warto zaznaczyć, że w XVIII wieku dziedzice Krzemienicy nie gospodarowali osobiście. Dzierżawcami wsi byli między innymi: Stanisław Pili plenipotent Lubomirskich z Rzeszowa, Kiciejscy, Bobrownicy i Białogłowscy.

Według tradycji pierwszymi mieszkańcami Krzemienicy mieli być górnicy z węgierskiej miejscowości Kremnita oraz osadnicy niemieccy. Poświadcza o tym XV wieczna „Księga ławnicza wsi Krzemienica”, która została spisana w języku staroniemieckim. W 1589 roku było w Krzemienicy 30 łąnów uprawnych, 18 zagrodników, 6 komorników z bydłem oraz 17 rzemieślników. Spis poborowy z 1626 roku odnotowuje takie same kategorie gospodarzy. Natomiast kolejny spis z 1651 roku wymienia niezmienną liczbę zagrodników i komorników oraz 16 rzemieślników. W 1672 roku Krzemienica liczyła 58 domostw. Z kolei w roku 1817 liczba ludności wsi wzrosła do 487 osób. Pod koniec XIX wieku liczba ludności uległa podwojeniu i wynosiła 1055 osób.

Parafia wymieniona po raz pierwszy w cytowanym dokumencie kardynała - legata Dymitra (Demetriusa). W 1450 roku notowany pleban Maciej. Kościół wzmiankowany w 1476 roku. Drugi fundowany w 1492 przez Ottona Pileckiego. Około połowy XVI wieku zamieniony na zbór protestancki przez Pileckich, zwrócony katolikom w 1627 roku. Zniszczony częściowo pożarem w 1750 roku, odbudowany w pierwotnym kształcie kosztem księdza proboszcza Józefa Napiórkowskiego, komisarza Lubomirskich Szwarczewskiego i parafian m.in. Sebastiana Kramarza. Konsekwany w 1754 roku: wówczas poszerzono zakrytą, dobudowano kruchtę od północy i przedsionek od zachodu, wydzielono trzy nawy w korpusie. Remontowany w latach 1827, 1959, 1980 i 1999. Wokół

kościół ogrodzenie (1827), dzwonnica (ok.1750) oraz kostnica (1827). Na północ od zespołu kościelnego, po przeciwnej stronie drogi znajdował się folwark plebański. Pod koniec XVIII wieku na uposażenie parafii składało się 118 morg i 830 sążni pola.

Folwark pański w Krzemienicy znajdował się na wprost traktu do Łańcuta. W połowie XIX wieku składał się z 12 budynków. Ponadto przy granicy ze Strażowem znajdowało się gospodarstwo pomocnicze (owczarnie). W latach 1835-38 została wybudowana owczarnia według planów J. Tokarskiego. Dalsze prace budowlane prowadzono na folwarku w 4 ćw. XIX wieku. Wybudowano wtedy stajnię, stodołę, kapliczkę. W latach 90-tych XIX wieku areal folwarku był następujący: obszar większy 719 morgów pola, a mniejszy 2048 morgów. Drugi folwark był usytuowany na tzw. Woli Krzemienickiej. Było to dawne gospodarstwo dominikanów z Łańcuta, które uposażył w 1633 roku Stanisław Lubomirski. Jego obszar wynosił 104 ha pól. Po kasacie zakonu folwark przejął Państwowy Fundusz Religijny, od którego w 1837 roku odkupili go Potoccy. Bezpośrednio po zakupie folwarku z inicjatywy nowych właścicieli wzniesiono w latach 1837-39 nowe zabudowania: kancelarię z mieszkaniem administratora, owczarnię oraz szopę.

W Krzemienicy funkcjonowała także gorzelnia, która była notowana w spisie poborowym z 1589 roku. Wiadomo także, że gorzelnię zbudowali Potoccy. W zachodniej części wsi znajdowały się dwie bażantarnie, przy których wzniesiono gajówki. Natomiast przy C.K. gościńcu w latach 1835-37 wybudowano pańską austerię ze stajnią. Ponadto na tzw. Kolonii koło Krzemienicy Potoccy wybudowali 3 murowane domy.

XVII i XVIII wieczne spisy poborowe odnotowują, że w Krzemienicy znajdował się zawsze, co najmniej 1 młyn. W 1589 roku był to młyn o dwóch kołach. Z kolei w 1626 roku wymieniono taki sam młyn oraz młyn „korzecznik”. Później brak wzmianek o młynach. Dopiero około 1900 roku Mikołaj Nycz wybudował młyn wodny, który zmodernizowano w następujących latach (zainstalowano maszynę parową). We wsi wybudowano także dwie szkoły (1899,1912) oraz budynki kolejowe: stację i dom dróżnika (pocz. XX w.). Na wprost kościoła znajdował się szpital dla ubogich fundacji Teodora Lubomirskiego. Przetrwał on do 1944 roku. Wśród budynków publicznych należy wymienić także karczmy - w XIX wieku zbudowano tutaj dwie drewniane arendy natomiast po 1900 roku funkcjonowały już trzy murowane karczmy.

Największymi inwestycjami po wojnie były: budowa nowej szkoły (na terenie folwarku) oraz budowa nowego kościoła parafialnego w 1975 roku (stary p.w. św. Jakuba Starszego przemianowano na filialny). Rozbudowano także dom ludowy, natomiast na terenie dawnego folwarku poddominikańskiego założono filię Instytutu Sadowniczego z Albigowej.

Medynia Głogowska, Medynia Łańcucka

Poprzednie nazwy miejscowości: Stanin Maior, Stanin Minor, Stadnik Wielki, Stadnik Mały. Osady założone na początku XVII wieku przez ówczesnego właściciela dóbr łańcuckich Stanisława Stadnickiego. Po raz pierwszy

wymienione w wykazie dóbr Stadnickich w 1607 roku. Majętność ta obejmowała miasto Łańcut i 11 wsi: Żołyńię, Białobrzegi, Wolę Bliższą Jordanowską, Głuchów, Czarną, Wolę Dalszą Świętosławską, Krzemienicę, Soninę, Stanin Maior et Trembosia (Medynia Głogowska), Stanin Minor (Medynia Łańcucka). Kolejnymi właścicielami zostali Lubomirscy. Po śmierci Stanisława Lubomirskiego (1649) Medynia Głogowska weszła w skład dóbr Lubomirskich z Rzeszowa. Kolejno właścicielami wsi byli: Hieronim Augustyn (zm.1667), Aleksander Jakub (zm.1732), Jerzy Ignacy (zm.1753). Pod koniec XVIII wieku Medynia Głogowska dostała się w posiadanie rodzin Grocholskich i Zbyszewskich. W połowie XIX wieku jako właściciele notowani Urszula Grocholska i Wiktor Zbyszewski. Następnie właścicielem został niejaki, Kokiert (1863-68), który odsprzedał majątek hrabinie Grabieńskiej. Kolejnymi właścicielami byli Gockertowie z Mielca (aptekarze), a następnie rodzina Jahlów z Węglisk. W 1897 roku nowymi posesorami zostały rodziny Żardeckich i Cetnarskich z Łańcuta. Byli oni ostatnimi właścicielami majątku, który rozparcelowano w 1904 roku. Natomiast Medynia Łańcucka wchodziła w skład włości łańcuckiej.

Medynia Głogowska i Łańcucka były niewielkimi osadami. Zostały doszczętnie zniszczone podczas walk Łukasza Opalińskiego ze Stanisławem Stadnickim. Zniszczenia były tak wielkie, że w 1650 roku wsie ponownie lokowano. Sprowadzono wtedy ludność z Bratkowic. XVII i XVIII wieczne rejestry poborowe nie dostarczają szczegółowych danych na temat zaludnienia wsi. Wiadomo tylko, że w 1663 roku były zasiedlone zagrodnikami na niewymierzonych jeszcze rolach, którzy trudnili się rzemiosłem leśnym. Medynia Głogowska płaciła wtedy 4 zł i 12 gr. podatku, a Łańcucka 2 zł i 15 gr. W 1808 roku, w Medyni Łańcuckiej było 212 domów (1212 mieszkańców). Natomiast pod koniec XIX wieku w obu miejscowościach (wraz z Węgliskami) liczba ludności wynosiła 3374 osoby. Obie osady były znane z wyrobów garncarskich. Znanymi garncarzami byli: Jan Gąsior, Władysława Prucnal, Stefan Głowiak. Przemysł garncarski rozwijał się najlepiej w latach 50-tych i 60-tych XX wieku, kiedy to tworzyło ponad 100 rzemieślników.

Parafia uposażona w 1725 roku przez Lubomirskich. Wzniesiono wtedy drewniany kościół, który spłonął w 1872 roku. Drugi, także drewniany, wybudowano dziesięć lat później. Spalił się podczas działań wojennych w 1944 roku. Obecny kościół murowany wzniesiono w latach 1958-59 według projektu architekta krakowskiego Józefa Budziño. Obok kościoła znajdowały się obszerne zabudowania plebańskie (plebania, wikarówka, budynki gospodarcze). Pod koniec XVIII wieku na uposażenie parafii składały się 43 morgi i 1039 sążni pól.

Folwark znajdował się w Medyni Głogowskiej. Z analizy mapy katastralnej wynika, że składał się z: rządówki, 8 budynków gospodarczych, założenia ogrodowego oraz 2 stawów. Natomiast w Medyni Łańcuckiej wybudowano gajówkę.

W obu wsiach funkcjonowały 3 karczmy. Dwa takie obiekty wybudowano w Medyni Głogowskiej, a jeden w Medyni Łańcuckiej. W 1894 roku w Medyni Głogowskiej uruchomiono pierwszą szkołę (w budynku murowanej karczmy). W tym samym okresie wybudowano także pocztę. W latach 1957-58 nastąpiła elektryfikacja wsi. W obu miejscowościach wybudowano nowe budynki szkolne.

Pogwizdów

Pogwizdów początkowo był przysiółkiem Wólki Łukawskiej. Miejscowość ta wchodziła w skład dóbr łąckich. Na początku XVII wieku dobra te należały do Anny z Pileckich, żony Łukasza Opalińskiego (primo voto Krzysztofa Kostki). Po śmierci Anny (1631) majątność przejął książę Dominik Ostrogski - Zasławski, a następnie (po 1640) Stanisław Lubomirski, żonaty z Zofią Ostrogską. Po podziale schedy Stanisława Lubomirskiego dobra łąckie przypadły najstarszemu przedstawicielowi linii Lubomirskich- Aleksandrowi Michałowi hrabiemu na Wiśniczu. Po nim kolejno Łąka należała do Józefa Karola (zm.1702) i Józefa (zm.1720). Po bezpotomnej śmierci Józefa Lubomirskiego klucz łącki odziedziczyła jego siostra Józefina Maria zamężna z księciem Pawłem Karolem Sanguszką. Następnie dobra przejął ich syn Janusz Aleksander. Bezdzienny Sanguszko w 1781 roku dobra łąckie sprzedał Aleksandrowi Morskiemu. Przed 1801 rokiem schedę odziedziczył syn Morskiego Ignacy (zm.1819). Po jego śmierci nową dziedziczką została Zofia z Potockich. Nowa posesjonatka w 1835 roku sprzedała część dóbr łąckich (Łąkę, Palikówkę, Łukawiec, Terliczkę, Pogwizdów) hrabiom Potockim z Łańcuta, którzy byli właścicielami wsi do czasów parcelacji.

Pogwizdów był niewielką osadą. Nie występował samodzielnie w spisach poborowych. Pod koniec XIX wieku wieś liczyła 659 mieszkańców, w tym 8 Żydów (razem 123 domy). Pogwizdów należy do parafii w Medyni Głogowskiej.

Folwark znajdował się w północno - zachodniej części wsi na tzw. Zofijówce. Zachowały się szczegółowe dane na temat budowy folwarku przez ordynatów Potockich. Ostatni właściciele Pogwizdowa zbudowali folwark w latach 1841-46. W roku 1841 zaczęto budować spichlerz, rok później wybudowano stodołę oraz domek dla karbowego z parzelnią sieczki a w 1846 roku budynek czeladny oraz domek dla owczarza. Obok tych budynków na folwarku znajdowały się stajnia, owczarnia oraz dwa stawy. Folwark rozparcelowano w 1914 roku. Na północ od wyżej wymienionych zabudowań w latach 1835-36 wybudowano leśnictwo z zabudowaniami gospodarczymi. Ponadto w Pogwizdowie były dwie gajówki.

W połowie XIX wieku były aż cztery karczmy i jeden zajazd. Dwie z nich znamy z nazwy - były to tzw. „Arenda” i „Hulanka”. Natomiast zajazd znajdował się w przysiółku Cisowiec. Pod koniec XIX wieku funkcjonowały tylko dwie karczmy. Ponadto w tym okresie uruchomiono cegielnię. W 1932 roku wybudowano szkołę.

Wola Mała

Poprzednie nazwy miejscowości Wola Jordanowska (Jordanowa), Wola Bliższa. Wieś założona przed 1450 rokiem przez Pileckich ówczesnych właścicieli dóbr łańcuckich. Pierwsza pewna wzmianka o wsi pochodzi z 1450 roku, kiedy to Jordanowa Wola została wymieniona w składzie dóbr Jana Pileckiego (obok miasta Łańcuta i wsi Markowa Wola, Kraczkowa, Albigowa, Krzemienica, Wysoka, Sonina, Sietesz, Kosina, Światosławowa Wola, Gać, Rogóźno, Głuchów, Malawa, Handzlówka i Husów). Wola Mała nieustannie wchodziła

w skład dóbr łańcuckich. Tak, więc po Pileckich właścicielami wsi byli Stadniccy, następnie Lubomirscy, a po nich Potoccy.

Wola Mała należy do parafii w Łańcucie (Podzwierzyniec). Istnieje tutaj tylko kaplica (z domem zakonnym) obsługiwana przez Służebniczki NMP Starowiejskie. Kaplicę i dom zakonny ufundowała Maria Pelc.

Wola Mała była niewielką wsią, często pomijaną w spisach poborowych. Według spisu z 1626 roku w Jordanowej Woli było 9 łańców uprawnych. Zamieszkiwało tu 2 zagrodników, 2 komorników z bydłem oraz 1 bez bydła. W inwentarzu dóbr łańcuckich z 1772 roku we wsi naliczono 35 domów, natomiast w 1817 roku liczba ludności wynosiła 181 osób.

Folwark w Woli Małej znajdował się po zachodniej stronie traktu na Leżajsk. Składał się z kilkunastu budynków i był systematycznie rozbudowywany i modernizowany przez cały XIX wiek. W latach trzydziestych wybudowano owczarnię, stajnię, młocarnię konną i spichlerz, w roku 1841 rozpoczęto budować mieszkania folwarczne, z kolei w latach 60-tych wzniesiono stodołę (nową) oraz kolejną owczarnię. Ponadto znajdowała się tutaj kancelaria z mieszkaniem administratora i szereg budynków pomocniczych. Natomiast na tzw. Zarzeczcu wybudowano gospodarstwo pomocnicze złożone z kilku drewnianych budynków. Około 1900 roku areał folwarku wynosił 542 morgi 405 sążni pól.

W Woli Małej nie było wiele budynków publicznych. Jednym z nich była karczma. Najważniejszą inwestycją po II wojnie światowej była budowa szkoły podstawowej.

Zalesie

Osada założona w II połowie XVIII wieku pod nazwą Nowa Wieś przez ówczesnych właścicieli dóbr łańcuckich Stanisława Lubomirskiego i jego żonę Elżbietę (Izabelę) z Czartoryskich. Po śmierci Elżbiety (zm.1816). dobra odziedziczyli jej wnukowie Alfred i Artur Potoccy. W dobrach Potockich wieś pozostała do 1944 roku.

Według tradycji pierwszymi mieszkańcami Zalesia (Nowej Wsi) miało być 18 rodzin sprowadzonych z dóbr Lubomirskiej - Kołomyji. W 1772 roku w Zalesiu było 20 gospodarstw, a w 1817 roku wieś liczyła 221 mieszkańców. Natomiast pod koniec XIX wieku liczba ludności wzrosła do 480 osób, a domostw było 91.

Wieś znana z wyrobów garncarskich. Garncarstwo rozpowszechniły 3 rodziny Jurków, które księżna sprowadziła ze wspomnianej Kołomyji. Jurkowie zbudowali pierwsze piece do wypalania gliny. Wiadomo, że niejaki Jurek wykonywał wazy do zamku w Łańcucie według wzorów dostarczonych przez Elżbietę Lubomirską. Obecnie piec garncarski znajduje się w zagrodzie nr 58 Bolesława Panka.

Zalesie należy do parafii w Medyni Głogowskiej. W Zalesiu nie było folwarku. Potoccy zbudowali tutaj leśniczówkę oraz dwie gajówki. Ponadto w lesie, przy granicy z Węgliskami, z inicjatywy Romana Potockiego na wyspie na jednym

ze śródleśnych stawów zbudowano altanę, do której prowadził zwodzony mostek. Na cześć księżnej miejsce to nazwano „Izabelin”.
W Zalesiu funkcjonowała jedna karczma (drewniana - przy drodze do Medyni Głogowskiej). W 1910 roku wzniesiono murowaną szkołę. Największą inwestycją w okresie powojennym była budowa nowej szkoły podstawowej (wraz z przedszkolem).

Położenie, podział administracyjny, powierzchnia, ludność

Gmina Czarna jest jedną ze średnich pod względem wielkości gmin województwa podkarpackiego. Gmina Czarna położona jest w środkowo - wschodniej części województwa, przy drodze krajowej Łańcut – Leżajsk w odległości 25 km na północny wschód od Rzeszowa, 5 km na północ od Łańcuta i 28 km na południowy – wschód od Leżajska.

Gmina Czarna graniczy z miastem Łańcut i gminami: Białobrzegi, Krasne, Łańcut, Rakszawa, Sokółów Małopolski oraz Trzebowniko.

Powierzchnia i ludność Gminy Czarna.

Nazwa Gminy	Powierzchnia w km ²	Ludność			Gęstość zaludnienia	Kobiety na 100 mężczyzn
		Ogółem	Mężczyźni	Kobiety		
Krasne	54	13,4	6,5	6,9	248	106,2
Łańcut gmina	107	20,1	9,8	10,3	188	105,1
Czarna	78	10,8	5,3	5,5	139	103,8
Trzebowniko	91	18,1	8,8	9,3	199	105,7
Sokołów Młp.	118	16,3	8	8,3	138	103,8
Rakszawa	66	7,2	3,5	3,7	109	105,7
Białobrzegi	56	7,9	3,9	4	141	102,6
Razem	570	93,8	45,8	48	165	104,8

W aktualnych granicach administracyjnych istnieje od 1 lipca 1976 roku. W skład gminy wchodzi 8 miejscowości, które tworzą 8 sołectw tj. Czarna, Dąbrówki, Krzemienica, Medynia Głogowska, Medynia Łącućka, Pogwizdów, Wola Mała, Zalesie. Powierzchnia Gminy wynosi 78,11 km². Na terenie gminy zamieszkuje około 10.840 osób w 2.541 gospodarstwach domowych. Na 1 km² przypada 138,7 mieszkańców, przy średniej wojewódzkiej dla terenów wiejskich 104,8 osób, a zatem zaliczyć ją można do terenów gęsto zaludnionych.

Sołectwa i mieszkańcy w gminie Czarna

Nazwa Wsi	Powierzchnia w km	Ludność			Gęstość zaludnienia	Kobiety na 100 mężczyzn
		Ogółem	Kobiety	Mężczyźni		
Czarna	15,3	1 687	852	835	110	102,0
Dąbrówki	7,32	1 505	756	749	206	100,9
Krzemienica	15,79	2 736	1 406	1 330	173	105,7
Medynia Głogowska	7,74	1 589	857	732	205	117,1
Medynia Łącućka	4,19	708	363	345	169	105,2
Pogwizdów	14,24	1 084	569	515	76	110,5
Wola Mała	4,39	813	430	383	185	112,3
Zalesie	9,14	718	388	330	79	117,6
Razem	78,11	10 840	5621	5219	139	107,7

Źródło: Narodowy Spis Powszechny 2002, US Rzeszów 2003

B. Środowisko przyrodnicze - walory krajobrazowe i bogactwa naturalne

PRZYRODNICZE WARTOŚCI ŚRODOWISKA

POŁOŻENIE I MORFOLOGIA TERENU

Geograficznie gmina leży w obrębie Płaskowyżu Kolbuszowskiego w południowej części Kotliny Sandomierskiej. Jest to obszar płaskich garbów, o kierunku zbliżonym do równoleżnikowego, oddzielonych od siebie płaskimi dolinami po obu stronach rzeki Wisłok.

Krajobraz charakteryzuje się płaską rzeźbą terenu i poprzedzielany jest dolinami i potokami. Najwyższe wzniesienie to: Królewska Góra – 261 m n.p.m. w Medyni i Góra Zalas – 259,6 m n.p.m. między Rakszawą a Zalesiem. Cały obszar gminy, wyłączając mały skrawek południowy i północny położony jest na poziomie 200 m n.p.m. Miejscowości Czarna, Dąbrówki oraz Wola Mała leżą w dolinie Wisłoka, natomiast pozostałe wsie położone są na terenach równinnych i pagórkowatych.

Z myślą o rozwoju turystyki powstał Łańcucko-Leżajski Związek Gmin Turystycznych z siedzibą w Łańcucie. Miasto jest również współinicjatorem powstania "Stowarzyszenia Historycznych Miast Europy". W swojej działalności stowarzyszenie podejmuje działania na rzecz rozwoju turystyki, organizuje wymianę kulturalną, sportową i wspólną promocję.

Według podziału fizyczno-geograficznego J. Kondrackiego, cały obszar gminy położony jest w obrębie makroregionu Kotlina Sandomierska, na pograniczu trzech mezoregionów, tj. Płaskowyżu Kolbuszowskiego, Rynny Podkarpackiej (zwanej również Pradolina Podkarpacką) i Podgórze Rzeszowskiego.

Północna część Gminy położona jest w obrębie Płaskowyżu Kolbuszowskiego i wznosi się do wysokości ok. 250 m n.p.m., a deniwelacje w jego obrębie mogą przekraczać 40 m. Obniżenia dolinne są szerokie i wypełnione piaskami, natomiast wzniesienia (wierzchowiny) pokrywają gliny morenowe i piaski z głazami.

Rynna Podkarpacka, w obrębie, której położona jest środkowa część gminy, stanowi rozległe obniżenie utworzone przez wody fluwioglacjalne w okresie zlodowacenia krakowskiego, o czym świadczą wysokie poziomy piaszczysto-żwirowe. Kierunek tego dawnego przepływu wyznacza dolina Wisłoka od Rzeszowa po dolinę Sanu. Obszar w obrębie Rynny wznosi się do ok. 190 m n.p.m.

Przedgórze Rzeszowskie, w obrębie, którego leży południowa część gminy, leży na południe od Pradoliny Podkarpackiej, przylegając bezpośrednio do progu Pogórze Karpackiego. Pofałdowany miocen Przedgórze wznosi się do wysokości 280 – 300 m n.p.m. i przykryty jest płaszczem lessu o dość znacznej miąższości. W terenie odznacza się wyraźnym progiem od równinnej Pradoliny, przechodząc w urozmaiconą morfologicznie, porozcinaną licznymi dolinkami powierzchnię. W obrębie tej jednostki występują lokalnie tendencje do powstawania niewielkich osuwisk.

Na obszarze gminy można wyróżnić różne formy morfologiczne charakteryzujące rzeźbę terenu. Zbocza wysoczyzny są wyniesione do ok. 195 do 250 m n.p.m. i nachylone ku dolinie Wisłoka. Przeważają spadki 5 – 12%, lokalnie dochodzą do 20%. Generalnie teren posiada ekspozycję południową. Powierzchnie są pocięte nieregularnymi dolinkami bocznymi. W dolinie Wisłoka charakterystyczną formą morfologiczną jest terasa zalewowa pochodzenia akumulacyjnego rzeki, forma płaska o spadkach nieprzekraczających 2 %, wzniesiona ok. 4 – 7 m

nad średni poziom wody w rzece.

Elementem uzupełniającym rzeźbę doliny są liczne starorzecza Wisłoka. Dolinki boczne większych cieków o zróżnicowanych szerokościach, od 20 – 250 m, urozmaicają rzeźbę terenu.

ZARYS GEOLOGII

Pod względem geologicznym Gmina Czarna położona jest w obrębie Zapadliska Przedkarpackiego. Basen Zapadliska wypełniają utwory trzeciorzędowe i czwartorzędowe, stanowiące element tektonicznie niesfałdowany. W podłożu, co wykazują wiercenia, stwierdzone utwory reprezentują prekambry, kambry, ordowiki, sylury, dewony, triasy, jury i kredę o skomplikowanej budowie strukturalnej.

Młodsze utwory zalegające na obszarze gminy to:

- utwory trzeciorzędowe – morskie osady mioceńskie, leżące poziomo na nierównym podłożu mezozoicznym, osiągając znaczne miąższości, wykształcone głównie w postaci ilów krakowieckich.
- utwory czwartorzędowe – wyróżnione jako plejstocen i holocen. Poziomem stratygraficznym dla plejstocenu są osady okresu zlodowacenia krakowskiego i środkowo – polskiego reprezentowane przez osady aluwialne z eratykami oraz zlodowacenia bałtyckiego reprezentowane przez osady akumulacji rzecznej. Holocen jest okresem akumulacji eolicznej (wydmy) oraz powstawania teras zalewowych z nagromadzeniami utworów piaszczysto – żwirowych, przechodzących ku górze w mułki i gliny piaszczyste.

Występujące na terenach poza dolinnych grunty są nośne – korzystne dla budownictwa. Jedynie w obrębie dolin, gdzie od powierzchni zalegają słabo nośne mady – zaznacza się obniżenie wartości nośnej gruntów.

SUROWCE MINERALNE

Na obszarze gminy występują złoża gazu ziemnego. Złoża te zalegają w obrębie 3 obszarów górniczych:

- obszar górniczy Smolarzyny obejmujący swym zasięgiem wschodnią część gminy (wieś Dąbrówki),
- obszar górniczy Husów – Albigowa – Krasne obejmujący swym zasięgiem południową część gminy (wieś Krzemienica),
- obszar górniczy Palikówka obejmujący swym zasięgiem południowo – zachodnią część gminy (wieś Krzemienica).

Zasięgi poszczególnych obszarów oraz sposób eksploatacji zostały zatwierdzone stosownymi decyzjami MOŚZNiL.

Gmina Czarna zasobna jest w kopaliny pospolite, głównie kruszywa (piaski, pospółki), wykorzystywane w budownictwie i drogownictwie. Zasięg ich występowania związany jest z zasięgiem i przebiegiem Pradoliny Podkarpackiej. Oprócz funkcjonujących kopalni kruszywa w przygotowaniu do eksploatacji są następne tereny, które określono na planszy uwarunkowań. Poza zorganizowaną eksploatacją kruszywa, występują „dzikie” wyrobiska, z których wydobywany jest piasek na prywatne potrzeby właścicieli, co powoduje dewastację powierzchni w postaci dołów i skarp.

GLEBY

Użytki rolne występujące na obszarze gminy, zaliczane są do gleb II – VIz klasy bonitacyjnej. Przeważają użytki w klasach II – IV. Niewielki odsetek stanowią gleby organiczne (szczególnie chronione z mocy ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych). Gleby Gminy Czarna wykazują duże zróżnicowanie. W północnej części gminy występują gleby niezbyt urodzajne zaliczane do IV i V klasy, natomiast w części południowej występują dość żyzne gleby należące do II i III klasy, powstałe z lessów.

W zewnętrznej, czynnej warstwie powierzchni ziemi gromadzą się różnego typu zanieczyszczenia pochodzące zarówno z naturalnych procesów geologicznych, jak też z gospodarczej działalności człowieka. Zagrożenia rolniczej przestrzeni produkcyjnej mają charakter ilościowy i jakościowy. Zagrożenia ilościowe wyrażają się w zmniejszaniu się powierzchni użytkowanej rolniczo w następstwie przejmowania gruntów na cele nierolnicze. Zagrożenia o charakterze jakościowym wynikają z działalności wydobywczej, nieprawidłowej uprawy na terenach o znacznych nachyleniach powierzchni, oddziaływania na grunty rolne zanieczyszczeń pochodzących z przemysłu i komunikacji, zanieczyszczeń wód i zanieczyszczeń odpadami. Składowiska odpadów stałych i płynnych oraz nieumiejętne wykorzystanie ścieków i odpadów do nawożenia gleb może prowadzić do ich zanieczyszczenia. Przeprowadzane przez WIOŚ badania w ramach monitoringu gleb wzdłuż drogi E-4 nie wykazały widocznego wpływu zanieczyszczeń od środków transportu samochodowego. Trasa ta przebiega na otwartym terenie, co przy pionowym i poziomym ruchu powietrza powoduje prawdopodobnie rozprzestrzenianie zanieczyszczeń na dużym obszarze. Na obszarze gminy zjawiskiem negatywnym, powodującym degradację gleb, zmniejszenie areалу użytkowanego rolniczo jest również niezorganizowana eksploatacja piasków.

INFORMACJE O KLIMACIE

Obszar Gminy Czarna wg podziału rolniczo – klimatycznego R. Gumińskiego, należy do podkarpackiej dzielnicy rolniczo-klimatycznej. Jest to obszar określany

jako przejściowy pomiędzy górami, a Kotliną Sandomierską, charakteryzujący się następującymi parametrami:

- okres wegetacyjny - ok. 220 dni
- pokrywa śnieżna - 60-80 dni
- dni z przymrozkami - 110 – 120 dni
- opady roczne - 600 – 700 mm
- średnia roczna temperatura - 8°C
- średnia temperatura stycznia - 3° C
- średnia temperatura lipca - 18° C
- usłonecznienie na pow. - 62,5 Kcal/cm²
- dominujący kierunek wiatru - zachodni.

Warunki klimatyczne na ogół są korzystne. Elementami wpływającymi na zróżnicowanie warunków topoklimatycznych są: rzeźba terenu, szata roślinna, wody gruntowe, powodujące różnice temperatur, wilgotności powietrza i powstawanie mgieł. Teren wysoczyzny, wyniesionej ok. 50 m ponad dno doliny Wisłoka, odznacza się najlepszymi warunkami klimatycznymi. Cechuje je korzystny układ stosunków termiczno – wilgotnościowych /wyższe temperatury ekstremalne, obniżona wilgotność/, solarnych (szczególnie w partiach zboczowych) o ekspozycji południowej. Występują tu znaczne obszary zieleni wysokiej, korzystnie modelujących układ wiatrów, powodując zmniejszenie jego prędkości. Mniej korzystne warunki klimatyczne występują w południowej części gminy, w obrębie doliny Wisłoka. Są one narażone na częste występowanie mgieł, spływy chłodnego powietrza z południa i północy, a więc terenów wzniesionych ponad dolinę Wisłoka oraz do tworzenia się zastoisk chłodnego powietrza. Zaznacza się zwiększenie uwilgotnienia, zwłaszcza w godzinach wieczornych i wczesno rannych. Boczne, nieckowate doliny to rynny spływu chłodnego powietrza. Odznaczają się pogorszonym klimatem, zwłaszcza w rejonie poprzecznych przegród terenowych, kumulujących zimne i ciężkie masy powietrza.

WARUNKI WODNE

Wody powierzchniowe

Gmina Czarna położona jest w dorzeczu rzeki Wisłok oraz jej lewobrzeżnych, na ogół bezimiennych dopływów. Sieć rzeczna jest stosunkowo uboga, co wynika z występowania przepuszczalnego podłoża. Wodostany w ciekach wykazują znaczne wahania w ciągu roku. Maksymalne stany notowane są po okresach obfitych opadów atmosferycznych i roztopach wiosennych. Wody w rzekach nie wykazują zanieczyszczeń. Wody stojące występują na ogół w dolinie Wisłoka, wypełniając starorzecza oraz w zagłębieniach terenu, tworząc lokalne podmokłości. Wody powierzchniowe płynące należą do najbardziej zanieczyszczonego elementu środowiska, co jest następstwem nieracjonalnej

gospodarki zasobami oraz odprowadzania nadmiernej ilości ścieków przemysłowych i komunalnych o niedostatecznym stopniu oczyszczenia.

Istotnym czynnikiem degradującym wody powierzchniowe są zanieczyszczenia obszarowe, pochodzące ze spływów powierzchniowych, wprowadzających do wód zanieczyszczenia pochodzące z gospodarki rolnej (nawozy, środki ochrony roślin) oraz zanieczyszczenia bakteriologiczne, będące rezultatem stosowania praktyki nadrzędności zaopatrzenia ludności w wodę z wodociągów w stosunku do uporządkowania gospodarki ściekowej. Sytuacja taka dotyczy Gminy Czarna, gdzie wszystkie jednostki osadnicze posiadają wodociąg. W zakresie kanalizacji, w miejscowości gminnej funkcjonuje oczyszczalnia ścieków, obsługująca aktualnie wsie Czarna i Krzemienica. Częściowo skanalizowana jest również Wola Mała, z której ścieki dostarczane są na oczyszczalnię miasta Łańcuta. W pozostałych miejscowościach gospodarka ściekowa organizowana jest we własnym zakresie (szamba), co stwarza zagrożenie w wypadku nieprawidłowej ich eksploatacji.

Z mocy ustawy prowadzony jest monitoring jakości wód powierzchniowych. Monitoringiem regionalnym objęta jest rzeka Wisłok, na której jeden z punktów pomiarowych zlokalizowany jest w Dąbrówkach. Według klasyfikacji ogólnej rzeka Wisłok prowadzi wody pozaklasowe. Normom III klasy czystości odpowiada jedynie dopływ Wisłoka – Młynówka.

Wody gruntowe

Na obszarze Gminy Czarna charakter i głębokość występowania wód uzależniona jest od konfiguracji powierzchni, a ich wydajność uzależniona jest od wielkości warstwy wodonośnej. Występowanie wody gruntowej w części północnej związane jest z osadami przepuszczalnymi, stanowiącymi niewielkie przewarstwienia wśród osadów trudnoprzepuszczalnych, przeważnie na głębokości 1,5 – 2,0 m. Wody te często znajdują się pod niewielkim ciśnieniem hydrostatycznym. Wody w gruntach trudnoprzepuszczalnych nie tworzą jednolitego poziomu, lecz pojawiają się w postaci sączeń, zlokalizowanych na różnych głębokościach. Wydajność sączeń jest zróżnicowana i jest uzależniona od wielkości opadu atmosferycznego.

Pierwszy poziom wodonośny w dolinie Wisłoka (południowa część gminy) występuje w utworach piaszczystych, tj. piaskach i żwirach podścielających mady. W dolinie Wisłoka występuje na głębokości 3 – 6 m, zaś w bocznych dolinkach na głębokości 1 – 2 m, tworząc niekiedy podmokłości. Poziom wodonośny dla celów konsumpcyjnych i gospodarczych w obrębie gminy wykazuje znaczne zróżnicowanie. W obrębie zboczy wysoczyzny warstwą wodonośną są wspomniane przewarstwienia piaszczyste o niewielkiej wydajności ok. 1–2 m³/h. Najpewniejszym poziomem wodonośnym jest warstwa żwirów zalegających pod łąkami na głębokości 10 – 20 mppt, z wydajnością w granicach 5 – 8 m³/h. W obrębie doliny Wisłoka zasadniczą warstwą wodonośną jest seria piaszczysto – żwirowa na głębokości 6 – 10 mppt, z wydajnością 10 – 20 m³/h.

Woda z tej warstwy jest pod nieznacznym ciśnieniem i stabilizuje się na głębokości 4 – 6 mppt.

Z rozległa doliną rzeki Wisłok związane są największe zasoby wód podziemnych, związanych z osadami Pradoliny Podkarpackiej. Są to wody czwartorzędowe, występujące na stosunkowo niewielkich głębokościach i wchodzi w skład Głównego Zbiornika Wód Podziemnych (GZWP) nr 425 „Dębica - Stalowa Wola - Rzeszów” wraz ze strefą pośrednią, zatwierdzonego Decyzją Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa KDH1/013/6037/97 z dnia 18 lipca 1997 r. Średnia głębokość tego zbiornika wynosi 10 – 30 m. Poziom wodonośny stanowią żwiry zalegające pod warstwą ilów, co sprawia, że woda znajduje się pod nieznacznym ciśnieniem hydrostatycznym. Wody te poprzez system studni służą do zaopatrzenia części Gminy Czarna i miasta Łańcuta.

Wody podziemne

Wody podziemne są mniej zdegradowane jakościowo niż wody powierzchniowe, które w klasyfikacji ogólnej są pozaklasowe. Wynika to z faktu, że są one chronione przed bezpośrednim wpływem zanieczyszczeń pochodzących z powietrza, wód powierzchniowych i powierzchni ziemi. Mając na względzie potrzebę ochrony zasobów tych wód, prowadzony jest stały monitoring, polegający na prowadzeniu systematycznych badań jakości wód podziemnych, interpretacji uzyskanych wyników oraz prognozowaniu zachodzących w nich zmian. Zgodnie z klasyfikacją jakości zwykłych wód podziemnych przyjętą dla potrzeb monitoringu środowiska, badane wody zaliczone zostały w 1998 r. do klasy Ib (wody wysokiej jakości).

ŚRODOWISKO ATMOSFERYCZNE

Gmina Czarna położona jest w rejonie o dość korzystnych warunkach aerosanitarnych i należy do gmin o najmniejszej emisji zanieczyszczeń do atmosfery. Niemniej jednak na stan czystości powietrza w gminie wpływ mają punktowe źródła emisji zanieczyszczeń przemysłowych i gospodarki komunalnej Łańcuta i aglomeracji rzeszowskiej. Lokalne źródła emisji zanieczyszczeń stanowią nieliczne zakłady przemysłowe jak piekarnie, wytwórnie parkietu, stolarnie, wytwórnia pianki poliuretanowej i usługowo – produkcyjne warsztaty rzemieślnicze stosujące w działalności spawanie.

Wpływ na stan środowiska, zwłaszcza w skali lokalnej, posiada emisja niekontrolowana z niepunktowych źródeł. Zalicza się do nich emisje z:

- sektora transportowego,
- sektora komunalnego – z małych kotłowni i palenisk domowych, gdzie podstawowym źródłem energii cieplnej jest spalanie węgla i koksu,

- rolnictwa – hodowla bydła, trzody chlewnej i drobiu, zabiegi agrotechniczne, szklarnie.

Zanieczyszczenia emitowane do atmosfery, niekorzystnie wpływają nie tylko na jej stan, ale także na jakość oraz czystość wód i gleb, rozwój roślin i zwierząt, a co za tym idzie, także na zdrowie człowieka. Zanieczyszczenia emitowane do atmosfery powodują zmianę jej naturalnego składu chemicznego, struktury termicznej i zakłócają bilans promieniowania słonecznego, stwarzając zagrożenie dla ludzi i środowiska. Wyniki badań stanowią podstawę oceny stopnia zanieczyszczenia oraz oceny wpływu zanieczyszczeń na zmiany zachodzące w środowisku.

Badania poziomu zanieczyszczeń pyłowych i gazowych prowadzą WSSE i WIOŚ w wytypowanych punktach pomiarowych. Program badań obejmuje zanieczyszczenia podstawowe pochodzące z procesów spalania paliw: dwutlenek siarki, dwutlenek azotu, pył zawieszony, opad pyłu, opad kadmu i ołowiu oraz zanieczyszczenia specyficzne pochodzące z procesów technologicznych. Wyniki badań wskazują, że Gmina Czarna wykazuje najmniejszą emisję zanieczyszczeń wśród gmin powiatu łańcuckiego. Narastającym problemem staje się natomiast emisja komunikacyjna, szczególnie odczuwalna w rejonie tras tranzytowych. Przez południową część gminy przebiega droga krajowa E-4, w rejonie, której występuje podwyższona emisja zanieczyszczeń komunikacyjnych w miarę nasilania się ruchu, co może stanowić uciążliwość we wsi Krzemienica.

KLIMAT AKUSTYCZNY

Najpowszechniejszym i najbardziej uciążliwym jest hałas komunikacyjny, którego źródłem są środki komunikacji drogowej i kolejowej. Największą uciążliwość hałasową stwarzają przebiegające przez obszar gminy droga E-4 i magistrala kolejowa Kraków - Medyka głównie we wsiach, przez które przebiegają te szlaki komunikacyjne. W pozostałych wsiach gminy zagrożenie hałasem pochodzącym z ruchu pojazdów nie występuje.

Hałas przemysłowy, dokuczliwy element zakłócający środowisko człowieka, pochodzi od zakładów przemysłowych i usługowych. Przeprowadzone w 1998 r. kontrole WIOŚ nie wykazały przekroczeń dopuszczalnych poziomów hałasu przemysłowego. Na omawianym obszarze brak zakładów przemysłowych o większej uciążliwości dla otoczenia. Źródłem niewielkiego hałasu i zadymienia jest przylegająca do granicy gminy baza i warsztaty PKS.

OBSZARY LEŚNE, SYSTEMY POWIĄZAŃ EKOLOGICZNYCH

Szata roślinna pełni funkcje klimatyczne i biologiczne, wpływające na podniesienie ogólnych standardów ekologicznych i poprawę jakości życia oraz

funkcje glebo- i wodochronne. Naturalny system powiązań ekologicznych na terenie gminy tworzą:

- ekosystemy leśne,
- ekosystem doliny rzeki Wisłok,
- ekosystem Starego Wisłoczyska,
- ekosystem cieków niższego rzędu w postaci zarośli łągowych,
- ekosystemy łąkowe – obszary użytków zielonych, stanowiących bazę równowagi ekologicznej dla sąsiadujących terenów uprawowych,
- zbiorowiska wodne i szuwarowe,
- zbiorowiska synantropijne – towarzyszące uprawom polnym.

Las jest jednym z najważniejszych komponentów środowiska przyrodniczego. Znaczenie lasu wypływa z wielorakich jego funkcji, wśród których zazwyczaj wymienia się:

- funkcję ochronną polegającą na oddziaływaniu na wiele elementów środowiska: klimat, stosunki wodne, skład chemiczny wody i powietrza, jak również zabezpieczają przed wiatrami, zmniejszają zanieczyszczenie powietrza, produkują tlen, chronią przed hałasem, przetrzymują wilgoć,
- funkcję produkcyjną polegającą na dostarczaniu surowca i innych dóbr leśnych,
- funkcję społeczną polegającą na turystycznym, krajobrazowym i rekreacyjnym wykorzystaniu walorów oraz stanowią naturalne środowisko leśnych gatunków zwierząt.

Lasy na obszarze gminy zajmują powierzchnię ponad 2.380 ha, co stanowi ponad 30% ogólnej powierzchni gminy (GUS 1996). Tworzą one 3 oddzielone od siebie przestrzennie kompleksy:

- największy, położony jest w północno - wschodniej części gminy, styka się z gruntami miejscowości Czarna, Medynia Łańcucka i Zalesie.
- mniejszy kompleks, zwany Cisowiec, zajmuje północno - zachodnią część gminy, sąsiaduje z Medynią Głogowską i przysiółkiem Zofijówka.
- trzeci, położony na południe od powyższego, styka się z Pogwizdowem i Zofijówką. Każdy z kompleksów charakteryzuje się nieco odmiennym składem florystycznym, związanym z różnicami w podłożu geologicznym, zróżnicowanie geomorfologicznym, a także przeszłą działalnością człowieka. Zbiorowiska szaty roślinnej, sprzyjają bogactwu gatunków fauny. Ze środowiskiem leśnym związane są duże zwierzęta łowne, wśród których można spotkać jelenie, sarny, dziki, lisy, bobry, kuny leśne, borsuki. Tereny otwarte, tj. łąki i pola uprawne są biotopem drobnej zwierzyny łownej (zające, kuropatwy, bażanty).

Szczegółowy skład florystyczny poszczególnych kompleksów ujmuje INWENTARYZACJA PRZYRODNICZA GMINY CZARNA. Zgodnie z Zarządzeniem Nr 236 Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z 29 listopada 1996 r. lasy Gminy Czarna uznane zostały za ochronne dla miasta Łańcuta.

ZASOBY PRZYRODY OBJĘTE OCHRONĄ PRAWNĄ

Na obszarze gminy ochronę prawną zastosowano przez utworzenie jednego pomnika przyrody o numerze 110 w wojewódzkim rejestrze. Jest to lipa drobnolistna, znajdująca się w miejscowości Czarna. Projektowane są dalsze 124 pomniki przyrody obejmujące drzewa różnych gatunków.

Pismem z dnia 14 czerwca 1999 r. Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Krośnie zaopiniowała negatywnie inicjatywę Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody dotyczącą utworzenia na terenach leśnych w miejscowości Pogwizdów rezerwatu przyrody „Medynia Głogowska”. W wyniku cięć związanych z rozwojem podrostów i nalotów oraz stanem sanitarnym uzyskano na pow. około 20 ha odnowienia naturalne dobrej jakości. Na pozostałej powierzchni projektowanego rezerwatu obejmującego drzewostany wyżywicowane i nasienne gospodarcze kontynuowane są cięcia częściowe, aby wyprowadzić istniejące odnowienia naturalne.

Na terenie gminy na podstawie Rozporządzenia Wojewody Rzeszowskiego Nr 58/96 z dnia 6 grudnia 1996 r. uznano za użytek ekologiczny obszary:

- działka nr 743 w miejscowości Zalesie pow. 0.96 ha,
- działka nr 1972 w miejscowości Czarna pow. 2.12 ha,
- działka nr 2282 w miejscowości Pogwizdów pow. 2.07 ha.

OGÓLNA OCENA ŚRODOWISKA

W rejonie Gminy Czarna kompleksową ocenę stanu środowiska przeprowadził w 1998 r. WIOŚ Rzeszów. Wynikiem oceny jest klasyfikacja gmin ze względu na występowanie zagrożeń środowiskowych. Kryteria oceny to:

- poziom zanieczyszczenia powietrza,
- poziom zanieczyszczenia wód powierzchniowych,
- poziom zanieczyszczenia wód podziemnych,
- stopień degradacji i dewastacji gruntów,
- poziom zagrożeń hałasem,
- ilość zakładów uciążliwych z listy krajowej i wojewódzkiej.

Gmina Czarna została zaliczona do gmin, na obszarze, których wyniki badań nie wskazują na występowanie ponadnormatywnych zanieczyszczeń i uciążliwości, mimo iż obserwuje się antropogeniczne oddziaływania i może zachodzić lub zachodziło podejrzenie, że powodują zły stan środowiska.

Gmina Czarna zalicza się do obszarów o warunkach środowiska w niewielkim stopniu przekształconych. W celu utrzymania takiego stanu, jak również uzyskania poprawy w pewnych elementach (środowisko wód płynących) należy zwrócić uwagę na występowanie zjawisk negatywnych występujących na obszarze gminy. Wśród zagrożeń środowiskowych występujących na obszarze gminy można wyróżnić zagrożenia naturalne i antropogeniczne.

Zagrożenia naturalne wynikają z położenia gminy, budowy geologicznej i warunków hydrogeologicznych. Są to:

- zagrożenia powodziowe występujące w obrębie doliny Wisłoka, związane z zasięgiem występowania wód stuletnich, obejmujące środkową część gminy, w tym miejscowości: Czarna, Krzemienica, Dąbrówki,
- zagrożenia skażenia gleb i wód gruntowych posiadające bezpośredni związek z występowaniem powodzi i wylewami silnie zanieczyszczonych wód Wisłoka,
- występowanie niekorzystnych warunków topoklimatu (niekorzystne warunki wilgotnościowe, zaleganie mgieł) na obszarach stałego lub okresowego występowania wód gruntowych płytko pod powierzchnią terenu i starorzeczy (Stary Wisłok),
- tendencje do powstawania lokalnie osuwisk.

Zagrożenia antropogeniczne związane z działalnością człowieka:

- zanieczyszczenie rzeki nieodpowiadające normom,
- nieuporządkowana gospodarka wodno – ściekowa na terenach wiejskich (częściowo zrealizowana kanalizacja przy 100% zwodociągowania gminy) powodująca powstawanie zanieczyszczeń obszarowych (odcieki z nieszczelnych i przepełnionych szamb degradujących środowisko wodne,
- możliwość pojawienia się uciążliwości związanej z ruchem komunikacyjnym przy drodze E-4 w miejscowości Krzemienica w miarę jego nasilania,
- zagrożenie pożarowe związane z lokalizacją otworów wiertniczych w obrębie obszaru górniczego Palikówka,
- dzikie wyrobiska piasku powodujące degradację gleb i zmniejszanie areалу uprawowego,
- niewłaściwa agrokultura prowadząca do zjawiska zakwaszania gleb.

Krajobrazowe wartości środowiska

a) ogólna charakterystyka walorów krajobrazowych

Gmina Czarna położona jest w Dolinie Wisłoka (wsie Czarna, Dąbrówki, Wola Mała), na pograniczu Pogórza Rzeszowskiego i Płaskowyżu Kolbuszowskiego (Medynia Głogowska i Łańcucka, Pogwizdów i Zalesie).

Najbardziej zróżnicowany krajobraz posiada wieś Krzemienica charakteryzująca się pagórkowatym pejzażem pociętym głębokimi wąwozami dróg polnych oraz gęstą siecią rzeczną. Największy strumień płynie wzdłuż drogi głównej przez wieś w głębokim wąwozie wyżłobionym w lessie. Tereny nadrzeczne są mocno zadrzewione. Niezwykle malownicze widoki na okoliczne miejscowości i dolinę Wisłoka rozciągają się z dróg polnych wzdłuż zachowanych układów łąkowych.

Miejscowości położone wzdłuż doliny Wisłoka, na pograniczu dużych obszarów

leśnych, posiadają płaski, mało zróżnicowany pejzaż. Atrakcją krajobrazową jest gęsto zadrzewiona dolina Wisłoka widoczna z dróg oraz zbiorniki wodne (pozostałości po żwirowniach) zlokalizowane w pobliżu obszarów leśnych.

Niezwykle malownicza jest dolina Starego Wisłoczyska (Wola Mała) gęsto zadrzewiona z tradycyjnymi, drewnianymi budynkami. Najciekawsze punkty widokowe zlokalizowano na drogach polnych wzdłuż zachowanych układów łąkowych w Woli Małej. Także atrakcyjne krajobrazowo są drogi polne w przysiółkach Czarnej: Kołki i Podbórz oraz w przysiółku Dąbrówek - Pastwiska.

Wsie leżące na pograniczu Płaskowyżu Kolbuszowskiego (Medynia Łańcucka i Głogowska, Pogwizdów i Zalesie) charakteryzują się większym zróżnicowaniem terenu i dużym zalesieniem. Najciekawsze punkty widokowe znajdują się w Medyni Głogowskiej w okolicach kościoła parafialnego i z dróg wzdłuż zachowanych układów łąkowych pól.

Bardzo ciekawy jest potok Pogwizdówka, silnie zadrzewiony, z licznymi rozlewiskami. Biegnąca wzdłuż niego droga przez Pogwizdów i Medynie w kierunku Trzebosi (z licznymi enklawami starej zabudowy i kapliczkami) należy do najatrakcyjniejszych na terenie gminy.

b) punkty widokowe

Istotne dla atrakcyjności turystycznej terenu mają miejsca, z których można podziwiać rozległe widoki, dlatego też ważna jest ochrona tych miejsc przed przypadkowymi i nieprzemyślanymi formami działalności człowieka, które mogłyby zakłócić istniejący ład przestrzenny. Punkty widokowe są znaczącą atrakcją turystyczną gminy i z tego względu najważniejsze z nich są zarejestrowane na rysunku STUDIUM.

1. Punkt widokowy w Pogwizdowie, z drogi polnej do lasu Cisowiec na zabudowę Medyni Głogowskiej i Pogwizdowa.
2. Oś widokowa ze skrzyżowania dróg w Medyni Głogowskiej na kościół paraf. w Medyni Głogowskiej.
3. Oś widokowa z drogi głównej przez Medynię Głogowską na kościół paraf.
4. Ciąg widokowy z drogi polnej od kościoła parafialnego do drogi głównej przez Medynię Głogowską na zabudowę Medyni Głogowskiej i Łańcuckiej oraz Dolinę Wisłoka.
5. Punkt widokowy ze wzgórza z kapliczką w Medyni Głogowskiej (niedaleko kościoła parafialnego) na zabudowę Medyni i Zalesia oraz Dolinę Wisłoka.
6. Ciąg widokowy z drogi Zalesie-Medynia Głogowska na zabudowę Medyni Łańcuckiej.
7. Oś widokowa z drogi Zalesie-Medynia Głogowska na kościół parafialny w Medyni Głogowskiej.
8. Ciąg widokowy z drogi Zalesie- Medynia Głogowska na zabudowę Zalesia.
9. Oś widokowa w Czarnej z drogi od leśniczówki do przysiółka Podgórz na kościół parafialny w Czarnej.
10. Oś widokowa z drogi głównej przez Czarną na kościół parafialny,

11. Oś widokowa z drogi głównej przez Czarną (za mostem) na kościół parafialny
12. Ciąg widokowy z drogi głównej przez Czarną na zabudowę Czarnej oraz przysiółków Kołki oraz Podgórz.
13. Punkt widokowy z drogi polnej w Woli Małej na zabudowę Woli Małej, Czarnej, Dąbrówek oraz Dolinę Wisłoka.
14. Oś widokowa z drogi Czarna-Dąbrówki na kościół parafialny w Dąbrówkach.
15. Oś widokowa z drogi Łańcut-Dąbrówki (na moście) na kościół parafialny w Dąbrówkach.
16. Punkt widokowy z drogi głównej Dąbrówki-Wola Dalsza (na granicy wsi) na zabudowę Woli Dalszej i Dolinę Wisłoka.
17. Ciąg widokowy z drogi głównej Czarna-Wola Mała na zespół zabudowy Domu Zakonnego Sióstr Służebniczek Starowiejskich oraz Stare Wisłoczysko.
18. Punkt widokowy z drogi polnej w Krzemienicy na Bażantarnie w Krzemienicy i Strażowie oraz zabudowę Strażowa.
19. Punkt widokowy z drogi polnej przy starym cmentarzu w Krzemienicy na zabudowę Krzemienicy.
20. Oś widokowa z drogi polnej w Woli Małej na kościół parafialny w Dąbrówkach.
21. Ciąg widokowy z drogi głównej Zalesie - Węgliska na zabudowę Zalesia i Dolinę Wisłoka.
22. Punkt widokowy z drogi Łańcut –Czarna na zabudowę Łańcuta.
23. Punkt widokowy z drogi Łańcut-Krzemienica na zabudowę Łańcuta.
24. Punkt widokowy z drogi Krzemienica – Kraczkowa z widokiem na Łańcut i Kraczkową.

C. Turystyka

Atrakcyjność turystyczna obszaru uzależniona jest od trzech czynników – rangi walorów turystycznych, dostępności komunikacyjnej oraz zdolności usługowej urzędzeń turystycznych. Obszary, które zajmuje Gmina Czarna należą do atrakcyjnych turystycznie.

Gmina obfituje w zabytki, oraz ze względu na swoje położenie, liczne pomniki przyrody, piękny krajobraz i rozległe lasy bogate w zwierzynę i runo leśne, posiada dobre i niewykorzystane warunki do rozwoju turystyki i wypoczynku, które mogą w przyszłości przyczynić się do rozwoju na tym terenie wypoczynku i turystyki pobytowej, głównie kwalifikowanej dla turystów przyjezdnych.

Położenie gminy w bliskim sąsiedztwie znanego w kraju i zagranicą o dużej wartości zabytkowej zespołu pałacowo – parkowego w Łańcutie, przy trasie do Leżajska, gdzie celem turystycznym jest zespół klasztorny O.O. Bernardynów ze słynnymi organami oraz zlokalizowany na terenie gminy Rakszawa w sąsiedztwie wsi Wydrze w osadzie Julin, w ramach dawnej Ordynacji Potockich, drewniany pałacyk myśliwski, który stanowi integralną część rezydencji łańcuckiej bez wątpienia podnosi atrakcyjność turystyczną Gminy Czarna.

W związku z rosnącym zainteresowaniem turystów zagranicznych i krajowych możliwością organizowania polowań w tym regionie, istnieją możliwości by Julin

odzyskał funkcje pałacyku myśliwskiego i w sezonie łowieckim był do tego celu wykorzystywany. Poza sezonem Julin będzie mógł pełnić funkcje reprezentacyjno – rekreacyjne. Odbywać się tutaj mogą konferencje, spotkania i sympozja naukowe i biznesowe, plenery malarskie i inne warsztaty tematyczne. Atrakcyjność Julina podnosi basen kąpielowy, korty tenisowe, boiska do gier zespołowych, baza noclegowa na 159 miejsc, możliwość urządzenia pola golfowego, a przede wszystkim gęsto zalesione tereny i funkcjonująca stadnina koni specjalizująca się w hipoterapii dzieci.

Atrakcyjność turystyczna Gminy Czarna podnosi leżąca na trasie Łañcut-Leżajsk, położona w kompleksie leśnym wieś Dąbrówki, w której znajduje się o wysokim standardzie hotel, restauracja z salami konferencyjnymi o nazwie „Zajazd Dymarka”. Stwarza on dobre warunki do rozwoju turystyki biznesowej i tranzytowej. W starych budynkach wchodzących w skład Ordynacji Potockich zorganizowano muzeum łowiectwa, gdzie znajdzie się znaczna część eksponatów Zarządu Wojewódzkiego Polskiego Związku Łowieckiego z Rzeszowa.

Poza obiektami wchodzącymi w skład Ordynacji Potockich, do atrakcji turystycznych Gminy Czarna należy zaliczyć:

- XVIII wieczny zabytkowy kościół w Krzemienicy,
- kościół w Medyni Głogowskiej z unikalnym wystrojem wnętrza wykonanego z ceramicznej mozaiki,
- Muzeum Ceramiki Ludowej w domu p. Władysławy Prucnal w Medyni Głogowskiej,
- Warsztaty Dziecięcej Ceramiki Ludowej przy szkole podstawowej w Medyni Głogowskiej,
- Zagroda Garncarska w Medyni Głogowskiej,

Ucieczka w przyrodę, pierwotną naturę, poszukiwanie spokoju, to cel coraz większej rzeszy współczesnych turystów. Oczekiwania te w dużej mierze mogą spełnić stare obiekty drewniane, usytuowane często w trudno dostępnych atrakcyjnych krajobrazowo terenach w pobliżu skupisk leśnych. Przygotowanie listy tego typu obiektów, które mogą stać się przedmiotem zainteresowania ludzi z miast, którzy je wykupią i zaadaptują na cele turystyczne jest również szansą dla mieszkańców i gminy.

W przypadku walorów wypoczynkowych tylko teren położony między kompleksem leśnym Zalesia a przysiółkiem Podbór spełnia wszystkie wymagania stawiane terenom o przeznaczeniu rekreacyjnym. Jest to obszar gdzie istnieje możliwość zlokalizowania niewielkich obiektów turystycznych.

Głównym atutem wśród przyrodniczych walorów gminy miał być projektowany rezerwat Medynia Głogowska. Obejmował on najcenniejsze fragmenty kompleksu leśnego leżącego przy północno – zachodniej granicy gminy. Znajdowało się tam wiele osobliwości zarówno ze świata zwierząt jak i roślin. Fragment obecnie zalesionej łąki wewnątrz kompleksu leśnego urozmaicał środowisko przyrodnicze

tego obiektu szczególnie, gdy pokrywa ją barwny kobierzec kwiatów.

Piękny zakątek stanowi zespół śródleśnych stawów częściowo pozbawionych wody w pobliżu Zalesia. Cennymi obiektami przyrodniczymi są pomniki przyrody. Obszar gminy obfituje w tego rodzaju składniki środowiska – występują one zwłaszcza w Dąbrówkach i Krzemienicy. Jednym z walorów przyrodniczych gminy jest dolina Wisłoka, w której oprawę dla silnie meandrującej rzeki stanowi mozaika pól i łąk. Dodatkowym urozmaiceniem jest dawne koryto Wisłoka - Stare Wisłoczysko – krętą linią przecinające gruntu rolne Krzemienicy i Woli Małej.

Istotne znaczenie dla mieszkańców gminy będzie miało wykorzystanie nowobudowanych o wysokim standardzie domów mieszkalnych dla celów agroturystyki. Ogromne szanse wykorzystania walorów i rozwoju turystyki oraz ochrony dziedzictwa kulturalnego Gminy Czarna stwarza utworzenie międzygminnego związku pod nazwą „ Łańcucko – Leżajski Związek Gmin Turystycznych” w skład, którego na mocy uchwały Rady Gminy nr XXV/117/97 z dnia 21 marca 1997 roku wchodzi Gmina Czarna.

Szlaki turystyczne

Jednym z elementów racjonalnego zagospodarowania turystycznego terenu są wyznaczone piesze trasy umożliwiające poruszanie się turystów w sposób bezpieczny i zarazem niezagrażający środowisku. Istotne dla atrakcyjności turystycznej terenu mają miejsca, z których można podziwiać rozległe widoki, dlatego też ważna jest ochrona tych miejsc przed przypadkowymi i nieprzemyślanymi formami działalności człowieka, które mogłyby zakłócić istniejący ład przestrzenny.

Przez teren Gminy Czarna przebiega szlak turystyczny oznaczone kolorem zielonym o ogólnym przebiegu: Rzeszów, Słocina, Albigowa, Łańcut, Czarna, Węgliska, Brzoza Stadnicka, Julin, Wola Żarczycka, Nowa Sarzyna. Długość szlaku wynosi 69 km w tym na terenie gminy około 11 km. Szlak na teren gminy wkracza od strony Łańcuta w przysiółku Skotnik. Dochodząc do głównej drogi prowadzącej z Woli Małej do Czarnej skręca na zachód, a następnie na skrzyżowaniu w Czarnej na północ. Cały czas szlak prowadzi wzdłuż drogi, przekraczając Wisłok i doprowadzając do przysiółku Podbór. Tutaj na rozwidleniu dróg wchodzi na wiejską uliczkę i zdąża w kierunku kompleksu leśnego. Po około 1 km mija leśniczówkę a dochodząc do lasu skręca w kierunku wschodnim doprowadzając do fragmentu podmokłej łąki z kępami olszy. Za łąką trasa szlaku skręca na północ wchodząc w las dochodząc do linii stawowej, mijając piękne drzewostany grądowe zmienia kierunek na zachodni, opuszcza tereny leśne i styka się z główną drogą w Zalesiu. Pnie się w kierunku północnym doprowadzając do skrzyżowania dróg, zmienia kierunek na wschodni dążąc w stronę Węglisk i opuszcza tereny gminy.

D. Zagospodarowanie przestrzenne i infrastruktura

1. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

MPZP TERENÓW POD WIELOFUNKCYJNY ZESPÓŁ USŁUGOWO-HANDLOWY W MIEJSCOWOŚCI KRZEMIENIA GMINA CZARNA POWIAT ŁAŃCUT

UCHWAŁA NR VII/76/2003
RADY GMINY CZARNA
Z dnia 13 sierpnia 2003 r

MPZP TERENU USŁUG KOMERCYJNYCH HANDLU I RZEMIOSŁA ORAZ MIESZKALNICTWA W MIEJSCOWOŚCI CZARNA-KOŁKI GMINA CZARNA POWIAT ŁAŃCUT

UCHWAŁA NR XXVII/238/2002
RADY GMINY CZARNA
Z dnia 10 czerwca 2003

MPZP TERENU POŁOŻONEGO WE WSI KRZEMIENIA GMINA CZARNA POWIAT ŁAŃCUT

UCHWAŁA XIX/178/2001
RADY GMINY CZARNA
Z dnia 27 KWIETNIA 2001

MPZT TERENU DZIAŁALNOŚCI PRODUKCYJNEJ, USŁUG KOMERCYJNYCH MIESZKALNICTWA CZARNA-CENTRUM GMINA CZARNA POWIAT ŁAŃCUT

UCHWAŁA NR XXII/204/2001
RADY GMINY CZARNA
Z dnia 31 PAŹDZIERNIKA 2003

MPZT TERENU POŁOŻONEGO WE WSI POGWIZDÓW CZARNA-CENTRUM GMINA CZARNA POWIAT ŁAŃCUT

UCHWAŁA NR XX/184/2001
RADY GMINY CZARNA
Z dnia 8 czerwca 2001

MPZT TERENÓW ZABUDOWY MIESZKANIOWO-USŁUGOWEJ W MIEJSCOWOŚCI DĄBRÓWKI GMINA CZARNA POWIAT ŁAŃCUT

UCHWAŁA NR IX/91/2003
RADY GMINY CZARNA
Z dnia 11 października 2003

MPZT TERENÓW USŁUG PUBLICZNYCH I KOMERCYJNYCH W MIEJSCOWOŚCI DĄBRÓWKI GMINA CZARNA POWIAT ŁAŃCUT

UCHWAŁA NR IX/91/2003
RADY GMINY CZARNA
Z dnia 11 października 2003

2. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO GMINY CZARNA
UCHWAŁA NR XXIII\216\2001
RADY GMINY CZARNA
Z dnia 04 GRUDNIA 2001

3. Uwarunkowania ochrony środowiska naturalnego.

Obszary leśne, systemy powiązań ekologicznych

Szata roślinna pełni funkcje klimatyczne i biologiczne, wpływające na podniesienie ogólnych standardów ekologicznych i poprawę jakości życia oraz funkcje glebo- i wodochronne. Naturalny system powiązań ekologicznych na terenie gminy tworzą:

- ekosystemy leśne,
- ekosystem doliny rzeki Wisłok,
- ekosystem Starego Wisłoczyska,
- ekosystem cieków niższego rzędu w postaci zarośli łągowych,
- ekosystemy łąkowe – obszary użytków zielonych, stanowiących bazę równowagi ekologicznej dla sąsiadujących terenów uprawowych,
- zbiorowiska wodne i szuwarowe,
- zbiorowiska synantropijne – towarzyszące uprawom polnym.

Las jest jednym z najważniejszych komponentów środowiska przyrodniczego. Znaczenie lasu wypływa z wielorakich jego funkcji, wśród których zazwyczaj wymienia się:

- funkcję ochronną polegającą na oddziaływaniu na wiele elementów środowiska: klimat, stosunki wodne, skład chemiczny wody i powietrza, jak również zabezpieczają przed wiatrami, zmniejszają zanieczyszczenie powietrza, produkują tlen, chronią przed hałasem, przetrzymują wilgoć,
- funkcję produkcyjną polegającą na dostarczaniu surowca i innych dóbr leśnych,
- funkcję społeczną polegającą na turystycznym, krajobrazowym i rekreacyjnym wykorzystaniu walorów oraz stanowią naturalne środowisko leśnych gatunków zwierząt.

Lasy na obszarze gminy zajmują powierzchnię ponad 2.380 ha, co stanowi ponad 30% ogólnej powierzchni gminy (GUS 1996). Tworzą one 3 oddzielone od siebie przestrzennie kompleksy

:

- największy, położony jest w północno - wschodniej części gminy, styka się z gruntami miejscowości Czarna, Medynia Łańcucka i Zalesie.
- mniejszy kompleks, zwany Cisowiec, zajmuje północno - zachodnią część gminy, sąsiaduje z Medynią Głogowską i przysiółkiem Zofijówka.
- trzeci, położony na południe od powyższego, styka się z Pogwizdowem i Zofijówką. Każdy z kompleksów charakteryzuje się nieco odmiennym składem florystycznym, związanym z różnicami w podłożu geologicznym, zróżnicowaniem geomorfologicznym, a także przeszłą działalnością człowieka. Zbiorowiska szaty roślinnej, sprzyjają bogactwu gatunków fauny. Ze środowiskiem leśnym związane są duże zwierzęta łowne, wśród których można spotkać jelenie, sarny, dziki, lisy, bobry, kuny leśne, borsuki. Tereny otwarte, tj. łąki i pola uprawne są biotopem drobnej zwierzyny łownej (zające, kuropatwy, bażanty).

Szczegółowy skład florystyczny poszczególnych kompleksów ujmuje INWENTARYZACJA PRZYRODNICZA GMINY CZARNA. Zgodnie z Zarządzeniem Nr 236 Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z 29 listopada 1996 r. lasy Gminy Czarna uznane zostały za ochronne dla miasta Łańcuta.

Zasoby przyrody objęte ochroną prawną

Na obszarze gminy ochronę prawną zastosowano przez utworzenie jednego pomnika przyrody o numerze 110 w wojewódzkim rejestrze. Jest to lipa drobnolistna, znajdująca się w miejscowości Czarna. Projektowane są dalsze 124 pomniki przyrody obejmujące drzewa różnych gatunków.

Pismem z dnia 14 czerwca 1999 r. Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Krośnie zaopiniowała negatywnie inicjatywę Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody dotyczącą utworzenia na terenach leśnych w miejscowości Pogwizdów rezerwatu przyrody „Medynia Głogowska”. W wyniku cięć związanych z rozwojem podrostów i nalotów oraz stanem sanitarnym uzyskano na pow. około 20 ha odnowienia naturalne dobrej jakości. Na pozostałej powierzchni projektowanego rezerwatu obejmującego drzewostany wyżywicowane i nasienne gospodarcze kontynuowane są cięcia częściowe, aby wyprowadzić istniejące odnowienia naturalne.

Na terenie gminy na podstawie Rozporządzenia Wojewody Rzeszowskiego Nr 58/96 z dnia 6 grudnia 1996 r. uznano za użytek ekologiczny obszary:

- działka nr 743 w miejscowości Zalesie pow. 0.96 ha,
- działka nr 1972 w miejscowości Czarna pow. 2.12 ha,
- działka nr 2282 w miejscowości Pogwizdów pow. 2.07 ha.

Ogólna ocena środowiska

W rejonie Gminy Czarna kompleksową ocenę stanu środowiska przeprowadził w 1998 r. WIOŚ Rzeszów. Wynikiem oceny jest klasyfikacja gmin ze względu na występowanie zagrożeń środowiskowych. Kryteria oceny to:

- poziom zanieczyszczenia powietrza,
- poziom zanieczyszczenia wód powierzchniowych,
- poziom zanieczyszczenia wód podziemnych,
- stopień degradacji i dewastacji gruntów,
- poziom zagrożeń hałasem,
- ilość zakładów uciążliwych z listy krajowej i wojewódzkiej.

Gmina Czarna została zaliczona do gmin, na obszarze, których wyniki badań nie wskazują na występowanie ponadnormatywnych zanieczyszczeń i uciążliwości, mimo iż obserwuje się antropogeniczne oddziaływania i może zachodzić lub zachodziło podejrzenie, że powodują zły stan środowiska.

Gmina Czarna zalicza się do obszarów o warunkach środowiska w niewielkim stopniu przekształconych. W celu utrzymania takiego stanu, jak również uzyskania poprawy w pewnych elementach (środowisko wód płynących) należy zwrócić uwagę na występowanie zjawisk negatywnych występujących na obszarze gminy. Wśród zagrożeń środowiskowych występujących na obszarze gminy można wyróżnić zagrożenia naturalne i antropogeniczne.

Zagrożenia naturalne wynikają z położenia gminy, budowy geologicznej i warunków hydrogeologicznych. Są to:

- zagrożenia powodziowe występujące w obrębie doliny Wisłoka, związane z zasięgiem występowania wód stuletnich, obejmujące środkową część gminy, w tym miejscowości: Czarna, Krzemienica, Dąbrówki,
- zagrożenia skażenia gleb i wód gruntowych posiadające bezpośredni związek z występowaniem powodzi i wylewami silnie zanieczyszczonych wód Wisłoka,
- występowanie niekorzystnych warunków topoklimatu (niekorzystne warunki wilgotnościowe, zaleganie mgieł) na obszarach stałego lub okresowego występowania wód gruntowych płytko pod powierzchnią terenu i starorzeczy (Stary Wisłok),
- tendencje do powstawania lokalnie osuwisk.

Zagrożenia antropogeniczne związane z działalnością człowieka:

- zanieczyszczenie rzeki nieodpowiadające normom,
- nieuporządkowana gospodarka wodno – ściekowa na terenach wiejskich (częściowo zrealizowana kanalizacja przy 100% zwodociągowania gminy) powodująca powstawanie zanieczyszczeń obszarowych (odcieki z nieszczelnych i przepełnionych szamb degradujących środowisko wodne,
- możliwość pojawienia się uciążliwości związanej z ruchem komunikacyjnym przy drodze E-4 w miejscowości Krzemienica w miarę jego nasilania,

- zagrożenie pożarowe związane z lokalizacją otworów wiertniczych w obrębie obszaru górniczego Palikówka,
- dzikie wyrobiska piasku powodujące degradację gleb i zmniejszanie areálu uprawowego,
- niewłaściwa agrokultura prowadząca do zjawiska zakwaszania gleb.

Na obszarze gminy nie stwierdza się zagrożenia promieniowaniem magnetycznym. Przebiegające przez gminę linia najwyższych napięć 750 kV i wysokiego napięcia 110kV zlokalizowane są z zachowaniem obszarów ograniczonego użytkowania i nie kolidują z zabudową mieszkaniową.

Kulturowe wartości środowiska

Stan badań

Gmina Czarna nie była dotychczas przedmiotem oddzielnego opracowania, które poruszałoby problematykę ochrony dziedzictwa kulturowego. Poszczególne zabytki gminy zostały pobieżnie opisane w „Katalogu zabytków”. Z kolei w archiwum SOZ w Rzeszowie znajdują się nieliczne karty zabytkowych obiektów z terenu Gminy Czarna. Kilka miejscowości (Czarna, Dąbrówki, Krzemienica oraz Medynia Głogowska) posiada przyczynki monograficzne do swoich dziejów. Ponadto w opracowaniach naukowych sąsiednich miejscowości zawarto cenne wiadomości dotyczące wsi z terenu opracowania.

Stanowiska archeologiczne

Na terenie Gminy Czarna do 2000 roku zewidencjonowano 74 stanowiska archeologiczne. W zestawieniu numery porządkowe stanowisk archeologicznych odpowiadają wyłącznie numerom na rysunku STUDIUM, natomiast z dokumentacją zawartą w zbiorach konserwatorskich i archiwach placówek archeologicznych zgadzają się numery o podane w obrębie poszczególnych miejscowości i arkuszy map AZP (Archeologiczne Zdjęcie Polski). Spis stanowisk został opracowany w oparciu o dokumentację z badań powierzchniowych prowadzonych w ramach ogólnopolskiego programu AZP. Omawiany teren wchodzi w skład 6 obszarów AZP (100-77, 101-77, 100-78, 101-78, 102-78, 103-78), na których w latach 1982 – 1995 zostały przeprowadzone archeologiczne badania powierzchniowe. W 1999 roku na zlecenie Agencji Budowy Autostrad zostały przeprowadzone archeologiczne badania sondażowe na stanowiskach zarejestrowanych w Woli Małej.

Pierwsze ślady działalności człowieka zarejestrowane na terenie woj. podkarpackiego pochodzą z paleolitu schyłkowego. Okres ten związany z końcem epoki lodowcowej. Na przełomie IX i VIII tysiąclecia kończy się epoka lodowcowa, klimat ulega ociepleniu, tundra przeradza się stopniowo w lasy iglaste i liściaste ciepłolubne. W gospodarce człowieka dominującą rolę zaczyna odgrywać myślistwo, rybołówstwo i zbieractwo. Obozowiska zakładane są na suchych wydmach piaszczystych z charakterystycznymi domostwami

o konstrukcji szalaszowej. Stanowiska z okresu paleolitu i mezolitu występują pojedynczo. Należy tutaj wspomnieć o licznych stanowiskach datowanych ogólnie na epokę kamienia, zlokalizowanych w Czarnej nr: 4, 10, 19; w Krzemienicy nr: 7, 8, 10, 11, 13, 15, 16, 18, 20, 25; w Medyni Głogowskiej nr: 2, 4; w Medyni Łańcuckiej nr:1;w Pogwizdowie nr: 1, 4, 7, 8, 9, 10 i Zalesiu nr 1.

Kolejną epoką związaną z umiejętnością uprawy roli i hodowli zwierząt domowych jest młodsza epoka kamienia - neolit, datowana w przedziale chronologicznym 5800/5600 - 2400/2300 lat p.n.e. Neolityzacja naszych ziem dokonywała się dzięki przybyciu grup ludności zza Karpat i rozpowszechnieniu nowych umiejętności tj. produkcji naczyń glinianych, tkactwa plecionkarstwa, zastosowaniu nowych metod uprawy roli a także nowych technik w krzemieniarstwie. Z terenu Gminy Czarna pochodzi 7 stanowisk datowanych na okres neolitu, w tym dla 5 stanowisk została określona dokładniejsza chronologia. Są to zarówno rozległe osady wielokulturowe jak i pojedyncze ślady osadnicze, zlokalizowane w miejscach dogodnych dla osadnictwa. Stanowiska te charakteryzują się występowaniem po raz pierwszy materiału ceramicznego na powierzchni terenu.

Pierwszą wyraźnie wyodrębniającą się kulturą młodszej epoki kamienia jest kultura ceramiki wstęgowej rytej, której materiały wystąpiły w Czarnej st. 1 i st. 2, oraz w Krzemienicy st. 3 i st. 6. Ludność kultury ceramiki wstęgowej rytej, lokalizowała swoje osady na niższych partiach stoków dolinnych lub brzegach wysoczyzn. Zamieszkiwano wówczas w naziemnych, dużych, prostokątnych i trapezowatych domostwach o konstrukcji słupowej. Na niektórych osadach spotyka się pozostałości po tzw. długich domach, których długość dochodziła do kilkudziesięciu metrów. Ludność tej kultury utrzymywała dalekosiężne kontakty handlowe, sprowadzając surowiec krzemienny z oddalonych o ponad 2000 km wychodni.

Pierwszą kulturą epoki brązu, której materiały wystąpiły na terenie Gminy Czarna jest kultura trzciniecka datowana w przedziale chronologicznym od XVI do XIII wieku p.n.e. Reprezentowana jest tutaj na 3 stanowiskach archeologicznych: w Czarnej st. 2, oraz w Krzemienicy st. 2 i st. 6. Są to przeważnie osady wielokulturowe o dużej wartości poznawczej i zróżnicowanym charakterze kulturowym. Ludność kultury trzcinieckiej prowadzi osiadły tryb życia, a dominującą rolę w tym okresie zaczynają odgrywać zajęcia rolnicze.

Z miejscowych tradycji trzcinieckich wyrosła grupa tarnobrzaska kultury łużyckiej, datowana na późny okres epoki brązu, tj. XII-VIII / VII w. p.n.e. i wczesną epokę żelaza VII-IV w. p.n.e. Proces jej genezy wiąże się ona z rozpowszechnieniem ciałopalnego obrządku pogrzebowego, wywodzącego się z kręgu kultur popielnicowych na terenie Europy Środkowej. Z terenu Gminy Czarna mamy 31 stanowisk zaliczanych do grupy tarnobrzaskiej: w Czarnej st. 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 11,14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, w Dąbrówkach st. 1, w Krzemienicy st.1, 2, 9, 21, 23, w Pogwizdowie st. 1, 2, 4, 5 6, i w Woli Małej st. 1, 2, 4, 6. Są to, głównie osady i ślady osadnicze o dużej i średniej wartości poznawczej, rejestrowane na stanowiskach o powierzchni od 0,5 do 15 hektarów.

W pierwszych czterech wiekach naszej ery rozwija się kultura przeworska.

Zaznacza się silne oddziaływanie kultury prowincjonalno – rzymskiej i dochodzi do kontaktów handlowych z cesarstwem rzymskim. Jest to okres rozwoju wymiany handlowej i intensywnego wzrostu gospodarczego. Dzięki zastosowaniu żelaza do produkcji narzędzi rolniczych następuje znaczny postęp w tej dziedzinie gospodarki. Upowszechnia się wówczas ceramika toczona na kole garncarskim, oraz następuje rozwój wytwórczości narzędzi i broni z żelaza. Z terenu Gminy Czarna mamy 8 stanowisk: w Czarnej st. 4, 7, 11, 12, 13, w Krzemienicy st. 27, Pogwizdowie st. 2, oraz w Woli Małej st. 6.

Schyłek omawianego okresu IV-V w. n.e., to okres migracji ludności na obszarze Europy Środkowej, która objęła również ziemie polskie. Pod koniec V wieku naszej ery na terenie Polski południowo- wschodniej pojawia się kultura wczesnosłowiańska. Zaczyna się nowy okres wczesnego średniowiecza, który trwa do końca XIII wieku. Na przełomie VII / VIII wieku powstają pierwsze ugrupowania plemienne, a w X wieku tworzą się pierwsze ugrupowania państwowe. Na omawianym terenie zewidencjonowano 13 stanowisk archeologicznych datowanych na okres średniowiecza, zlokalizowanych w Dąbrówkach st. 2, 3, Krzemienicy st. 13, 17, 19, 22, 24, 26, 27, 30 w Medyni Głogowskiej st. 4, 5, i Pogwizdowie st. 5.

Ostatnią grupę 14 stanowisk stanowią stanowiska o chronologii pradziejowej nieokreślonej, zarejestrowanych na całym omawianym terenie. Na stanowiskach tych występują przeważnie mało charakterystyczne fragmenty ceramiki, co utrudnia przypisanie jej do właściwej epoki, czy kultury archeologicznej.

Spis stanowisk archeologicznych z terenu Gminy Czarna

Lp.	Położenie i nr stanowiska	AZP	Rodzaj stanowiska	Okres	Nr działek
1	Czarna 1	101-78/1	Osada	KCWR KŁ	900/4, 901/3, 902/2, 910/2, 912/2, 913/2, 914/2, 917/2, 915/4, 918/2,
2	Czarna 2	102-78/35	Ślad osadn. Osada	KCWR KT,KŁ	1014, 1015, 1016, 1020, 1022, 1023, 1024,
3	Czarna 3	102-78/36	Punkt osadn.	KŁ	1508/1, 1504/2, 1504/4,
4	Czarna 4	101-78/2	Ślad osadn.	EK	
5	Czarna 5	101-78/7	Ślad osadn.	KŁ	1877, 1875,
6	Czarna 6	101-78/8	Osada	KŁ	152/1, 153/1, 185, 190/1, 192/3, 193/5, 204/1, 215/1, 221/3, 220/2, 222/1, 233/1
7	Czarna 7	101-78/9	Osada	KŁ, KP	981,
8	Czarna 9	101-78/11	Osada Osada	KŁ KP	849, 873/1,874/5, 874/3, 875/1, 888/3,
9	Czarna 10	101-78/12	Ślad osadn.	EK	691/1
10	Czarna 11	101-78/13	Osada	KŁ	576/1
11	Czarna 12	101-78/14	Osada	KP	560/1
12	Czarna 13	101-78/15	Ślad osadn.	KP	695, 694/11
13	Czarna 14	101-78/16	Osada	KŁ	483, 482/1,
14	Czarna 15	101-78/17	Osada	KŁ	886/7/8, 887/1,893/1, 894/1, 895/1, 896/1,897/1,

					899/1, 918/1, 900/15/17,
15	Czarna 16	101-78/18	Ślad osadn.	KŁ	343, 344,
16	Czarna 17	101-78/19	Ślad osadn.	KŁ	960/3,
17	Czarna 18	101-78/20			
18	Czarna 19	101-78/21	Ślad osadn. Osada	EK KŁ	338/1/2, 339-341, 343/1, 345, 346/1, 347/1, 348, 352/1/2, 354/3, 355/6, 356/5, 357, 358/1/2, 359/1
19	Czarna 20	101-78/22	Ślad osadn.	KŁ	370
20	Dąbrówki 1	101-78/3	Osada	KŁ	296, 563/1, 567/1, 568/2, 577/2, 1304,
21	Dąbrówki 2	101-78/23	Ślad osadn.	WŚ	155,
22	Dąbrówki 3	101-78/24	Ślad osadn.	WS	138,
23	Krzemienica 1	102-78/19	Punkt osadn.	KŁ	2498/1, 2509/2,
24	Krzemienica 2	102-78/20	Punkt osadn. Osada	KT K	842/31, 842/32, 842/72, 842/78,
25	Krzemienica 3	102-78/21	Punkt osadn.	KCWR, KŁ	642/1/2,
26	Krzemienica 4	102-78/22	Punkt osadn.	KP	636, 637,
27	Krzemienica 5	102-78/23	Ślad osadn.	KN	2227
28	Krzemienica 6	102-78/24	Punkt osadn.	KCWR, KT	1713/1, 1713/2
29	Krzemienica 7	102-78/25	Ślad osadn.	EK	2070,
30	Krzemienica 8	102-78/26	Ślad osadn.	EK	1254,
31	Krzemienica 9	102-78/27	Punkt osadn.	KŁ	1113, 1114, 1115,
32	Krzemienica 10	102-78/28	Ślad osadn.	EK	1180,
33	Krzemienica 11	103-78/57	Ślad osadn.	EK	2774
34	Krzemienica 12	103-78/58	Ślad osadn.	KN	2948, 2949/1, 2950,
35	Krzemienica 13	103-78/59	Ślad osadn.	MEK, OŚ	2982/3,
36	Krzemienica 14	103-78/60	Osada	KN	2907/8,
37	Krzemienica 15	103-78/61	Ślad osadn.	EK	2895/1, 2896,
38	Krzemienica 16	103-78/62	Ślad osadn.	EK, WEB	3421/1,
39	Krzemienica 17	103-78/63	Osada	KN	3421/1,
40	Krzemienica 18	103-78/64	Ślad osadn.	EK, WEB	3421/1,
41	Krzemienica 19	103-78/65	Ślad osadn.	OŚ	3439/4,
42	Krzemienica 20	103-78/66	Ślad osadn.	EK, WEB	3439/4,
43	Krzemienica 21	103-78/67	Ślad osadn.	KŁ	2784-85,
44	Krzemienica 22	103-78/68	Osada Ślad osadn.	KN OŚ	2226, 2224,
45	Krzemienica 23	103-78/69	Ślad osadn.	KŁ	
46	Krzemienica 24	103-78/70	Ślad osadn.	OŚ	2128, 2139,
47	Krzemienica 25	103-78/71	Ślad osadn.	EK, WEB	2052/1
48	Krzemienica 26	103-78/72	Ślad osadn.	OŚ	1721
49	Krzemienica 27	103-78/73	Osada Ślad osadn.	KN KP, OŚ	1722, 1723/1-2, 1724, 1984
50	Krzemienica 28	103-78/74	Ślad osadn.	KN	2521, 2523-34, 2537/3, 2538-39, 2541/1, 2542/3
51	Krzemienica 29	103-78/111	Ślad osadn.	KN	3302/3
52	Krzemienica 30	103-78/112	Osada Ślad osadn.	KN OŚ	3333/1
53	Medynia Głogowska 1	101-77/3	Ślad osadn.	KCSz	
54	Medynia Głogowska 2	101-78/25	Obozowisko	EK	2494
55	Medynia Głogowska 3	100-77/10	Osada	XVIII w.	1017, 1018, 1016
56	Medynia Głogowska 4	100-77/11	Osada	PŚ	738, 748

57	Medynia Głogowska 5	100-77/12	Ślad osadn.	OŚ	734
58	Medynia Głogowska 6	100-78/6	Ślad osadn.	WEB	194
59	Medynia Łańcucka 1	101-77/10	Ślad osadn.	EK	260/1, 259
60	Pogwizdów 1	101-77/11	Ślad osadn. Cmentarz	EK, KŁ	2087/1, 2087/2
61	Pogwizdów 2	101-77/12	Osada	KŁ KP, KN	1888, 1887/2, 1887/1, 1886, 1885, 1884, 1883, 1894, 1895,
62	Pogwizdów 3	101-77/13	Ślad osadn.	WEB, KN	2006, 1980,
63	Pogwizdów 4	101-77/14	Ślad osadn.	EK, KŁ	1971, 1974, 1975,
64	Pogwizdów 5	101-77/15	Ślad osadn. Osada	EK KŁ PŚ	1786, 1785, 1799, 1800, 1801, 1802, 1803, 1799, 1780, 1782, 1783, 1772, 1771, 1770,
65	Pogwizdów 6	101-77/16	Osada	KŁ	1816/2, 1816/1, 1814, 1813, 1812
66	Pogwizdów 7	100-77/13	Ślad osadn.	EK	253
67	Pogwizdów 8	100-77/14	Ślad osadn.	EK	420
68	Pogwizdów 9	100-77/15	Kurhan	EK	10
69	Pogwizdów 10	100-77/16	Ślad osadn.	EK	788/1,
70	Wola Mała 1	102-78/1	Osada	MEK, KŁ	341
71	Wola Mała 2	102-78/2	Punkt osadn.	KŁ	328
72	Wola Mała 4	102-78/4	Punkt osadn.	KŁ	769-771
73	Wola Mała 6	102-78/32	Ślad osadn.	KŁ	660
74	Zalesie 1	101-78/6	Ślad osadn.	EK	628/2

Wykaz skrótów:

KCWR – Kultura ceramiki wstępowej rytej

KCSz kultura ceramiki sznurowej

AZP – Archeologiczne Zdjęcie Polski

EK Epoka kamienia

MEK Młodsza epoka kamienia

WEB wczesna epoka brązu

KŁ Kultura łużycka

KN kultura nieokreślona

K Kultura przeworska

K.T Kultura trzcieniecka

OŚ okres średniowiecza

PŚ późne średniowiecze

Charakterystyka układów ruralistycznych i stan ich zachowania

Większość wsi należących do Gminy Czarna to osady leśne lokowane w okresie XVI – XVII wieku (Czarna, Dąbrówki, Medynia Głogowska i Łańcucka, Pogwizdów). Posiadają przeważnie nieregularne rozplanowanie ograniczone zasięgiem obszarów leśnych. Układy przestrzenne wsi są bardzo różnorodne. Przeważnie to typowe ulicówki biegnące na osi północ – południe (Czarna,

przysiółek Czarnej Podbór, Krzemienica, Medynia Głogowska i Łańcucka, Pogwizdów, Zalesie) oraz na osi wschód – zachód (Dąbrówki, Wola Mała, przysiółki Czarnej: Kołki, Zawodzie, Skotnik). Wsie takie zwane są ulicówkami. Z czasem zabudowa zagęszczała się oraz powstawała przy drogach bocznych, zagumiennych, tworząc wielodrożnice. Na terenie gminy typowymi wsiami wielodrożnymi są Krzemienica i Czarna.

Najstarszą z miejscowości gminy jest Krzemienica lokowana w XIV wieku (w okresie intensywnego osadnictwa na prawie niemieckim), posiada regularne rozplanowanie pól i terenów zabudowanych. Pierwotny układ wsi północ – południe, wzdłuż potoku z licznymi dopływami, z zabudową po wschodniej stronie drogi. Z czasem po zach. stronie potoku powstały drogi zagumienne tworząc układ wielodrożny. W centralnej części wsi znajduje się kościół i zespół dworski. Zabudowa Krzemienicy jest zwarta. Budynki mieszkalne przeważnie zwrócone kalenicą do drogi, budynki gospodarcze szczytem. Zagrody przeważnie złożone z 2 budynków bywają jednak 3 i 5 budynkowe. Znakomicie zachował się do dnia dzisiejszego symetryczny układ łąkowy pól z drogami polnymi wzdłuż łąków. Widoczny jest łąk dworski i plebański. Zachował się również historyczny układ dróg z widocznym przebiegiem traktu miejskiego.

Wieś Wola Mała powstała w I poł. XV wieku przy trakcie na Leżajsk. Rozplanowana na osi wschód – zachód w dorzeczu Wisłoka. Najstarsza zabudowa znajduje się po obu stronach drogi biegnącej wzdłuż starego Wisłoczyska. W późniejszym okresie (zapewne w XVII w.) powyżej wykształciła się nowa droga równoległa do starej z rzadko rozrzuconą zabudową po obu jej stronach. Zabudowa wsi zwarta, zagrody przeważnie 2 budynkowe. Dobrze zachowany układ łąkowy po północnej stronie drogi. Zespół dworski zlokalizowany jest w zakolu Starego Wisłoczyska po wschodniej stronie drogi na Leżajsk (obecnie Wola Większa).

Miejscowość Czarna powstała w 1562 roku. Rozplanowana jest na osi północ – południe. W XVIII wieku był w Czarnej port rzeczny na Wisłoku. W południowej części wsi zabudowa skupia się w osadach nadrzecznych: Zawodne, Skotnik, Kmiecie. W części północnej są to przysiółki przy granicy obszarów leśnych: Podbórz z okazałym zespołem leśniczówki i Kołki. Zabudowa przeważnie zwróconą kalenicą do drogi. Zagrody 2 lub 3 budynkowe. Układ łąkowy pól nieregularny, uwarunkowany przebiegiem koryta rzeki. Przysiółek Kołki usytuowany jest na osi wschód – zachód wzdłuż drogi na Dąbrówki i Rakszawę.

Wieś Dąbrówki powstała w 1584 r. jako osada nadrzeczna z przeprawą promową. Rozplanowana jest na osi wschód – zachód wzdłuż koryta Wisłoka, a na północ – południe wzdłuż drogi na Leżajsk. Układ pól nieregularny, uwarunkowany korytem rzeki. W północnej części wsi, na granicy obszarów leśnych powstał w XIX w. zespół leśniczówek późniejszy Zarząd Lasów Ordynacji Potockich.

Miejscowości Pogwizdów, Medynia Głogowska i Łańcucka powstały na początku, XVII wieku. Założone są na osi północ – południe, nad potokiem Pogwizdówka. Zabudowa wsi jest zwarta, zlokalizowana pomiędzy dwoma drogami (od zachodu droga nad potokiem Pogwizdówka na Nienadówkę, od wschodu trakt na Sokołów

Młp.). Układ łąnowy pól Pogwizdowa skierowany jest na zachód, układ łąnowy Medyni Łańcuckiej i Głogowskiej skierowany jest na wschód. Wszystkie wymienione wsie posiadają jeden kościół zlokalizowany w centralnej części Medyni Głogowskiej przy drodze na Zalesie. Zespół dworski zlokalizowany był w górnej części wsi przy granicy z Trzebosią. Zespół dworski w Pogwizdowie znajdował się w zachodniej części wsi przy granicy ze Stobierną (obecnie tereny zalesione).

Najmłodszą miejscowością Gminy Czarna jest wieś Zalesie założona w II poł. XVIII w. Rozplanowana na osi północ – południe przy zachodniej granicy dużych obszarów leśnych. Zalesie jest typową ulicówką. W XVIII wieku na skrzyżowaniu dróg na Leżajsk i w kierunku Rakszawy znajdował się tu niewielki folwark. W późniejszym okresie leśniczówka i 2 gajówki. Zabudowa mieszkalna usytuowana szczytowo do drogi. Zagrody przeważnie składają się z dwóch budynków. Zachował się regularny układ łąnowy pól rozłożony symetrycznie po obu stronach drogi.

Istotny wpływ na rozplanowanie wsi Gminy Czarna miały zmiany gospodarcze w XIX wieku. Zrezygnowano wówczas z folwarków na słabych glebach i gospodarkę rolną zastąpiono leśną.

Spis historycznych układów ruralistycznych

Nazwa miejscowości	Układ ruralistyczny	Datowanie	Uwagi
Czarna	Układ przestrzenny wsi	lokacja 1562	
Dąbrówki	Układ przestrzenny wsi	lokacja 1584	
Krzemienica	Układ przestrzenny wsi	lokacja 1342 - 1349-pocz. XX w.	
Medynia Głogowska	Układ przestrzenny wsi	pocz. XVII w.	
Medynia Łańcucka	Układ przestrzenny wsi	pocz. XVII w.	
Pogwizdów	Układ przestrzenny wsi	pocz. XVII w.	niezachowany
Wola Mała	Układ przestrzenny wsi	I poł. XV w.	
Zalesie	Układ przestrzenny wsi	II poł. XVIII w.	

Charakterystyka zachowanej zabudowy murowanej

Zabytkowa zabudowa murowana na terenie Gminy Czarna jest bardzo skromna. Należą do niej kościoły w Czarnej i Medyni Głogowskiej oraz kaplica w Woli Małej. Do ciekawszych przykładów budownictwa murowanego należy zaliczyć zespół budynków dawnej Dyrekcji Lasów Potockich w Dąbrówkach oraz leśniczówkę w Czarnej. W Krzemienicy oprócz zachowanych szczątkowo dwóch założeń folwarcznych, znajduje się kilka zabytkowych obiektów murowanych (szkoły, budynki kolejowe, karczmy, domy mieszkalne). Także w pozostałych miejscowościach zabudowa murowana jest bardzo skromna. We wspomnianych Dąbrówkach zachowały się jeszcze dwa budynki: szkoła oraz dom ludowy, w Pogwizdowie także szkoła (obecnie przedszkole), w Czarnej dwa budynki mieszkalne oraz młyn natomiast w Medyni Głogowskiej piece garncarskie i jeden dom.

Kościół parafialny w Czarnej

Jest to obiekt usytuowany w centrum wsi, na tzw. Podbórze, został wybudowany w latach 1922-26. Murowany z cegły, otynkowany, neogotycki, orientowany. Złożony z prostokątnego korpusu i węższego, zakończonego prosto, jednoprzęsłowego prezbiterium. Fasada zamknięta pseudoschodkowym szczytem, od północy do korpusu dobudowana transeptowa kaplica, przy prezbiterium (także od póln.) zakrystia. Dachy pokryte blachą. Nad korpusem dach dwuspadowy, prezbiterium i kaplica z dachami wielospadowymi, a zakrystia pulpitowym. W kalenicy korpusu wieżyczka na sygnaturkę. Okna zamknięte łukiem ostrym. Wewnątrz wyposażenie neogotyckie.

Kościół parafialny w Medyni Głogowskiej-

Usytuowany na wzgórzu, w centrum wsi, przy drodze do Zalesia. Został wzniesiony w latach 1958-59 według projektu architekta Budziño z Krakowa. Murowany z cegły, otynkowany, trójnawowy, orientowany. Prostokątny korpus zamknięty od wschodu niższym, półkolistym prezbiterium, od zachodu schodkowym, dwukondygnacyjnym szczytem. Przy narożniku północno - zachodnim wysunięta kwadratowa, pięciokondygnacyjna wieża, z prawej strony niewielka, okrągła wieżyczka mieszcząca klatkę schodową na chór. Kruchta w postaci pięciu arkad (4 od zachodu i 1 od południa). Nawy boczne zamknięte transeptowymi kaplicami. Dachy pokryte blachą. Otwory okienne w nawach bocznych i kaplicach smukłe, zamknięte łukiem pełnym, w korpusie okrągłe.

Kaplica i dom Sióstr Służebniczek NMP Starowiejskich w Woli Małej

Kaplica murowana z cegły, otynkowana, orientowana. Do prostokątnego, dwuprzęsłowego korpusu od zachodu dobudowana niższa i węższa kruchta (na planie kwadratu). Dachy dwuspadowe pokryte blachą. Zewnątrz naroża ujęte lizenami, które spięte gzymsem podokapowym arkadkowym. Podobny wystrój otrzymał szczyt korpusu, który zwieńczony dodatkowo sterczyną z krzyżem. Wnętrze korpusu zamknięte sklepieniem kolebkowym, podzielone pilastami. Od południa do kaplicy dobudowany prostopadle dwutraktowy, parterowy z mieszkalnym poddaszem dom zakonny. Elewacja frontowa zachodnia (pięciosiowa) zaakcentowana dwuosiowym pseudoryzalitem, który zwieńczony trójkątnym szczytem. Naroża oflankowane lizenami. Otwory okienne w profilowanych obramieniach uszakowych z kluczami, ponadto profilowany gzymś wydzielający ściankę kolankową. Dachy dwuspadowe pokryte blachą.

Zespoły folwarczne w Krzemienicy

Pierwszy zespół folwarczny znajduje się w centrum wsi. W otoczeniu mocno zdewastowanego parku, w którym do chwili obecnej rośnie się kilka pomnikowych drzew, zachowały się trzy mocno przebudowane budynki (wzniesione w 4 ćw. XIX w.): stodoła, obora i kuźnia. Budynki założone na planie prostokąta, z dachami

dwuspadowymi pokrytymi dachówką.

Drugi zespół folwarczny znajduje się na tzw. Woli Krzemienickiej, przy szosie E 4, był to dawny folwark dominikanów z Łańcuta, który w latach 30-tych XIX wieku wykupili Potoccy. Obecnie na terenie folwarku znajdują się dwa zabytkowe, zupełnie przebudowane obiekty: dawna owczarnia i stodoła.

Obiekty dawnej Dyrekcji Lasów Ordynacji Potockich w Dąbrówkach

W Dąbrówkach znajduje się kilka obiektów dawnej Dyrekcji Lasów Ordynacji Potockich (zob. także zabudowa drewniana). Są to obiekty usytuowane po obu stronach szosy do Leżajska.

Kancelaria i mieszkanie nadleśniczego - wybudowana w 1928 roku w stylu dworskim, murowana z cegły, otynkowana, założona na planie prostokąta, dwutraktowa. Przy elewacji frontowej (wsch.) portyk wsparty na czterech kolumnach, poprzedzony wachlarzowymi schodami. Przy elewacjach płn. i wsch. wtórne ganki. Wnętrze dwutraktowe, przekształcone. Dachy pokryte dachówką ceramiczną, nad korpusem czterospadowy łamany polski, nad portykiem dwuspadowy.

Gajówka usytuowana na skraju lasu, na zachód od szosy. Wzniesiona około 1900 roku, murowana z cegły, częściowo otynkowana (detal architektoniczny), założona na planie nieregularnym, parterowa, z mieszkalnym poddaszem, dwutraktowa. Przy elewacji frontowej (wsch.) skrajny, jednoosiowy ryzalit, przy elewacji tylnej dwuosiowy. Obok ryzalitu frontowego weranda z treliazem. Dachy wielospadowe (ryzalit z naczółkami) pokryte dachówką. Naroża boniowane, otwory okienne (zamknięte łukiem segmentowym) w obramieniach z kluczami.

Ponadto w skład zespołu wchodzi lodownie. Są to dwa niewielkie obiekty usytuowane na północ od budynku Dyrekcji Lasów. Założone je na planie prostokąta, wymurowane z cegły i odarniowane. Pierwsza z nich dwudzielna, częściowo piętrowa. W ścianie frontowej inicjały „RP” oraz herb Potockich. Druga jednoprzestrzenna przykryta sklepieniem kolebkowym.

Leśniczówka w Czarnej

Usytuowana na skraju lasu, na wschód od drogi do Sokołowa, na tzw. Podbórze. Jest to obiekt murowany, częściowo otynkowany (detal architektoniczny), założony na planie prostokąta, dwutraktowy, parterowy. Dachy wielospadowe pokryte dachówką. Elewacja frontowa (zach.) zaakcentowana portykiem kolumnowym. W szczycie portyku data 1934 oraz gałęzie dębu. Ponadto przy elewacji frontowej i tylnej jednoosiowe, skrajne ryzalite. Naroża opięte pilastrami, profilowane gzymsy wydzielają ściankę kolankową. Otwory w obramieniach uszakowych z kluczami.

Szkoła w Dąbrówkach

Wybudowana w 1909 roku (użytkowana do 1994), założona na planie prostokąta, parterowa, dwutraktowa. Elewacje zaakcentowane podziałem ramowym (pilastry), elewacja frontowa (zach.) - ryzalitem środkowym. Dach czterospadowy pokryty dachówką.

Budynki szkolne w Krzemienicy

Usytuowane obok kościoła filialnego. Są to dwa budynki wybudowane w latach 1899 i 1912. Pierwszy z nich parterowy, dwutraktowy, z podziałem ramowym. Przy elewacji frontowej (płn.) szalowany płycinowo, drewniany ganek, w szczycie, którego pierwotnie znajdowała się data 1899. Budynek drugi, dobudowany do poprzedniego od zachodu, piętrowy, dwutraktowy, częściowo otynkowany. Dachy dwuspadowe pokryte dachówką.

Szkoła w Pogwizdowie

murowana z cegły, otynkowana, parterowa, dwutraktowa. Od frontu ganek zwieńczony trójkątnym szczytem ze sterczynami. Elewacje opięte lizenami, zwieńczone profilowanym gzymsem podokapowym. Dach dwuspadowy naczółkowy pokryty blachą.

Dom ludowy w Dąbrówkach

Jest to budynek założony na planie wydłużonego prostokąta, parterowy, dwutraktowy. Elewacja frontowa- wschodnia z dwoma skrajnymi, dwuosiowymi ryzalitami. Dach dwuspadowy pokryty dachówką.

Młyn elektryczny w Czarnej

Wybudowany w latach 30-tych XX wieku przez budowniczego z Łańcuta Stanisława Rogowskiego. Budynek dwukondygnacyjny, pokryty dachem dwuspadowym i blachą. Podczas powojennych remontów i modernizacji usunięto detal architektoniczny.

Budynki kolejowe w Krzemienicy

Zachowane dwa obiekty wybudowane na pocz. XX wieku: budynek stacyjny oraz dom dróżnika. Założone na planie litery „L”, parterowe, półtoratraktowe. Dachy dwuspadowe pokryte dachówką.

Karczmy w Krzemienicy

Karczma (obecnie dom nr 333). Parterowa z użytkowym poddaszem, założona na planie prostokąta, dwutraktowa. Naroża opięte boniowaniem, elewacja frontowa (płn.) pięcioosiowa, zaakcentowana facjatą, w której data 1911. Otwory w profilowanych obramieniach z gzymsami nadokiennymi. Dachy dwuspadowe pokryte blachą.

Karczma (obecnie sklep). Dobudowana do domu ludowego, parterowa, założona na planie prostokąta, dwutraktowa. Dach dwuspadowy pokryty dachówką. Podczas powojennych remontów i adaptacji na sklep usunięto detal architektoniczny.

Karczma w Medyni Łańcuckiej

Drewniano - murowana, parterowa, założona na planie prostokąta, jednoraktowa (ob. dom nr 143). Dach dwuspadowy pokryty blachą. Przy elewacji frontowej ganek. Otwory okienne zamknięte łukiem odcinkowym.

Piec garncarski w Medyni Głogowskiej

W zagrodzie nr 381. Piec wymurowany z pełnej cegły, oblepiony gliną, przesklepiony kolebką. Spaliny odprowadzone do wysokiego komina.

Domy mieszkalne

W Czarnej znajdują się dwa zabytkowe domy murowane. Pierwszy z nich wybudowano w 1891 roku (data w szczycie). Jest to obiekt parterowy, założony na planie prostokąta, dwutraktowy. Naroża opięte lizenami. Dach dwuspadowy naczółkowy pokryty dachówką. Drugi (nr 728) wzniesiono w okresie międzywojennym - parterowy, na planie prostokąta, dwutraktowy, przykryty dachem dwuspadowym i eternitem. Okna posiadają opaskowe obramienia, ponadto gzyms wydzielający ściankę kolankową.

Dom nr 654 w Krzemienicy został wybudowany w 1924 roku, założono go na planie prostokąta. Układ wnętrza dwutraktowy. Przy elewacji frontowej ganek. Dachy dwuspadowe pokryte blachą. Dom nr 940- wybudowany w okresie międzywojennym. Parterowy, dwutraktowy, założony na planie prostokąta. Dach dwuspadowy naczółkowy pokryty blachą. Naroża z boniowaniem, otwory okienne w opaskowych obramieniach.

W Woli Małej istnieją trzy zabytkowe domy murowane: budynki nr 163, 200 i 201. Są to obiekty parterowe, założone na planie prostokąta, dwutraktowe. Posiadają dachy dwuspadowe (w nr 163 naczółkowy) pokryte blachą i dachówką. Otwory okienne w budynku nr 163 posiadają opaskowe obramienia z kluczami. Z kolei dom nr 200 posiada profilowany gzyms podokapowy.

Dom bez nr (nieużytkowany) w Medyni Głogowskiej - wybudowany po 1920 roku dla Bolesława Jurka. Jest to obiekt parterowy, założony na planie prostokąta,

dwutraktowy. Elewacje urozmaiczone podziałem ramowym, przy elewacji frontowej zrębowy ganek. Dach dwuspadowy pokryty dachówką.

Spis zabytkowych obiektów murowanych na terenie gminy czarna

Nazwa miejscowości	Obiekt	Materiał	Datowanie - remont	Nr rejestru wł. - użytkownik
Czarna	Kościół parafialny	mur.	1922-26	parafia rzym.-kat.
Czarna	Dom Mieszkalny Nadleśnictwa obecnie leśnictwo	mur.	1934	A-971
Czarna	Dom nr 80	mur.	pocz. XX w.	Tadeusz Peszko
Czarna	Dom nr 350	mur.	4 ćw. XIX w.	Józef Niemczyk
Czarna	Dom nr 728	mur.	1930	
Czarna	Młyn elektryczny	mur.	po 1930	Biernat

Dąbrówki	Zespół Bud. Dyrekcji Lasów Ord. Łańc. biuro i mieszkanie kontrolera nr 93	mur.	1931	Nadleśnictwo Leżajsk
Dąbrówki	Zespół Bud. Dyrekcji Lasów Ord. Łańc. kanc. i mieszkanie nadleśniczego nr 96	mur.	1928	Nadleśnictwo Leżajsk
Dąbrówki	Zespół Bud. Dyrekcji Lasów Ord. Łańc.-gajówka obecnie dom nr 94a	mur.	pocz. XX w.	
Dąbrówki	Zespół Bud. Dyrekcji Lasów Ord.Łańc.-kolumna z rzeźbą św.Józefa	mur.	1899	
Dąbrówki	Szkoła	mur.	1909 remont 1989	
Krzemienica	Zespół kościoła paraf.-schodki na cmentarz	kam.	ok.1827(?)	
Krzemienica	Zespół szkoły-budynek I obecnie Ośrodek Zdrowia	mur.	1889	
Krzemienica	Zespół szkoły-budynek II obecnie Ośrodek Zdrowia	mur.	ok.1912 remont 1986-1991	
Krzemienica	Budynek stacyjny obecnie przystanek PKP	mur.	pocz. XX w.	
Krzemienica	Dom dróżnika w przysiółku Kolonia nr 310	mur.	ok.1910	
Krzemienica	Karczma obecnie dom nr 333	mur.	1911	Jan Welc
Krzemienica	Zespół folwarczny I	mur.	1835-1838	proj. Jan Tokarski

	-owczarnia			
Krzemienica	Zespół folwarczny II - stajnia	mur.	4 ćw. XIX w. przebud. 1989	
Krzemienica	Zespół folwarczny II -stodoła – obecnie magazyn	mur.-drewn.	4 ćw. XIX w. kilkakrotny remont	G.S.
Krzemienica	Dom nr 940	mur.	1927 remont 1948	Stanisław Welc
Medynia Głogowska	Kościół paraf. p.w. Nawiedzenia MB	mur.	1958-59	parafia rzym.-kat. proj. arch. J.Budziłło
Medynia Głogowska	Poczta obecnie dom nr 251	mur.	4 ć. XIX w.	Bolesław Jurek
Medynia Głogowska	Zagroda garncarska nr 14 - piec garncarski	mur.-drewn	ok.1955	Kazimierz Horzępa
Medynia Głogowska	Zagroda garncarska nr 14 - dom	drewn.	1910 remont 1935	Kazimierz Horzępa
Medynia Głogowska	Zagroda garncarska nr 105 - piec garncarski	mur.	ok.1920 obud. 1960	Emil Gołojuch
Medynia Głogowska	Zagroda garncarska nr 134 - piec garncarski	mur.	ok.1955	Stanisław Golec
Medynia Głogowska	Zagroda nr 258 - chlew	mur. drewn.	k. XIX w. remont 1950	Maria Stawan
Medynia Głogowska	Piec garncarski nr 137	mur.	ok.1960	Tadeusz Bojda
Medynia Łańcucka	Kapliczka przy drodze	mur.	XIX/XX w.	Emilia Woś
Medynia Łańcucka	Karczma dom nr 90	mur. drewn.	pocz. XX w. remont 1935	Alfred Pietraszek
Medynia Łańcucka	Dom nr 8	mur. drewn.	1930	Edward Gołojuch
Medynia Łańcucka	Dom nr	mur.	ok.1930	Stanisław Gołojuch
Pogwizdów	Szkoła obecnie przedszkole	mur.	1932	
Pogwizdów	Zagroda nr 19 - piwnica	mur.-drewn.	ok.1920	Maria Prucnal
Wola Mała	Siostry Służebniczki NMP Starowiejskie Kaplica filialna	mur.	1912	
Wola Mała	Siostry Służebniczki NMP Starowiejskie Dom zakonny	mur.	1912	
Wola Mała	Dom nr 163	mur.	1939	Antoni Sowa
Wola Mała	Dom nr 200	mur.	1900	
Wola Mała	Dom nr 201	mur.	1900	

CHARAKTERYSTYKA ZACHOWANEJ ZABUDOWY DREWNIANEJ

Zespół kościelny w Krzemienicy

Najcenniejszym zabytkiem architektury drewnianej na terenie Gminy Czarna jest zespół kościelny w Krzemienicy. W skład zespołu wchodzi: kościół, kostnica,

dzwonnica oraz ogrodzenie.

Kościół p.w. Świętego Jakuba Starszego (do 1975 roku parafialny) został wybudowany na sztucznym wzniesieniu, w centrum wsi, po południowej stronie szosy z Czarnej do Woli Krzemienickiej. Jest to świątynia orientowana, drewniana, konstrukcji zrębowej (wzmocnionej lisicami), dwudzielna, z kruchtami od zachodu i północy. Ściany zrębów nawy i prezbiterium równej wysokości. Korpus prostokątny, prezbiterium zamknięte trójbocznie, przy min od północy zakrystia. Nad nawą dach dwuspadowy, nad prezbiterium pięciopółcaciowy kalenicowy, nad kruchtą zachodnią dwuspadowy, nad północną pięciopółcaciowy, a nad zakrystią pulpitowy. Wszystkie dachy oraz ściany podbite gontem. Przycieś posadowiona na podmurówce ceglano- kamiennej. W kalenicy dachu korpusu wieżyczka na sygnaturkę. Pod prezbiterium sklepiona komora grobowa dostępna z nawy. Wewnątrz korpus pseudotrójnawowy - nawy boczne wydzielone drewnianymi filarami. Chór muzyczny w zachodniej części nawy. Stropy kolebkowe pozorne. Ściany podzielone pilastami. Ołtarz główny przeniesiony około 1800 roku z kościoła dominikanów w Łańcucie, ponadto trzy ołtarze boczne, chrzcielnica, ambona oraz dwa epitafia.

Dzwonnica - usytuowana na zachodniej osi kościoła, połączona z ogrodzeniem, murowano- drewniana. Złożona z murowanych, otynkowanych filarów, między którymi drewniane sumiki. Kostnica - wybudowana po południowej stronie kościoła, połączona z ogrodzeniem. Zrębowa jednoprzestrzenna, na planie prostokąta. Dach dwuspadowy pokryty gontem.

Ogrodzenie- pierwotnie otaczało cmentarz przykościelny, założone na planie nieregularnym, zbliżonym do owalu, sumikowo-łatkowe (sumiki z metalowych dwuteowników oszalowanych deskami), przykryte dwuspadowym daszkiem, który pobity gontem. Od północnego - zachodu i północnego - wschodu furtki, przy których kamienne schody.

Plebania i wikarówka w Medyni Głogowskie

Z drewnianych zabytków sakralnych należy wymienić jeszcze plebanię i wikarówkę w Medyni Głogowskiej. Budynek mieszkalny jest zrębowy, założony na planie prostokąta, dwutraktowy z pomieszczeniami gospodarczymi pod wspólnym dachem. Od frontu obszerny przydach wsparty na rysiach. Dachy dwuspadowe pokryte dachówką.

Gumno w Woli Małej

Gumno przy kaplicy (i domu zakonnym) Sióstr Służebniczek NMP Starowiejskich w Woli Małej (wybudowane około 1900 roku) składa się z budynku mieszkalnego oraz budynków gospodarczych wybudowanych na planie litery „L”.

Obiekty dawnej Dyrekcji Lasów Ordynacji Potockich w Dąbrówkach

W skład zespołu wchodzi następujące drewniane budynki: Dyrekcja Lasów, adiunktówka, suszarnia nasion, budynek gospodarczy, biuro z mieszkaniem

kontrolera oraz murowane budynki opisane w pkt. 2.2.5.

Dyrekcja Lasów- usytuowana po lewej stronie szosy, wzniesiona około 1900 roku. Zrębowa, parterowa z mieszkalnym poddaszem, wybudowana w tzw. stylu szwajcarskim, założona na planie litery „H” (współcześnie dobudowano murowane skrzydło południowo- wschodnie). Układ wnętrza trójtraktowy, przekształcony. Elewacja frontowa - zachodnia dziewięcioosiowa: po bokach dwuosiowe ryzalitty z trójkątnymi szczytami, w których balkony. Ryzalitty połączone słupowym podcieniem. Od południa i północy ozdobnie szalowane ganki. Otwory okienne w snycerskich obramieniach. Dachy wielospadowe kalenicowe pokryte blachą.

Adiunktówka- usytuowana po zachodniej stronie szosy, frontem zwrócona na wschód. Wybudowano ją w I połowie XIX wieku. Jest to obiekt parterowy, jednotraktowy, założony na planie litery „L”, otynkowany. Przy elewacji frontowej ganek wsparty na słupach. Dach wielospadowy z powiekami pokryty gontem.

Suszarnia nasion (około 1860)- usytuowana za adiunktówką, konstrukcji mieszanej, dwukondygnacyjowa, założona na planie ośmioboku. Kondygnacja dolna sumikowo - łątkowa, górna nadwieszona, wsparta na słupach konstrukcji szkieletowej. Dach wielospadowy z ozdobną sterczyną pokryty gontem.

Budynek gospodarczy- wybudowany obok suszarni, zrębowy, założony na planie wydłużonego prostokąta. Dach dwuspadowy pokryty dachówką.

Biuro z mieszkaniem kontrolera- wzniesione w 1931 roku, usytuowane na południe od adiunktówki. Jest to budynek zrębowy, otynkowany, parterowy z mieszkalnym poddaszem, założony na planie litery „H”. Dachy kalenicowe pokryte dachówką. W elewacji frontowej od wschodu dwa skrajne, jednoosiowe ryzalitty, między którymi portyk wsparty na czterech kolumnach. W elewacji tylnej, między ryzalitami, weranda. Układ wnętrza dwu i półtraktowy, przekształcony.

Gajówki w Zalesiu, Medyni Łańcuckiej i Krzemienicy.

Spośród licznych zabudowań dozoru leśnego do chwili obecnej zachowały się gajówki w Zalesiu, Medyni Łańcuckiej oraz Krzemienicy. Są to budynki zrębowe, oszalowane, założone na planie prostokąta, dwutraktowe, przykryte dachami dwuspadowymi. Gajówka w Krzemienicy posiada werandę przy elewacji frontowej. Przy wszystkich obiektach znajdują się zabudowania gospodarcze - w Zalesiu obok zrębowego budynku gospodarczego murowana lodownia, podobnie w Medyni Łańcuckiej. Ponadto w Zalesiu zachowały się pozostałości zabudowań dawnego leśnictwa Potockich: starodrzewie i zrębowa stodoła z kołkowanymi wrotami na przestrzał.

Budynki przemysłowe

Z budynków przemysłowych należy wymienić młyny w Krzemicy i Medyni Głogowskiej. Pierwszy z wymienionych obiektów znajduje się w przysiółku

Chodakówka (przy granicy z Czarną), a został wybudowany około 1900 roku przez Mikołaja Nycza. Jest to budynek zrębowy, oszalowany, dwukondygnacyjny. Przy elewacji tylnej dostawiona murowana maszynownia (z maszyną parową), a przy bocznej (zach.) dobudówka, mieszcząca zespół napędowy koła młyńskiego. Dach dwuspadowy pokryty dachówką.

Drugi młyn wybudował w 1938 roku Jan Prucnal w centrum wsi, przy drodze do Sokołowa Młp. Jest to obiekt konstrukcji ryglowej z wypełnieniem z cegły (tzw. „pruski mur”), trójkondygnacyjny z użytkowym poddaszem, przykryty dachem dwuspadowym i blachą. Przy elewacji frontowej i tylnej dobudówki: maszynownia i biura. Na wprost młyna, po drugiej stronie drogi znajduje się dom młynarza.

Budynki mieszkalne

Najstarsze budynki mieszkalne charakteryzowały się prostym planem i formą. Były to obiekty jednoraktowe, ewentualnie półoraktowe, z przelotową sienią i pomieszczeniami gospodarskimi pod wspólnym dachem (w Czarnej warsztaty tkackie). W bogatszych zagrodach występowały budynki gospodarcze (konstrukcji zrębowej lub szkieletowej). Wszystkie obiekty były przykryte wysokimi, słomianymi dachami. Tak wyglądał dom Anieli Chudzik w Czarnej z 1793 roku, zagroda Franciszka Markiela w Czarnej Podbórze (z 1797r.), czy też gospodarstwo p. Mokrzyckiego w Krzemienicy z około 1813 roku.

W Czarnej zachowało się kilka domów z połowy XIX wieku. Budynek mieszkalny nr 601- zrębowy, na planie prostokąta, półoraktowy, z przelotową sienią na osi środkowej. Dach dwuspadowy pokryty eternitem. Budynki nr 658, 678, 244. Przy tym ostatnim zrębowa stodoła. Zagroda nr 848 złożona z domu i zabudowań gospodarczych na planie litery „L”. Z budynków nowszych należy wymienić dom nr 63 - parterowy z mieszkalnym poddaszem, przykryty dachem dwuspadowym łamanym polskim, w którym facjata oraz dom nr 170 - zrębowy, dwutraktowy, dach dwuspadowy z wydatnymi okapami i pazdurami pokryty dachówką, przy elewacji frontowej szalowany płycinowo ganek.

W Dąbrówkach na uwagę zasługuje dom nr 361 (obok kapliczki). Jest to budynek zrębowy, oszalowany, założony na planie prostokąta, dwutraktowy. Dach dwuspadowy pokryty dachówką. Przy elewacji frontowej szalowany płycinowo ganek.

W Krzemienicy w bardzo dobrym stanie zachowała się zagroda nr 32 (dom, obora z chlewem, stodoła). Budynek mieszkalny jest zrębowy, częściowo oszalowany, dwutraktowy. Budynki gospodarcze także są zrębowe. W stodole kołkowane wrota na przestrzał. Dachy dwuspadowe pokryte dachówką. Obok zabudowań stara lipa z kapliczką szafkową. Zagroda nr 67- dom z budynkiem gospodarczym (stodoła z oborą pod wspólnym dachem). W stodole kołkowane wrota, wejście do obory pod zadaszeniem podpartym rysiami. Zagroda obok młyna - zrębowe budynki (dom, stodoła, obora). Dachy dwuspadowe pokryte dachówką. Dom nr 163 z około połowy XIX wieku, zrębowy, wzmocniony słupami, dwutraktowy, dach dwuspadowy pokryty dachówką. Budynek nr 770- zrębowy,

oszalowany, dwutraktowy. Dach dwuspadowy pokryty dachówką. Okapy szczytowe jętkowo- wieszarowe z treliazem, okna w ozdobnych obramieniach. Dom nr 699 - zrębowy, półtoratraktowy, pierwotnie z pomieszczeniami gospodarskimi pod wspólnym dachem.

W Medyni Głogowskiej należy wymienić zagrodę nr 354 (dom z oborą). Są to budynki zrębowe, dom oszalowany, z ozdobnym gankiem przy elewacji frontowej. Dom nr 398 (p. Prucnal) - zrębowy, oszalowany, jednotraktowy, przy elewacji frontowej ganek. Zagroda nr 615 - dom zrębowy, jednotraktowy z pomieszczeniami gospodarskimi pod wspólnym dachem, stodoła konstrukcji szkieletowej. Obok drewniana kapliczka. Ponadto zespół 3 domów w centrum wsi (bez numerów) zrębowych, jednotraktowych, z pomieszczeniami gospodarskimi pod wspólnym dachem.

W Medyni Łańcuckiej należy zwrócić uwagę na dom nr 152 wybudowany w końcu XIX wieku. Jest to obiekt zrębowy, założony na planie prostokąta, jednotraktowy, z dachem dwuspadowym pokrytym blachą.

W Pogwizdowie znajduje się zagroda nr 535 - dom ze stodołą. Budynek mieszkalny zrębowy, jednotraktowy z sienią przelotową. Dach dwuspadowy pokryty blachą. Stodoła konstrukcji szkieletowej. Dom nr 586 - wybudowany w okresie międzywojennym, zrębowy, oszalowany, parterowy z mieszkalnym poddaszem. Dach dwuspadowy łamany polski z facjatą.

W Woli Małej około 1915 roku wybudowano dom nr 64a. Jest to budynek zrębowy, oszalowany, dwutraktowy, z gankiem przy elewacji frontowej. Dach dwuspadowy pokryty dachówką. Okapy szczytowe jętkowo - wieszarowe z treliazem. Natomiast w 1875 roku (data na tragarzu) został wybudowany dom nr 97- zrębowy, dwutraktowy z sienią przelotową. Dach dwuspadowy pokryty dachówką.

Na uwagę zasługuje fakt, że część starych budynków mieszkalnych jest obecnie pieczołowicie remontowana i adoptowana na cele letniskowe. Jako przykłady mogą posłużyć budynki w Medyni Głogowskiej (nr 985) i Zalesiu (nr 230, 277).

Spis zabytkowych obiektów drewnianych na terenie gminy czarna

Nazwa miejscowości	Obiekt	Materiał	Datowanie - remont	Nr rejestru wł. - użytkownik
Czarna	Zagroda nr 200 - dom	drewn.	ok.1900	Mudzik
Czarna	Zagroda nr 200 - stodoła	drewn.	ok.1900	Mudzik
Czarna	Zagroda nr 268 - dom i warsztat tkacki	drewn.	1793	Aniela Chudzik
Czarna	Zagroda nr 268 - stajnia	drewn.	k. XIX w.	Michał Czado
Czarna	Zagroda nr 268 - stodoła	drewn.	1894	Michał Czado
Czarna	Dom nr 22	drewn.	4 ćw. XIX w	Elżbieta Michta
Czarna	Dom nr 209	drewn.	2 poł. XIX w.	Marian Pelc

Czarna	Dom nr 244	drewn.	k. XIX w.	
Czarna	Dom nr 380	drewn.	1894	Stanisław Kluz
Czarna	Dom nr 492	drewn.	3 ćw. XIX w.	Stanisław Gut
Czarna	Dom nr 649	drewn.	2 ćw. XIX w.	Tadeusz Pelc
Czarna	Dom nr 724	drewn.	1797	Ryszard Tomasik
Czarna	Dom nr 366	drewn.	1886	Zygmunt Pelc
Czarna	Dom nr 838	drewn.	ok.1880	Piotr Morawa
Czarna	Dom nr 849	drewn.	1830	Bronisław Tasior
Czarna	Kuźnia nr 669	drewn.	1926	Wojciech Drabicki
Dąbrowki	Zespół Bud. Dyrekcji Lasów Ord. Łańc. - Dyrekcja Lasów	drewn.	3 ćw. XIX w. remont 1978	A-962 Ośrodek Rem.-Bud. Lasów Państw.
Dąbrowki	Zespół Bud. Dyrekcji Lasów Ord. Łańc.- adiunktówka nr 95	drewn.	1845-1846	A-962 Ośrodek Rem.- Bud. Lasów Państw.
Dąbrowki	Zespół Bud. Dyrekcji Lasów Ord. Łańc.- suszarnia nasion leśnych	drewn.	ok.1869 remont 1970	A-962 Ośrodek Rem.- Bud. Lasów Państw.
Dąbrowki	Zespół Bud. Dyrekcji Lasów Ord. Łańc.- budynek gospodarczy	drewn.	I poł. XIX w.	
Dąbrowki	Zespół Bud. Dyrekcji Lasów Ord. Łańc.- lodownia	drewn.	pocz. XX w.	
Dąbrowki	Zespół Bud. Dyrekcji Lasów Ord. Łańc.- lodownia	drewn.	pocz. XX w.	
Dąbrowki	Dom nr 31	drewn.	4 ćw. XIX w.	Anna Gromek
Dąbrowki	Dom nr 13	drewn.	XIX/XX w.	Halina Dubiel
Dąbrowki	Dom nr 21a	drewn.	4 ćw. XIX w.	Bronisław Skóra
Dąbrowki	Dom nr 352	drewn.	3 ćw. XIX w.	Helena Golenia
Krzemienica	Zespół kościoła paraf.-kościół p.w. Jakuba Starsz. Ap.	drewn.	1492	A-928 kościół rz.-kat.
Krzemienica	Zespół kościoła paraf.-dzwonnica	drewn.	1750, remont 1827,1945, 1991	A-928
Krzemienica	Zespół kościoła paraf.-kostnica	drewn.	1827 remont 1991	A-928
Krzemienica	Zespół kościoła paraf.-ogrodzenie	drewn.	1827 wielokrotny remont	A-928
Krzemienica	Leśniczówka przysiółek Kolonia	drewn.	1933	
Krzemienica	Zagroda nr 352a - dom	drewn.	1813 (?) remont 1945	Franciszek Mokrzycki
Krzemienica	Zagroda nr 352a – chlew	drewn.	4 ćw. XIX w.	Franciszek Mokrzycki
Krzemienica	Zagroda nr 352a - stajnia	drewn.	4 ćw. XIX w.	Franciszek Mokrzycki
Krzemienica	Zagroda nr 352a - stodoła	drewn.	3 ćw. XIX w., ok.1925	Franciszek Mokrzycki
Krzemienica	Zagroda nr 416 - stajnia	drewn.	4 ćw. XIX w.	Adam Głowiak
Krzemienica	Zagroda nr 416 - stodoła	drewn.	k. XIX w.	Adam Głowiak
Krzemienica	Dom nr 17	drewn.	ok.1920 remont 1935	Aniela Szpyrka

Krzemienica	Dom nr 49	drewn.	4 ćw. XIX w. remont 1945	Andrzej Lencznar
Krzemienica	Dom nr 60	drewn.	ok.1910 remont 1960	Franciszek Niemczyk
Krzemienica	Dom nr 71	drewn.	4 ćw. XIX w. remont 1965	Zofia Kluz
Krzemienica	Dom nr 97	drewn.	3 ćw. XIX w. remont 1935	Wojciech Czaja
Krzemienica	Dom nr 163	drewn.	1888	Maria Mazur
Krzemienica	Dom nr 174	drewn.	ok.1910	Helena Szubart
Krzemienica	Dom nr 286	drewn.	4 ćw. XIX w. remont 1930	Maria Łęczner
Krzemienica	Dom nr 389	drewn.	3 ćw. XIX w. przebud.1985	Henryka Panek
Krzemienica	Dom nr 478	drewn.	1869 remont 1960	Stanisław Bartman
Krzemienica	Dom nr 637	drewn.	1881 remont 1965	Władysław Jabłoński
Krzemienica	Dom nr 699	drewn.	XIX/XX w remont 1935.	Karolina Pietraszek
Krzemienica	Dom nr 709	drewn.	ok.1910 remont 1930	Maria Mazur
Krzemienica	Dom nr 768	drewn.	1911 remont 1935	Helena Balawender
Krzemienica	Dom nr 770	drewn.	ok.1930 remont 1960	Jan Buk
Krzemienica	Dom nr 845	drewn.	4 ćw. XIX w. remont 1944	Jerzy Tomaszek
Krzemienica	Dom nr 850	drewn.	ok.1915 remont 1960	Józefa Rejman
Krzemienica	Dom nr 860	drewn.	3 ćw. XIX w. remont 1965	Aniela Welc
Krzemienica	Dom nr 863	drewn.	3 ćw. XIX w. remont 1930	Anna Welc
Krzemienica	Dom nr 874	drewn.	1903 remont 1960	Anna Kluz
Krzemienica	Dom nr 876	drewn.	4 ćw. XIX w.	A. Skrobacz
Krzemienica	Dom nr 878	drewn.	4 ćw. XIX w. remont 1920	Tadeusz Rejman
Krzemienica	Dom nr 880	drewn.	4 ćw. XIX w. remont 1965	Józefa Szubart
Krzemienica	Dom nr 893a	drewn.	ok.1910 remont 1950	Antoni Balawender
Krzemienica	Dom nr 940	mur.	1927 remont 1948	Stanisław Welc
Krzemienica	Stodoła obok domu nr 957	drewn.	3 ćw. XIX w.	Janina Pieczonka
Krzemienica	Młyn wodny nr 353	drewn.	4 ćw. XIX w. remont 1950	Władysław Nycz
Medynia Głogowska	Plebania	drewn.	1850	parafia rzym.-kat.
Medynia Głogowska	Wikarówka	drewn.	1850	parafia rzym.-kat.
Medynia Głogowska	Zagroda garncarska nr 14 - dom	drewn.	1910 remont 1935	Kazimierz Horzępa
Medynia	Zagroda garncarska	drewn.	ok.1930	Emil Gołojuch

Głogowska	nr 105 - dom			
Medynia Głogowska	Zagroda garncarska nr 134 - dom	drewn.	ok.1930	Stanisław Golec
Medynia Głogowska	Zagroda garncarska nr 134 - stodoła	drewn.	ok.1930	Stanisław Golec
Medynia Głogowska	Zagroda nr 2 - dom	drewn.	1924 remont 1960	Michał Mika
Medynia Głogowska	Zagroda nr 2 - stodoła	drewn.	ok.1924 remont 1960	Michał Mika
Medynia Głogowska	Zagroda nr 258 - dom	drewn.	k.XVIII w.(?)	Maria Stawan
Medynia Głogowska	Zagroda nr 258 - chlew	drewn.- mur.	k. XIX w. remont 1950	Maria Stawan
Medynia Głogowska	Dom nr 7	drewn.	1915 remont 1960	Andrzej Kępa
Medynia Głogowska	Dom nr 26	drewn.	4 ćw. XIX w.	Rozalia Panek
Medynia Głogowska	Dom nr 77	drewn.	ok.1915 remont 1960	Mieczysław Stopyra
Medynia Głogowska	Dom nr 513	drewn.	ok.1915	Stanisław Malec
Medynia Głogowska	Dom nr 515	drewn.	1896	Stanisław Kępa
Medynia Głogowska	Dom nr 539	drewn.	4 ćw. XIX w. remont 1920	Stanisław Ruta
Medynia Głogowska	Dom nr 582	drewn.	4 ćw. XIX w. remont 1930	Stanisław Noworol
Medynia Głogowska	Dom nr 613	drewn.	ok.1915	Genowefa Piekło
Medynia Głogowska	Dom nr 798	drewn.	3 ćw. XIX w. remont 1920	Karolina Mączka
Medynia Głogowska	Młyn nr 628a	drewn. szachulc	1938	Jan Prucnal
Medynia Głogowska	Piec garncarski nr 20	drewn.	ok.1930	Wojciech Wilczak
Medynia Łańcucka	Karczma dom nr 90	drewn. mur.	pocz. XX w. remont 1935	Alfred Pietraszek
Medynia Łańcucka	Zagroda nr 193 – dom	drewn.	4 ćw. XIX w. remont 1945	Stanisława Biernat
Medynia Łańcucka	Zagroda nr 193 – stodoła	drewn.	4 ćw. XIX w. remont 1945	Stanisława Biernat
Medynia Łańcucka	Dom nr 8	drewn. mur.	1930	Edward Gołojuch
Medynia Łańcucka	Dom nr 25	drewn.	4 ćw. XIX w.	Anna Kowal
Medynia Łańcucka	Dom nr	mur.	ok.1930	Stanisław Gołojuch
Medynia Łańcucka	Dom nr 152	drewn.	4 ćw. XIX w. remont 1930	Franciszek Wojtas
Medynia Łańcucka	Dom nr 221	drewn.	1909	Edward Miś
Pogwizdów	Zagroda nr 19 dom	drewn.	1883 remont 1960	Maria Prucnal
Pogwizdów	Zagroda nr 19 - stajnia	drewn.	4 ćw. XIX w. remont 1960	Maria Prucnal
Pogwizdów	Zagroda nr 19 - chlew	drewn.	4 ćw. XIX w.	Maria Prucnal
Pogwizdów	Zagroda nr 19 -	drewn.	4 ćw. XIX w.	Maria Prucnal

	stodoła		remont 1960	
Pogwizdów	Zagroda nr 19 - piwnica	mur.- drewn.	ok.1920	Maria Prucnal
Pogwizdów	Dom nr 283	drewn.	4 ćw. XIX w. remont 1960	Julian Jurek
Pogwizdów	Dom nr 646	drewn.	4 ćw. XIX w. remont 1945	Jan Sowa
Pogwizdów	Dom nr 517	drewn.	3 ćw. XIX w.	Katarzyna Surowiec
Pogwizdów	Dom nr 135	drewn.	1926	Katarzyna Malec
Wola Mała	Siostry Służebniczki NMP Starowiejskie Kaplica filialna	mur.	1912	
Wola Mała	Siostry Służebniczki NMP Starowiejskie Gumno -dom	drewn.	1900	

Wola Mała	Siostry Służebniczki NMP Starowiejskie Gumno -stodoła	drewn.	1900	
Wola Mała	Dom nr 64a	drewn.	1915	
Wola Mała	Dom nr 97	drewn.	1875	
Zalesie	Dom nr 213	drewn.	k. XIX w. przeniesiony na obecne miejsce 1925, remont 1958	Helena Składanek

KAPLICZKI I KRZYŻE PRZYDROŻNE

Początków tradycji wznoszenia kapliczek i krzyży przydrożnych należy szukać na naszej ziemi u zarania chrześcijaństwa. Z czasem przyjął się zwyczaj wznoszenia symboli wiary z okazji ważnych wydarzeń politycznych (zwycięstw, rocznic) kościelnych, czy wreszcie związanych z życiem społecznym, a nawet prywatnym mieszkańców wsi i miast. Były one planowo niszczone w zaborach pruskim i rosyjskim, jedynie Austriacy nie podjęli w tej dziedzinie żadnych kroków, co jest bez wątpienia jedną z przyczyn zachowania dużej liczby tych obiektów i bogactwa cechujących je form.

Kapliczki i krzyże wykonywano głównie z kamienia i drewna, niektóre elementy zdobiące także z metalu. W okresie międzywojennym pojawiły się na szerszą skalę, podobnie jak w całym architektonika miejskim, cegła, blacha i dachówka. W latach 50-tych XX w. miejsce tradycyjnego budulca zaczął coraz częściej zajmować beton, pustaki, spawane konstrukcje metalowe i sztuczne włókno. W architekturze kapliczek przydrożnych występuje kilka podstawowych grup o wspólnych cechach.

Kapliczki domkowe – wznoszone w formie niewielkich rozmiarów budynków, będących miniaturami kościoła o zredukowanym programie funkcjonalnym najczęściej jednoprzestrzennego wnętrza. Wznoszone były przeważnie na planie prostokąta, niekiedy zamkniętego niewielką absydą, zwieńczona dachem dwuspadowym lub o większej liczbie połaci, przeważnie z trójkątnym szczytem wydzielonym gzymsem lub okapem. Ich ściany były często ożywione pilastrami lub podziałami płyciowo-ramowymi, a szczyty ozdobione sterczynami.

Kapliczki szafkowe – w formie płytkiej szafki, w której umieszczano figurkę lub obrazek, przeważnie wieszano je na drzewach lub na słupach. Kapliczki – słupy zwieńczone figurą lub latarnią – niegdyś przeważnie wykonane w drewnie, później z kamienia, murowane z cegły a ostatnio z betonu i metalu. Te, które się zachowały nie sięgają zbyt odległych czasów wobec nietrwałości materiału, swą archaiczną formę zawdzięczają jednak prastarej tradycji, mającej źródło zapewne jeszcze w czasach przedchrześcijańskich, a wywodzącej się od figur Światowida.

Kapliczki słupowe – murowane w kształcie wielokondygnacyjnego słupa zwieńczonego daszkiem, krzyżem lub figurą. Sam słup występuje w licznych wariantach różniących się podziałami i zdobieniem. Proporcje tych kapliczek są bardzo różne. Istotną dla ich charakteru jest dominanta formy architektonicznej nad rzeźbami. Jest to licznie reprezentowany typ kapliczki na terenie gminy. Występują one w każdej wsi.

Kapliczki – figury przydrożne złożone z prostokątnego postumentu lub podwyższenia o nieregularnej formie (np. utworzonego z polnych kamieni wzmocnionych spoiwem) z daszkiem pokrytym niegdyś gontem wspartym na czterech słupach i wykonane są one w drewnie lub murowane. Pod zadaszeniem przedstawiona jest postać świętego w pozycji stojącej lub siedzącej. Odmianą tego typu kapliczki jest forma z zadaszeniem nad figurką, w formie metalowego przeważnie pasa wygiętego w łuk arkadowy

Osobną grupę stanowią pomniki patriotyczne. Do nich należą pomniki patriotyczne w Krzemienicy z symbolami państwowości polskiej, umieszczonymi na dużym głazie. Na terenie gminy występują liczne krzyże przydrożne: drewniane, metalowe i rzadko betonowe. Te najstarsze z drewna w ostatnich czasach zastąpiły nowe – metalowe. Na krzyżach umieszczone są figurki Ukrzyżowanego (najczęściej z metalu).

Spis kapliczek, figur i krzyży na terenie gminy czarna

Nazwa miejscowości	Obiekt	Materiał	Datowanie - remont	Nr rejestru wł. - użytkownik
Czarna	Kapliczka przy granicy z Krzemienicą	mur.	poł. XIX w.	
Dąbrówki	Kapliczka obok szkoły	mur.	ok. poł. XIX w.	
Dąbrówki	Kapliczka obok nr 361	mur.	3 ćw. XIX w.	
Krzemienica	Zespół kapliczki-w zagrodzie 488 kapliczka-studz. św. Jakuba	drewn.	pocz. XX w.	Jan Kluz
Krzemienica	Zespół kapliczki-w zagrodzie 488 figura św. Jakuba	kam. ceram.	1899	Jan Kluz
Krzemienica	Kapliczka	mur.	ok. poł. XIX w.	

	na wyspie na stawie w przysiółku Chodakówka			
Krzemienica	Pomnik Grunwaldzki	kam.- bet.	1910	
Krzemienica	Figura MB Królowej Polski	kam.- bet.	1928	
Krzemienica	Kapliczka na lipie obok nr 32	drewn.	1900	
Krzemienica	Kapliczka na przysiółku Kowalówka obok nr 367	mur.	przed 1852	
Krzemienica	Kapliczka przy drodze Krzemienica-Czarna	mur.	4 ćw. XIX w.	
Medynia Głogowska	Kapliczka obok nr 203	drewn.	k. XIX w.	Genowefa Piekło
Medynia Głogowska	Kapliczka na szczycie wzgórza niedaleko kościoła	drewn.	XVIII/XIX w.	
Medynia Głogowska	Kapliczka pamięci Józefa Sikory przy drodze Łañcut-Sokołów	drewn.	1921	
Medynia Głogowska	Krzyż na wprost domu nr 406	met.	1904	
Medynia Głogowska	Krzyż na wprost domu nr 865	met.	p. XX w.	
Medynia Głogowska	Krzyż obok domu nr 385	drewn.	1900	
Medynia Głogowska	Kapliczka	mur.	1954	
Medynia Głogowska	Kapliczka szafkowa	mur.	1900	
Medynia Głogowska	Figura św. Józefa z Dzieciątkiem	kam. bet.	1900	
Medynia Łañcucka	Kapliczka przy drodze	mur.	XIX/XX w.	Emilia Woś
Pogwizdów	Kapliczka obok domu nr 181	mur.	1930	
Pogwizdów	Kapliczka przy drodze na Cisowiec	mur.	1909	
Pogwizdów	Krzyż przy drodze na Cisowiec	metal	1900	
Wola Mała	Kapliczka przy drodze przez wieś	mur.	1870	
Wola Mała	Krzyż na dawnym cmentarzu cholerycznym	metal	1975	
Wola Mała	Kapliczka na granicy z Chodakówką	mur.	1870	
Zalesie	Kapliczka z rzeźbami MB Różańcowej, św. Dominika i św. Róży	drewn.	4 ćw. XIX w.	

Zalesie	Kapliczka z feretronem	drewn.	ok.1880	
Zalesie	Kapliczka obok szkoły	mur.	1888	Wald. Grzesik
Zalesie	Kapliczka przy drodze do Medyni Głogowskiej	mur.	1900	
Zalesie	Kapliczka na wprost domu nr 164	mur.	1900	
Zalesie	Kapliczka	mur.	1930	
Zalesie	Krzyż obok domu nr 211	metal	1900	

CHARAKTERYSTYKA ZACHOWANYCH ZABYTKOWYCH CMENTARZY

Zakładanie cmentarzy było nierozzerwalnie związane z powstaniem parafii. Do najstarszych nekropolii w gminie Czarna należą cmentarze przykościelne nieposiadające czytelnego układu (np. Krzemienica, Medynia Głogowska). Pierwsze cmentarze znajdowały się przy kościołach, w obrębie ich ogrodzenia i były nieodłącznym elementem założenia budowli kościelnej. Poza osadami usytuowane były cmentarze skazańców, samobójców, a przede wszystkim zmarłych na choroby zakaźne, zwane popularnie cmentarzami cholerycznymi. Dopiero dekret z 1783 r. wydany przez cesarza Józefa II zakazywał pochówków przy kościele.

Najstarszymi cmentarzami usytuowanym poza terenem kościelnym są cmentarze w Krzemienicy i Medyni Głogowskiej (tzw. stare) założone w I połowie XIX wieku. Do chwili obecnej w ww. miejscowościach zachowała się niewielka ilość nagrobków o cechach zabytkowych. Na cmentarzu w Krzemienicy na uwagę zasługują nagrobki: gimnazjalisty Jasia Gołębia w formie uciętego pnia drzewa, marmurowy grobowiec księdza Andrzeja Karakulskiego oraz grób nieznanego szlachcica w formie obelisku z piaskowca. Na cmentarzu w Medyni Głogowskiej zachowało się kilka starych grobów ostatnio odnowionych. Warto tutaj odnotować nagrobek Tomasza Stopy grobowiec rodziny Łokietków, oraz kilka grobów bezimiennych. Szczególnie okazały jest grobowiec rodziny Łokietków-na czworobocznym postumencie umieszczono rzeźbę Chrystusa

Ponadto na terenie gminy udało się zlokalizować dwa cmentarze choleryczne. Pierwszy w Krzemienicy, zlokalizowany na zachód od starego cmentarza (pierwotnie oznaczony krzyżem), drugi w Woli Małej na tzw. Zarzeczcu (obecnie w tym miejscu stoi metalowy krzyż ze starą drewnianą Pasyjką). Na koniec warto dodać, że drugi cmentarz (tzw. nowy) w Medyni Głogowskiej założono już przed II wojną światową.

Spis zabytkowych cmentarzy na terenie gminy czarna

Nazwa	Obiekt	Datowanie	Nr rejestru
-------	--------	-----------	-------------

miejsowości		- remont	wł. - użytkownik
Krzemienica	Stary cmentarz – nagrobki i starodrzewie	I poł. XIX w.	
Medynia Głogowska	Stary cmentarz – nagrobki i starodrzewie	I poł. XIX w.	

Identyfikacja problemów.

Podstawę wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich i rozwoju pozarolniczych działalności gospodarczych stanowi dobrze rozwinięta infrastruktura techniczna i społeczna wsi. Nieodpowiedni stopień rozwoju infrastruktury wiejskiej nie tylko obniża standard życia i gospodarowania mieszkańców wsi, lecz także decyduje o słabej atrakcyjności obszarów wiejskich dla inwestorów.

Eliminacja luk występujących w infrastrukturze gminy stanowi pole strategicznego myślenia o przyszłości całego regionu. Podniesienie poziomu wyposażenia w urządzenia i sieci infrastrukturalne oraz zwiększenie dostępności komunikacyjnej pozwoli na zmniejszenie dystansu konkurencyjnego do bardziej rozwiniętych regionów kraju oraz zwiększy jego atrakcyjność dla inwestorów.

Gęstość dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych na terenie województwa podkarpackiego jest niższa od średniej krajowej. Przekłada się to na sytuację komunikacyjną gminy Czarna. Stan dróg Gminy Czarna wymaga nakładów finansowych na modernizację i rozbudowę układu komunikacyjnego. Jest to niezbędne, aby stan dróg nie stał się podstawową barierą rozwoju regionalnego gminy.

Pożądane tendencje rozwojowe w zakresie infrastruktury technicznej, społecznej, kultury i sportu obejmują ponadto:

- budowę i modernizację sieci kanalizacyjnych, wodociągowych, telefonicznych,
 - rozbudowę i modernizację sieci energetycznych oraz poprawę warunków napięciowych odbiorców,
 - poprawę zabezpieczenia przeciwpowodziowego poprzez racjonalną regulację rzek, potoków jak również budowę zbiorników retencyjnych,
 - wzmocnienie edukacji ekologicznej mieszkańców w celu zwiększenia ilości odpadów poddawanych recyklingowi a tym samym zmniejszenia odpadów trafiających na składowisko,
 - zwiększenie dostępu do edukacji w tym do nowoczesnych technik społeczeństwa informacyjnego,
 - modernizację oraz rozbudowę infrastruktury edukacyjnej w tym także sportowej,
 - poprawę bazy edukacyjnej szkół, m.in. poprzez nakłady na pomoce dydaktyczne,
 - umożliwienie dostępu do nowoczesnych technik informacyjnych, w tym m.in. do sieci internetowej,
 - modernizację i rozbudowę obiektów służących kulturze,
 - modernizację i rozbudowę obiektów klubów sportowych,
- wyposażenie w sprzęt ratowniczy i gaśniczy jednostek OSP,
remonty, modernizację oraz efektywne zagospodarowanie budynków Ośrodków Zdrowia oraz ich otoczenia,

rozwój infrastruktury służącej turystyce, w tym m.in. budowę systemu informacji turystycznej,

Gospodarka odpadami

Na terenie Gminy Czarna nie jest zarejestrowane żadne przedsiębiorstwo zajmujące się wywozem nieczystości stałych. Wywóz nieczystości stałych (odpadów) realizowany jest przez firmy z zewnątrz: firmę „EKO” z Jarosławia, Gminne Gospodarstwo Robót Komunalnych w Leżajsku oraz Towarzystwo Komunalne w Rakszawie. Na terenie Gminy Czarna nie występują wysypiska odpadów komunalnych ani składowiska odpadów przemysłowych, ziemi, gruzu, śniegu, czy środków zimowego utrzymania ulic. Wywóz odpadów następuje z przeciętną częstotliwością jeden raz na miesiąc, którą trzeba uznać za niewystarczającą. Wszystkie odpady wywożone są na wysypiska w Giedlarowej i Młynach.

Na terenie gminy funkcjonuje system wywozu odpadów komunalnych zarówno z kontenerów instytucji i firm, jak i kontenerów indywidualnych przydomowych. Usługi związane z wywozem odpadów z kontenerów ogólnodostępnych opłaca Urząd Gminy w Czarnej, za wywóz z pozostałych płacą klienci obu firm posiadający indywidualne umowy o wywóz odpadów. Ogólnie system wywozu odpadów i nieczystości stałych na terenie gminy ocenić można jako jeszcze niewystarczająco rozwinięty, z tendencją do dalszego rozwoju. Na chwilę obecną pokrywa on obecne potrzeby jeszcze w niewystarczającym zakresie.

Na terenie gminy został zapoczątkowany system segregacji odpadów komunalnych: prowadzona jest zbiórka szkła do dwóch specjalnych kontenerów. Ilość zbieranego surowca jest jednak bardzo niska. Może to wynikać z braku motywacji finansowej dla segregacji przez mieszkańców odpadów i surowców wtórnych.

4 Wybrane dane o infrastrukturze technicznej.

4.1. Drogi.

W następstwie reformy administracyjnej kraju zgodnie z art. 52 ustawy z dnia 24 lipca 1998 r. o zmianie niektórych ustaw określających kompetencje organów administracji publicznej w związku z reformą ustrojową państwa (Dz. U. 106/98 poz. 668) z dniem 1 stycznia 1999 r. nastąpiła zmiana w ustawie z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych, w wyniku, czego w kraju wystąpił podział dróg publicznych na następujące kategorie: krajowe, wojewódzkie, powiatowe i gminne. Na terenie Gminy Czarna występują wszystkie kategorie dróg.

Drogi krajowe

Drogi krajowe pozostają w administrowaniu przez Generalną Dyрекcję Dróg publicznych Oddział Wschodni Biuro w Rzeszowie. W granicach administracyjnych gminy występują:

- dwa krótkie odcinki drogi krajowej Nr 4 Zgorzelec – Medyka: pierwszy o długości 0.757 km, drugi o długości 0.651 km. Na drodze Nr 4 średnio dobowe natężenie ruchu na odcinku Kraczkowa - Łańcut wyniosło 11.292 poj./dobę. Prognoza ruchu do roku 2015 wykonana przez TRANSPROJEKT WARSZAWA w 1997 roku przewiduje wzrost ruchu pojazdów na tym odcinku w 2000 roku do 14.626 poj./dobę, w 200 roku 17.960 poj./dobę a w 2015 roku 24.571 poj./dobę.
- odcinek drogi krajowej Nr 19 relacji Rzeszów – Lublin o długości około 0.180 km .

Drogi wojewódzkie

Przez teren gminy przebiegają dwie drogi wojewódzkie, które pozostają w administrowaniu Podkarpackiego Zarządu Dróg Wojewódzkich w Rzeszowie:

- droga Nr 876 Sokołów – Łańcut o długości 16 km na terenie gminy. Klasa drogi Z, nośność nawierzchni dostosowana jest do przenoszenia obciążeń nieprzekraczających 80 kN/oś według pomiaru ruchu przeprowadzonego w 1995 r. średnie dobowe natężenie ruchu wyniosło 1503 poj./dobę a prognoza na rok 2010 przewiduje 2946 poj./dobę,
- droga Nr 877 Leżajsk – Łańcut o długości 5.1 km na terenie gminy. Klasa drogi G., nośność nawierzchni dostosowana jest do przenoszenia obciążeń nieprzekraczających 80 kN/oś według pomiaru ruchu przeprowadzonego w 1995 r. średnie dobowe natężenie ruchu wyniosło 2080 poj./dobę a prognoza na rok 2010 przewiduje 4077 poj./dobę.

Drogi powiatowe

Zgodnie z nowym podziałem dróg publicznych przez teren gminy prowadzi 9 dróg powiatowych. Drogi te stanowią zasadniczy układ komunikacyjny gminy obsługujący cały teren gminy tj. podstawowe jednostki osadnicze i podstawowe obszary funkcjonalne. Sieć dróg powiatowych umożliwia powiązania funkcjonalne i komunikacyjne z przyległymi obszarami. Drogi te pozostają w administrowaniu Powiatowego Zarządu Dróg w Łańcucie.

Stan dróg powiatowych jest niezadowolający. Zgodnie ze STRATEGIĄ ROZWOJU POWIATU ŁAŃCUCKIEGO do zrealizowania programu radykalnej poprawy ich stanu potrzeba środków finansowych wielokrotnie przekraczających dotychczasowe możliwości budżetu powiatu.

Odcinki dróg powiatowych w Gminie Czarna

Lp.	nr drogi		Nazwa drogi	długość m
	Stary	Nowy		
1	35 119	P 0512 R	Medynia Głogowska - Rakszawa	4 230
2	35 121	P 0513 R	Medynia Głogowska - Zalesie - Czarna	7 070
3	35 155	P 0275 R	Czarna - Białobrzegi - Laszczyny	6 000
4	35 161	P 0521 R	Czarna - Wola Dalsza	3 764
5	35 167	P 0522 R	Krzemienica przez wieś do E-4	3 191
6	35 568	P 0375 R	Stobierna - Medynia Głogowska	2 460
7	35 569	P 0376 R	Jasionka- Medynia Łańcucka	1 615
8	35 570	P 0382 R	Rzeszów - Trzebowniko - Łukawiec - Czarna	1 169
9	35 574	P 0393 R	Strażów - Krzemienica	3 342
Razem				32 841

Drogi gminne

Uzupełnienie sieci dróg powiatowych stanowią drogi gminne. Zalicza się do nich drogi o charakterze lokalnym niezaliczone do innych kategorii. Obsługują one (łącznie z drogami wewnętrznymi) przyległą zabudowę na terenie poszczególnych miejscowości gminy.

Łączna długość dróg gminnych wynosi 25.900 m. Na drogach tych występuje 11 obiektów mostowych o łącznej długości 64 m. Są to w bardzo różnym stanie technicznym, najczęściej wymagają remontu i modernizacji, niektóre zaś po prostu realizacji. Wiele z nich nie posiada uregulowanych stanów własności dla wymaganego przepisami pasa drogowego wynoszącego w liniach rozgraniczających minimum 15 m

Zestawienie dróg gminnych na terenie Gminy Czarna

Lp.	nr drogi		Nazwa drogi	długość drogi m	długość asfaltu m
	Stary	Nowy			
1	3507001	109801 R	Medynia Głogowska - Medynia Łańcucka Remiza k/Pastwiska	2 700	2 700
2	3507002	109804 R	Pogwizdów - Medynia Łańcucka - Wólka Podleśna Pod Wodę	3 200	1 700
3	3507003	109803 R	Medynia Łańcucka przez wieś	2 000	800
4	3507004	109802 R	Zalesie kłapówka	400	0
5	3507005	109808 R	od drogi Czarna - Dąbrówki Pod Las	1 300	1 000
6	3507006	109964 R	od drogi Dąbrówki - Smolarzyny w kierunku Rakszawy	700	450
7	3507007	109805 R	Czarna - podbórz - GS Czarna	3 000	3 000
8	3507008	109807 R	Czarna - Palikówka	1 000	0
9	3507009	109806 R	Czarna od mostu Czarna Kmiecie	500	500
10	3507010	109811 R	Krzemienica Plac Wolności do E-4	1 700	1 700
11	3507011	109812 R	Krzemienica jawornik przez wieś	1 200	1 200
12	3507012	109810 R	Wola - Mała od drogi Leżajsk - Łańcut do drogi Wola Mała - Czarna Pilawa	2 300	250
Razem				20 000	13 300

Ścieżki rowerowe

Obecnie w ramach SAPARD - u na terenie gminy budowana jest ścieżka rowerowa „Garncarski szlak”. Będzie ona zataczać pętle o długości ok. 30 km w miejscowościach Medynia Głogowska, Pogwizdów, Medynia Łańcucka, Zalesie związanych z garncarstwem, ukazując piękno okolicy jak i miejsc związanych ze sztuką ludową.

4.2. Sieci wodociągowe i kanalizacyjne.

Opis ogólny systemu

Miejscowości Gminy Czarna zasilane są w wodę z czterech źródeł:

- z ujęcia wody w Czarnej, czerpiącego wodę podziemną ze studni wierconych,
- z ujęcia wody w Pogwizdowie, czerpiącego wodę ze studni wierconych,
- z ujęcia wody w Krzemienicy, również czerpiącego wodę ze studni wierconych,
- z miejskiej sieci wodociągowej miasta Łańcuta.

Woda z ujęcia w Czarnej zasila wodociągi miejscowości Czarna, Dąbrówki i Zalesie. Woda z ujęcia w Pogwizdowie, przez lokalną sieć wodociągową zaopatruje mieszkańców miejscowości Pogwizdów, Medynia Łańcucka i Medynia Głogowska. Woda z ujęcia Krzemienica zaopatruje wodociąg wsi Krzemienica, przy czym w przypadku każdego z powyższych ujęć istnieje możliwość podłączenia nowych odbiorców do istniejących sieci wodociągowych. Woda z sieci miejskiej Łańcuta zaopatruje mieszkańców miejscowości Wola Mała.

Woda z sieci miejskiej Łańcuta, jako uzdatniona, kierowana jest bezpośrednio do odbiorców. Woda z ujęć lokalnych: Czarna i Krzemienica, przed podaniem jej do sieci wodociągowej, poddawana jest procesom uzdatniania. Woda z ujęcia w Pogwizdowie, ze względu na nie przekraczanie dopuszczalnych stężeń wskaźników fizykochemicznych, nie jest uzdatniana. Siecią wodociągową pokryte jest ok. 95% powierzchni Gminy Czarna, a korzysta z niej ok. 92% mieszkańców Gminy.

Ujęcie wody w Czarnej

Woda z ujęcia w Czarnej czerpana jest ze złóż podziemnych za pośrednictwem trzech studni wierconych. Według informacji namiestnik obiektów ujęcia i stacji uzdatniania, tj. Gospodarstwa Komunalnego w Czarnej ujęcie produkuje w ciągu doby przeciętnie 301 m³/d wody, przy maksymalnym możliwym poziomie produkcji 1562 m³ wody na dobę.

Obszary strefy ochrony bezpośredniej dwóch spośród trzech eksploatowanych studni znajdują się na zagrodzonym terenie Stacji Uzdatniania Wody. Wokół trzeciej ze studni wyznaczony został ogrodzony teren ochrony bezpośredniej o zasięgu 20 metrów. W rejonie objętym splotem wód podziemnych do ujęcia został wyznaczony zewnętrzny teren ochrony pośredniej. Woda ujmowana jest

na ujęciu ze stałą wydajnością przez pompy głębinowe i kierowana na stację uzdatniania, a następnie dezynfekowana podchlorynem sodowym i kierowana do terenowego, początkowego zbiornika wyrównawczego $2 \times 75 \text{ m}^3$. Ze zbiornika woda, pobierana przez pompownię II-go stopnia kierowana jest do sieci. Włączaniem i wyłączaniem pomp głębinowych steruje układ oparty o umieszczone w zbiorniku sondy minimum – maksimum. Pompy I-go stopnia (w studniach) nie posiadają falowników. Ujęcie pracuje w systemie stałowydajnościowym, bez układu regulacji wydajności.

W procesie uzdatniania stosowane jest odżelazianie i odmanganianie wody. Procesy filtracji realizowane są na dwóch odżelaziaczach i czterech odmanganiaczach o objętości $6,3 \text{ m}^3$ i powierzchni filtracji $1,54 \text{ m}^2$ każdy. Filtry wypełnione są żwirem kwarcytowym. Przy aktualnej wielkości produkcji wody i przeciętnej wielkości przepływu nie występuje przekroczenie technologicznie dopuszczalnej prędkości filtracji przy pracy obu filtrów. Płukanie filtrów nie powoduje zwiększenia prędkości filtracji ponad dopuszczalną wielkość, ponieważ odbywa się w czasie postoju pomp pierwszego stopnia. Aktualnie woda ze studni podawana jest, poprzez stację uzdatniania do zbiornika początkowego, w systemie 22 godzin pracy na dobę.

Zastosowane technologie uzdatniania, mimo, że nie należą do najnowocześniejszych, pozwalają na usuwanie niepożądanych domieszek w należyłym stopniu, a przy aktualnej wielkości przesyłanej na sieć wodociagową wody, nie występują problemy z zaspokojeniem zapotrzebowania na wodę odbiorców, tak pod względem ilościowym, jak i parametrów ciśnienia na sieci. Zachowana jest przy tym właściwa (odpowiednio niska) prędkość filtracji wody na stacji uzdatniania, która, jak wynika z orientacyjnych obliczeń, wynosi ok. 8 m/h . Cechy fizykochemiczne wody surowej (tzn. przed uzdatnieniem) wskazują na występowanie ponadnormatywnej ilości uciążliwych domieszek żelaza i manganu pochodzenia organicznego, stąd zastosowana wielostopniowa filtracja ciśnieniowa wody surowej. Za układem usuwania domieszek fizykochemicznych stacji uzdatniania znajduje się układ do dezynfekcji wody. Środkiem dezynfekcyjnym jest podchloryn sodowy.

Pompownię II-go stopnia, o maksymalnej wydajności 120 m^3 wody na godzinę i nominalnym ciśnieniu podnoszenia $42 \div 52 \text{ m H}_2\text{O}$ stanowi zespół pomp PJ-230 oraz 3 hydrofory wodno-powietrzne o pojemności 4 m^3 każdy. Ciąg technologiczny został zbudowany w na przełomie lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych. Praca ujęcia i stacji uzdatniania nie jest zautomatyzowana, poza układem napełniania zbiornika sieciowego początkowego, który steruje pracą pomp głębinowych (tzw. pierwszego stopnia). Stan techniczny obiektów i urządzeń stacji uzdatniania jest dobry. Awaryjność urządzeń ujęcia i stacji uzdatniania jest niska. Niezawodność dostawy wody z ujęcia i stacji uzdatniania jest wystarczająca.

Aktualnie nie jest prowadzona żadna rozbudowa ani modernizacja ujęcia ani stacji uzdatniania. Administratorem obu obiektów, tj. ujęcia i stacji uzdatniania jest Gospodarstwo Komunalne w Czarnej.

Ujęcie i stacja uzdatniania Krzemienica

Woda z ujęcia Krzemienica czerpana jest ze złóż podziemnych za pośrednictwem dwóch studni wierconych. Ujęcie produkuje aktualnie ok. 260 m³ wody na dobę, przy czym maksymalna możliwa wydajność ujęcia wynosi 693 m³/d wody. Obszary strefy ochrony bezpośredniej wokół ujęcia mieszczą się wewnątrz ogrodzeń studni i wynoszą ok. 20 metrów. W rejonie objętym splotem wód podziemnych do ujęcia zostały wyznaczone tereny ochrony pośredniej – wewnętrzny i zewnętrzny.

Woda ujmowana jest na ujęciu ze stałą wydajnością przez pompy głębinowe i kierowana jest na stację uzdatniania, a stąd, po dezynfekcji podchlorynem sodowym, do terenowego zbiornika wyrównawczego 2×75m³. Ze zbiornika terenowego woda tłoczona jest do sieci wodociągowej przez pompownię drugiego stopnia o maksymalnej wydajności 50 m³ wody na godzinę i nominalnym ciśnieniu podnoszenia 45 m H₂O, którą stanowi zespół pomp ICL 18-40 oraz tłumiący uderzenia hydrauliczne zbiornik wodno-powietrzny o pojemności 2,5 m³.

Włączaniem i wyłączaniem pomp głębinowych steruje układ oparty o umieszczone w zbiorniku sondy minimum – maksimum. Pompy I-go stopnia (w studniach) nie posiadają falowników, stąd pompy głębinowe pracują zawsze w systemie stałowydajnościowym. Aktualnie woda ze ujęcia podawana jest, poprzez stację uzdatniania do zbiornika początkowego, w systemie 22 godzin pracy na dobę.

Ze względu na ponadnormatywne ilości żelaza i manganu, woda dopływająca na stację uzdatniania poddawana jest odżelazianiu i odmanganianiu na pojedynczych filtrach ciśnieniowych (po jednym odżelaziaczu i odmanganiaczu) o pojemności 6,3 m³ i powierzchni filtracji 1,54 m² każdy, i dezynfekowana za pomocą chloratorów C-52 podchlorynem sodowym. Wypełnienie filtrów ciśnieniowych stanowi żwir filtracyjny. Płukanie filtrów odbywa się w czasie postoju ujęcia.

Przy aktualnej, przeciętnej dobowej wielkości przepływu nie występuje przekroczenie technologicznie dopuszczalnej prędkości filtracji. Natomiast biorąc pod uwagę charakterystyczną dla obliczeń tego typu urządzeń wielkość przepływu, to jest obliczeniowy przepływ średni godzinowy ($Q_{srh} = Q_{maxd} / T$, gdzie Q_{maxd} = przepływ maksymalny dobowy, T = czas pracy ujęcia), prędkość filtracji przekracza wielkości zalecane (max. 10 m/h) dla wypełnień żwirowych filtrów ciśnieniowych i wynosi ok. 14 m/h. Wielkość tego rzędu może powodować w okresach wzmożonego rozbioru dobowego obniżanie jakościowych parametrów wody opuszczającej stację uzdatniania, szczególnie w zakresie zawartości manganu oraz mętności i barwy wody. Taki stan rzeczy jest również niepożądany ze względu na aspekt niezawodnościowy (po jednym filtrze) pracy stacji uzdatniania. Mimo to, jak wynika z informacji służb gminnych, w chwili obecnej nie występuje przekroczenie dopuszczalnych stężeń wskaźników fizykochemicznych ani organoleptycznych określonych w dotychczas obowiązujących przepisach. Jest to prawdopodobnie związane z faktycznie

mniejszym od obliczeniowego przepływem godzinowym przez te urządzenia. W uzdatnionej wodzie nie występuje również przekroczenie dopuszczalnych parametrów bakteriologicznych wody podawanej z tego ujęcia. Przy aktualnej wielkości przesyłanej na sieć wodociągową wody, nie występują problemy z zaspokojeniem zapotrzebowania na wodę odbiorców, tak pod względem ilościowym, jak i parametrów ciśnienia na sieci.

Ostatnia rozbudowa ciągu technologicznego stacji miała miejsce w roku 1995. Praca ujęcia i stacji uzdatniania nie jest zautomatyzowana, poza układem napełniania zbiornika sieciowego początkowego, który steruje praca pomp głębinowych (tzw. pierwszego stopnia). Stan techniczny obiektów i urządzeń stacji uzdatniania jest dobry. Awaryjność urządzeń ujęcia i stacji uzdatniania jest niska. Aktualnie nie jest prowadzona żadna rozbudowa ani modernizacja ujęcia ani stacji uzdatniania. Administratorem obu obiektów, tj. ujęcia i stacji uzdatniania jest Gospodarstwo Komunalne w Czarnej.

Ujęcie w Pogwizdowie

Woda z ujęcia w Pogwizdowie czerpana jest ze złóż podziemnych za pośrednictwem dwóch studni wierconych. Aktualnie z ujęcia czerpane jest ok. 194 m³/d wody, przy czym maksymalna wydajność ujęcia wynosi 880 m³ wody na dobę. Woda ujmowana w studniach tłoczona jest do początkowego zbiornika terenowego 2×75m³, a stąd, poprzez stanowiące pompownie drugiego stopnia przeponowe zestawy hydroforowe – do poszczególnych miejscowości (Medynia Głogowska i Medynia Łańcucka). Ze względu na brak ponadnormatywnej ilości domieszek fizykochemicznych, nie występuje potrzeba uzdatniania wody. Woda, przed podaniem do sieci dezynfekowana jest natomiast okresowo podchlorynem sodowym, ze względu na zdarzające się wahania zanieczyszczeń bakteriologicznych. Wokół ujęcia zostały wyznaczone strefy ochronne: ogrodzona strefa ochrony bezpośredniej o promieniu ok. 20 m wokół studni, natomiast w rejonie objętym wpływem wód podziemnych do ujęcia został wyznaczony zewnętrzny teren ochrony pośredniej.

Obiekty ujęcia są nowe – zostały rozbudowane w roku 1999. Stan techniczny tych urządzeń jest dobry. Jakość ujmowanej wody jest wysoka i nie wykazuje zmian na przestrzeni ostatnich lat. Awaryjność ujęcia jest niska i nie stanowi problemu w funkcjonowaniu tego układu wodociągowego. Niezawodność dostawy wody z ujęcia jest wystarczająca. Administratorem ujęcia jest Gospodarstwo Komunalne w Czarnej.

W kontekście pracy tego ujęcia należy zwrócić uwagę na ilość domieszek manganu w wodzie, w odniesieniu do Rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie warunków, jakim powinna odpowiadać woda do picia i na potrzeby gospodarcze. Zaostrzenie norm dotyczących dopuszczalnych ilości manganu w wodzie do picia powoduje znaczne zbliżenie stężenia tego pierwiastka w wodzie z ujęcia Pogwizdów do maksymalnie dopuszczalnego. Maksymalna możliwa wielkość produkcji wody przez obiekty ujęcia przedstawiona jest na nomogramach przedstawiającym niezbędną wielkość produkcji wody w funkcji

jednostkowego wskaźnika zapotrzebowania na wodę oraz stopnia zwodociągowania obszarów zasilanych z ujęcia w Pogwizdowie.

Zasięg i parametry sieci wodociągowej zasilanej z ujęcia w Czarnej

Woda z ujęcia w Czarnej, po uzdatnieniu, kierowana jest siecią wodociągową do odbiorców znajdujących się w miejscowościach:

- Czarna (ok.99% gospodarstw),
- Dąbrówki (ok.87% gospodarstw),
- Zalesie (ok.87% gospodarstw),
- Krzemienica–Chodakówka (ok.9,5% gospodarstw całej Krzemienicy).

Sieć zasilana z ujęcia Czarna zbudowana została w układzie promienistym z elementami sieci pierścieniowej. Sieć rozdzielcza w Czarnej i Dąbrówkach budowana była w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych, i wykonana jest w przeważającej większości już z rur PVC, co gwarantuje jej niską awaryjność. Przyłącza jednak budowane były z powszechnie wówczas na ten cel stosowanych rur stalowych ocynkowanych, w związku, z czym ich awaryjność w w/w miejscowościach stale wzrasta i ta tendencja będzie w najbliższych latach coraz silniejsza.

Stan techniczny tej sieci ocenia się jako dostateczny. Administrator sieci szacuje, że ok. 10% przyłączy do budynków na tej sieci to już nowoczesne przyłącza polietylenowe. Sieć wodociągowa w miejscowości Zalesie powstawała w latach 1994-95 z rur PVC na ciągach głównych oraz z rur PE (polietylenowych) na przyłączach. Wiek tego fragmentu sieci oraz użyte materiały gwarantują jej niemal bezawaryjną pracę jeszcze, przez co najmniej kilka najbliższych lat. Stan techniczny tej sieci jest bardzo dobry. Potwierdza to niska wartość strat wody na tej sieci. Całkowita długość sieci wynosi 51,5 km, z tego przyłączy – 20 km.

Na sieci zasilanej z ujęcia w Czarnej znajdują się łącznie dwa układy podnoszenia ciśnienia (pompownie: jedna na ujęciu i jedna strefowa) oraz jeden układ redukcji ciśnienia. Parametry ciśnienia w sieci wodociągowej, wynoszące 0,52÷0,35 MPa (tj. 5,2÷3,5 atm, czyli 52÷35 m H₂O), są wystarczające zarówno dla potrzeb bytowo-gospodarczych, jak i przeciwpożarowego zaopatrzenia wodnego. Na sieci, w pobliżu ujęcia i stacji uzdatniania znajduje się jeden zespół zbiorników sieciowych 2×75m³.

W celu spełnienia wymagań normy PN-B-02864:1997 niezbędna łączna pojemność zbiorników sieciowych na ujęciu lub sieci wodociągowej zasilanej z ujęcia w Czarnej, w stosunku do już istniejących potrzeb, powinna wynieść ok. 200 m³, w przeciwnym razie w dobach maksymalnego rozbioru wody może nastąpić pobór wody z rezerwy przeciwpożarowej zbiornika. Jakość wody w końcówkach sieci zasilanej z ujęcia w Czarnej nie odbiega od jakości wody wysyłanej do sieci na stacji uzdatniania, tzn. nie występuje zjawisko wzrostu mętności, barwy czy zawartości bakterii w wodzie na końcówkach sieci. Praca sieci nie jest objęta zintegrowanym systemem zarządzania przedsiębiorstwem wodociągowym, systemem monitoringu ani sterowania telemetrycznego.

Sieć wodociągowa zasilająca odbiorców w wodą z ujęcia Czarna jest eksploatowana i administrowana jest przez Gospodarstwo Komunalne w Czarnej. W razie awarii mieszkańcy korzystają ze studni przydomowych.

Zasięg i parametry sieci wodociągowej zasilanej z ujęcia Krzemienica

Woda z ujęcia w Krzemienicy, po uzdatnieniu, kierowana jest siecią wodociągową do odbiorców znajdujących się w tej miejscowości (ok. 91 % gospodarstw). Sieć zasilana z ujęcia Krzemienica zbudowana została w układzie promienisto-pierścieniowym. Sieć rozdzielcza budowana była, podobnie jak w Czarnej i Dąbrówkach w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych, i wykonana z rur PVC, co podobnie jak tam, gwarantuje jej niską awaryjność. Przyłącza budowane były z rur stalowych ocynkowanych, w związku, z czym ich awaryjność jest dość wysoka i stale wzrasta i ta tendencja będzie w najbliższych latach nasilać się. Udział przyłączy polietylenowych na tej sieci jest jeszcze niski i wynosi ok. 3%; są to głównie przyłącza nowo wykonywane. Stan techniczny sieci ocenia się jako dobry. Straty wody, których wartość liczbowa przedstawiona została w załączonej do Studium tabeli są zbyt wysokie i niezbędne są działania zmierzające do ich zmniejszenia, co na znaczącą skalę będzie możliwe po wymianie zużytych odcinków sieci (głównie przyłącza – stalowych na PE) oraz nieszczelnej armatury sieciowej. Długość sieci wynosi 34,8 km, z tego 19,7 km stanowią przyłącza.

Na sieci zasilanej z ujęcia Krzemienica znajdują się łącznie dwa układy podnoszenia ciśnienia (pompownie: jedna na ujęciu i jedna strefowa). Pompownia strefowa, położona w środkowo-południowej części Krzemienicy wymaga modernizacji w związku z koniecznością zapewnienia mieszkańcom osiedla Krzemienica–Sady oraz rejonu graniczącego z ul. Kraszewskiego w łańcucie odpowiednich parametrów ciśnienia, a możliwe to jest tylko przez podniesienie ciśnienia dyspozycyjnego na wyjściu z hydroforni.

Parametry ciśnienia w pozostałej części sieci wodociągowej, wynoszące 50÷30 m H₂O w strefie pierwszej oraz 40÷30 m H₂O w strefie II są wystarczające zarówno dla potrzeb bytowo-gospodarczych, jak i przeciwpożarowego zaopatrzenia wodnego, bez konieczności spełniania dodatkowych wymogów w tym zakresie. Na sieci, w pobliżu ujęcia i stacji uzdatniania znajduje się zbiornik sieciowy 2×75m³. Jest to zbiornik początkowy sieci wodociągowej. W celu spełnienia wymagań normy PN-B-02864:1997 niezbędna łączna pojemność zbiorników sieciowych na ujęciu lub sieci wodociągowej zasilanej z ujęcia w Krzemienicy, w stosunku do już istniejących potrzeb, powinna wynieść ok. 200 m³. W przeciwnym razie w dobach maksymalnego rozbioru wody może następować pobór wody z rezerwy przeciwpożarowej zbiornika. Wybrane arkusze obliczeń zbiorników załączono do niniejszego tekstu.

Jakość wody w końcówkach sieci zasilanej z ujęcia Krzemienica nie odbiega od jakości wody wysyłanej do sieci na stacji uzdatniania, tzn. nie występuje zjawisko wzrostu mętności, barwy czy zawartości bakterii w wodzie na końcówkach sieci. Praca tej sieci nie jest objęta zintegrowanym systemem zarządzania przedsiębiorstwem wodociągowym, systemem monitoringu

ani sterowania telemetrycznego. W razie awarii mieszkańcy korzystają ze studni przydomowych.

Sieć wodociągowa zasilająca odbiorców w wodą z ujęcia w Krzemienicy jest eksploatowana i administrowana jest przez Gospodarstwo Komunalne w Czarnej.

Zasięg i parametry sieci wodociągowej zasilanej z ujęcia Pogwizdów

Woda z ujęcia w Pogwizdowie kierowana jest siecią wodociągową do odbiorców znajdujących się w miejscowościach:

- Pogwizdowie (ok. 86% gospodarstw),
- Medyni Głogowskiej (ok. 85% gospodarstw),
- Medyni Łańcuckiej (ok. 86% gospodarstw).

Sieć zasilana z ujęcia w Pogwizdowie zbudowana została w układzie promienisto-pierścieniowym i budowana była w dwóch etapach:

- część w latach siedemdziesiątych (rejon Zofijówka), kiedy jej właścicielem i administratorem był lokalny zakład IGLOPOL - u,
- część w drugim etapie, kiedy to nastąpiła rozbudowa ujęcia i sieci oraz objęcie nią pozostałej części Pogwizdowa oraz Medyni Łańcuckiej i Medyni Głogowskiej.

Ten stan rzeczy rzutuje w znaczący sposób na parametry stanu technicznego i awaryjności sieci: starszą część wykazuje dużą awaryjność, szczególnie na wykonanych często nawet ze stali nieocynkowanej przyłączach, nowszą część, wybudowaną w ostatnich latach przez Gminę z nowoczesnych materiałów (sieć główna – PVC, przyłącza – polietylen) cechuje praktycznie brak awaryjności i bardzo dobry stan techniczny. Wartość strat wody na sieci zasilanej z ujęcia wody w Pogwizdowie jest zbyt wysoka i niezbędne są działania zmierzające do ich zmniejszenia, co na znaczącą skalę będzie możliwe po wymianie zużytych odcinków sieci (głównie przyłączy – stalowych na PE) oraz nieszczelnej armatury sieciowej na starszej części wodociągu. Obecnie rozważana jest kwestia wymiany starej sieci na sieć z nowoczesnych materiałów. Całkowita długość sieci zasilanej z ujęcia w Pogwizdowie wynosi 52,7 km, z tego 32,1 km stanowią przyłącza do budynków.

Na sieci zasilanej z ujęcia w Pogwizdowie znajdują się łącznie trzy układy podnoszenia ciśnienia (pompownie: jedna na ujęciu i jedna strefowa). Parametry ciśnienia w sieci wodociągowej, wahające się w przedziałach 53÷20 m H₂O są wystarczające zarówno dla potrzeb bytowo - gospodarczych, jak i przeciwpożarowego zaopatrzenia wodnego, bez konieczności spełniania dodatkowych wymogów w tym zakresie. Na sieci, w pobliżu ujęcia znajduje się zbiornik początkowy 2×75m³. Drugi zbiornik, pośredni, o pojemności 2×150m³ znajduje się w pobliżu pompowni strefowej. Łączna retencja zbiorników wodociągowych na tej sieci wynosi, więc 450m³, co stanowi znaczny zapas pojemności dla celów wyrównawczych i przeciwpożarowych. Tak duża pojemność zbiornika (2×150m³) była już zresztą przyczyną pogarszania się jakości wody podawanej do sieci (cechy bakteriologiczne i organoleptyczne) i konieczna była przebudowa sposobu napełniania zbiornika, co skutecznie usunęło w/w problemy.

W przypadku istniejących zbiorników 2×75m³ i 2×150m³ na sieci zasilanej z ujęcia w Pogwizdowie, nawet przy założeniu 24-godzinnego, a więc maksymalnie zmniejszającego rezerwę retencyjną w stosunku do potrzeb cyklu pracy pomp ujęcia, wyraźnie widać przewymiarowanie w stosunku do potrzeb. Układ ten posiadał będzie jeszcze pewne rezerwy nawet po osiągnięciu docelowej ilości mieszkańców korzystających z tego ujęcia, tj. 4200 osób i jednoczesnym znacznym wzroście współczynnika jednostkowego dobowego zapotrzebowania na wodę przez mieszkańca.

Jakość wody w końcówkach sieci zasilanej z ujęcia w Pogwizdowie nie odbiega od jakości wody wysyłanej do sieci przez ujęcie, tzn. nie występuje zjawisko wzrostu mętności, barwy czy zawartości bakterii w wodzie na końcówkach sieci. Praca sieci nie jest objęta zintegrowanym systemem zarządzania przedsiębiorstwem wodociągowym, systemem monitoringu ani sterowania telemetrycznego. Sieć wodociągowa zasilająca odbiorców w wodą z ujęcia Pogwizdów jest eksploatowana i administrowana jest przez należące do Gminy Gospodarstwo Komunalne w Czarnej. W razie awarii mieszkańcy korzystają ze studni przydomowych.

Woda z sieci miejskiej miasta Łańcuta

Woda z sieci miejskiej Łańcuta zasila w gminie Czarna wodociąg w miejscowości Wola Mała. Związane jest to z faktem, że na terenie Gminy Czarna znajduje się ujęcie infiltracyjne zasilające w wodę miasto Łańcut. Administratorem tej sieci jest Miejski Zakład Wodociągów i Kanalizacji w Łańcut. Według jego informacji, nie występują problemy ani pod względem parametrów fizykochemicznych, ani hydraulicznych (wydajności, wartość ciśnienia) w tym rejonie sieci wodociągowej miasta Łańcuta, a awaryjność sieci jest umiarkowanie niska. Ze względu na specyfikę położenia tego fragmentu sieci, istnieją techniczne możliwości przyłączania do niej kolejnych odbiorców.

Sieć wodociągowa i kanalizacyjna stan na 31.12.2003

wyszczególnienie	Jednostka miary	Oddanych do eksploatacji w 2003	Oddanych do eksploatacji ogółem
Stacje uzdatniania wody	szt.	-	3
Sieć wodociągowa	km	-	126
Przyłącza prowadzące do budynków / gospodarstw w tym do indywidualnych gospodarstw rolnych (> 1,0 ha)	szt.	88	2621
	km	3,2	87,1
	szt.	5	1206
Zbiornicza sieć kanalizacji sanitarnej	km	11,2	75,2

Przykanaliki prowadzące do budynków / gospodarstw w tym do indywidualnych gospodarstw rolnych (> 1,0 ha)		szt.	338	1314
		km	6,8	25,9
		szt.	182	628
Oczyszczalnie ścieków (zbiorcze)	ilość obiektów	szt.	-	1
	przepustowość	m ³ /dobę	-	350
Miejscowości (sołectwa)		szt.	X	8
w tym posiadające zbiorczą sieć	wodociągową	szt.		8
	kanalizacyjną	szt.		4
Wskaźnik zwodociągowania		szt./100mieszk.	X	24,18

ODPROWADZANIE ŚCIEKÓW

Gmina Czarna do niedawna nie posiadała gminnego systemu kanalizacyjnego. Nieczystości płynne gromadzone były w przydomowych urządzeniach (gnojowniki, zbiorniki bezodpływowe, osadniki gnilne itp.). Od kilku lat na terenie gminy realizowany jest system kanalizacji sanitarnej odprowadzającej ścieki do własnej oczyszczalni ścieków, przy czym najpierw została zrealizowana i częściowo uruchomiona gminna oczyszczalnia ścieków, a następnie przystąpiono do budowy sieci kanalizacji sanitarnej na terenie gminy. Wybudowano sieć kanalizacyjną części Czarnej (ok.70% gospodarstw) i części Krzemienicy (60% gospodarstw – na południe od linii kolejowej) oraz w Woli Małej (z odprowadzeniem ścieków do miejskiej kanalizacji sanitarnej miasta Łańcuta). W trakcie znajduje się kanalizacja w Dąbrówkach, Krzemienicy, Czarnej oraz w części wsi położonych na północy Medyni Łańcuckiej, Pogwizdowa, Medyni Głogowskiej i Zalesia. Do tej pory zostało wybudowanych ok. 75,2 km sieci kanalizacyjnej z odprowadzeniem ścieków na oczyszczalnię w Czarnej. Na tej sieci zbudowano łącznie 33 sieciowych przepompowni ścieków, w tym 15 w Czarnej, 10 w Krzemienicy. I 8 w Dąbrówkach.

Gminna oczyszczalnia ścieków jest oczyszczalnią mechaniczno-biologiczną z sekwencyjnym reaktorem biologicznym (SBR) i chemicznym strącaniem fosforu, zaprojektowaną według indywidualnego projektu. Ścieki dopływające na oczyszczalnię oczyszczane są ze skratek na kracie schodkowej lub mechanicznej, kierowane do piaskownika wirowego i stąd do dwukomorowego bioreaktora SBR. Osad czynny zagęszczany jest w dwóch osadnikach wtórnych, a osad nadmierny jest następnie usuwany i odsączany na węzle odwadniania i higienizacji osadu, który zastąpił urządzenie DRAIMAD 03. Oczyszczalnia ścieków została oddana do eksploatacji w 1997 roku. Mimo położenia na terenach zalewowych, wyniesiona jest ponad zasięg wód stuletnich, tak, więc prawdopodobieństwo jej zatopienia jest niewielkie. Docelowa wydajność gminnej oczyszczalni ścieków w Czarnej ma wynieść 1200 m³/d. Do oczyszczalni przyłączona jest już część budynków wzdłuż budowanej aktualnie sieci kanalizacyjnej i przyjmuje ona już obecnie 348 m³

ścieków na dobę. W ściekach oczyszczonych nie występują przekroczenia wartości wskaźników ponad dopuszczalne aktualnie obowiązującym Rozporządzeniem Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 5 listopada 1991 r. w sprawie klasyfikacji wód oraz warunków, jakim powinny odpowiadać ścieki wprowadzane do wód lub do ziemi.

Dopuszczalne wartości wskaźników:

- BZT₅ < 30 mg O₂/l
- CHZT < 150 mg O₂/l
- Zawiesina < 50 mg/l
- Azot ogólny < 30 mg N/l
- Fosfor ogólny < 5 mg P/l

Wyliczenie ładunku zanieczyszczeń w ściekach dopływających i oczyszczonych w oczyszczalni ścieków w Czarnej

Ścieki dopływające do oczyszczalni ścieków w Czarnej w 2003 roku					
	BZT₅ mg O₂/l	CHZT mg O₂/l	Zawiesina mg/l	Azot ogólny mg N/l	Fosfor ogólny mg P/l
Styczeń	360	1000	271	117	21,0
Luty	360 1000	1430 1820	333 196	144 230	21,0 8,6
Marzec	400	830	335	133	21,0
Kwiecień					
Maj	420	620	611	103	14,0
Czerwiec	386 403	414 980	170 208	87 110	18,5 19,2
Lipiec	419	820	288	82	21,0
Sierpień	308	880	156	109	20,0
Wrzesień	485	920	370	111	17,0
Październik	582	1160	408	128	18,6
Listopad	304	730	284	112	21,0
Grudzień					
Średnio w mg/l	452,3	967,0	302,5	122,2	18,4
Średnio w kg/m³	0,4523	0,9670	0,3025	,01222	,00184
Ilość ścieków w m³	127 036	127 036	127 036	127 036	127 036
Ładunek kg	57 458	122 844	38 428	15 523	2 337
Ścieki oczyszczone odprowadzone do odbiornika z oczyszczalni ścieków w Czarnej w 2003 r.					
	BZT₅ mg O₂/l	CHZT mg O₂/l	Zawiesina mg/l	Azot ogólny mg N/l	Fosfor ogólny mg P/l
Styczeń	9,0	53,0	15,0	26,0	2,3
Luty	6,4	29	10,0	11,2	0,72
Marzec	10	41,0	10,0	20,0	2,1
Kwiecień					
Maj	18	101,0	115,0	34,0	3,5

Czerwiec	11,0 6,8	64,0 54,0	11,0 10	13,0 14,0	2,4 0,42
Lipiec	6,1	65,0	10,0	12,0	,065
Sierpień	2,3	50,0	5,0	13,0	1,24
Wrzesień	2,7	39,0	3,5	13,0	1,4
Październik	2,2	31,0	7,0	7,9	3,2
Listopad	2,4	40,0	2,8	11,0	2,6
Grudzień					
Średnio w mg/l	6,99	51,55	18,12	15,92	1,87
Maksymalna dozwolona zawartość w mg/l	> 30	> 150	> 50	> 30	> 5
Średnio w kg/m³	0,00699	0,05155	0,01812	0,01592	0,00187
Ilość ścieków w m³	127 036	127 036	127 036	127 036	127 036
Ładunek kg	887,98	6 548,6	2 301,89	2 022,41	237,56
Zmniejszenie ładunku zanieczyszczeń w ściekach oczyszczonych do dopływających w %					
	BZT₅	CHZT	Zawiesina	Azot ogólny	Fosfor ogólny
Wskaźnik redukcji zanieczyszczeń w %	98,45	94,66	94,01	86,97	89,83

Wskaźniki redukcji zanieczyszczeń są obecnie wysokie, jednak o ich ostatecznym kształcie będzie można wypowiadać się dopiero po zakończeniu budowy kanalizacji i osiągnięciu przez oczyszczalnię docelowej przepustowości. Problemem, na który trzeba będzie zwracać uwagę (podobnie jak w przypadku wszystkich oczyszczalni ścieków na terenach wiejskich) jest niebezpieczeństwo niedozwolonego w technice sanitarnej zrzutu do wiejskiej sieci kanalizacyjnej ścieków pochodzących (gnojowicy), której stężenia zanieczyszczeń wielokrotnie przekraczają stężenia zanieczyszczeń ścieków bytowo-gospodarczych i są zabójcze dla biologicznej części oczyszczalni. Dotychczasowe doświadczenia Gminy Czarna w tym względzie (jednakże przy nie osiągnięciu jeszcze docelowej przepustowości oczyszczalni) są optymistyczne. Ze względu na te zagrożenia częstym, proponowanym gminom rozwiązaniem jest, o ile to tylko możliwe, łączenie swojej sieci kanalizacyjnej z siecią znajdujących się w pobliżu miast o charakterze nierolniczym.

Sieć kanalizacyjna w Woli Małej odprowadza ścieki do miejskiej kanalizacji Łańcuta, wraz z sześcioma przepompowniami sieciowymi, administrowana jest przez Miejski Zakład Wodociągów i Kanalizacji w Łańcucie.

Na terenach pozbawionych sieci kanalizacji sanitarnej stosowane są w gminie Czarna indywidualne systemy gromadzenia, podczyszczania i wywozu ścieków. Są to głównie zbiorniki bezodpływowe (ok.40%), osadniki gnilne (ok.40%) oraz gnojowniki. Stan techniczny tych obiektów ocenia się jako zły – są one nieszczelne lub celowo rozszczelniane. Ponadto, na terenach pozbawionych sieci kanalizacyjnej zdarzają się fakty dzikiego odprowadzania ścieków do cieków wodnych, rzek, potoków i ziemi. Na terenach pozbawionych sieci kanalizacji sanitarnej produkuje się szacunkowo 400 m³ ścieków na dobę, z tego 85% to ścieki bytowo-gospodarcze, a 15% – ścieki hodowlane, dlatego istnieje pilna

potrzeba skanalizowania obszarów nieposiadających dotąd sieci kanalizacji sanitarnej.

Ścieki gromadzone w indywidualnych urządzeniach gromadzenia nieczystości płynnych wywożone są taborem asenizacyjnym należącym do Miejskiego Zakładu Wodociągów i Kanalizacji w Łańcucie oraz firm prywatnych na oczyszczalnię ścieków w Czarnej.

Ścieki przemysłowe nie występują na terenie Gminy Czarna z uwagi na brak zakładów przemysłowych. Istniejące obiekty typu stacja benzynowa CPN lub mogące zanieczyścić środowisko drobne warsztaty produkcyjne, posiadają urządzenia do gromadzenia ścieków i odpowiednie umowy na ich wywóz.

UWARUNKOWANIA W ZAKRESIE KANALIZACJI DESZCZOWEJ

Na terenie Gminy Czarna nie występuje zorganizowana sieć kanalizacji deszczowej. Odprowadzanie wód opadowych odbywa się przez spływ powierzchniowy i systemem odkrytych rowów przydrożnych i melioracyjnych. Czarna leży na terenach, na których części występuje zagrożenie powodzią. Dotyczy to przede wszystkim rejonów leżących w płaskodennych dolinach strumieni i potoków. Na terenie gminy nie ma natomiast wałów przeciwpowodziowych ani innych obiektów i urządzeń zabezpieczających przed powodzią.

4.3 Gazownictwo.

Przez południową część gminy przebiegają gazociągi wysokiego ciśnienia:

- G 700 Jarosław- Sędziszów,
- G 700 Głuchów – Sędziszów,
- G 400 Jarosław- Sędziszów.

Gmina Czarna zaopatrywana jest w gaz ziemny wysokometanowy GZ-50 z sieci średnioprężnych. Redukcja ciśnienia realizowana jest u odbiorców poprzez reduktory domowe o przepustowości 10 m³/h a u odbiorców pobierających gaz w ilości większej niż 10 m³/h poprzez reduktory R 25.

Miejscowość Krzemienica zasilana jest z sieci niskiego ciśnienia jednak prowadzony aktualnie remont sieci gazowej połączony ze zmianą ciśnienia na średnie i miejscowość będzie zasilana ze stacji gazowej I stopnia w miejscowości Kraczkowa.

Miejscowości Medynia Łańcucka, Medynia Głogowska Pogwizdów i Zalesie zasilane są ze stacji gazowej I stopnia w miejscowości Jasionka poprzez gazociąg PE 100.

Miejscowości: Wola Mała, Dąbrówki i Czarna są zasilane ze stacji gazowej I stopnia w Łąncucie. Miejscowość Dąbrówki można alternatywnie zasilać ze stacji I stopnia w miejscowości Smolarzyny poprzez gazociąg PE 63. Obsługę odbiorców na terenie Gminy Czarna prowadzi Rozdzielnia Gazu w Łąncucie podlegająca Zakładowi Gazowniczemu w Rzeszowie.

Przepustowość gazociągów zasilających jest wystarczająca dla zasilenia istniejącego osadnictwa jak i planowanego. Dlatego też nie przewiduje się rozbudowy sieci zasilających a tylko rozbudowę sieci rozdzielczej dla planowanego obszaru zabudowy mieszkaniowej.

Ilość czynnych przyłączy domowych oraz odbiorców gazu

	Miejscowość	Ilość gospodarstw domowych	Ilość czynnych przyłączy
1	Czarna	682	557
2	Wola Mała		
3	Dąbrówki	305	262
4	Krzemienica	725	670
5	Medynia Głogowska	268	193
6	Medynia Łąncucka	137	87
7	Pogwizdów	182	113
8	Zalesie	130	68
	Razem	2429	1950

Na ogólną ilość 2429 gospodarstw na terenie Gminy Czarna funkcjonuje 1950 czynnych przyłączy, co daje 90 % procent zgazyfikowanych gospodarstw domowych. Budynki niezgazyfikowane to budynki w złym stanie technicznym lub grupy budynków oddalone od zwartej zabudowy, dla których prowadzenie gazociągów było ekonomicznie nieuzasadnione.

Ponadto na terenie Gminy Czarna istnieje 49 sztuk przyłączy do budynków niemieszkalnych. Poważnymi odbiorcami są: urzędy, placówki oświaty, zakłady usługowe, sklepy.

Szacuje się, że na terenie Gminy Czarna ok. 2% mieszkańców korzysta z gazu płynnego zbiornikowego i butlowego. W Rzeszowie i okolicach działa, co najmniej trzech poważnych dystrybutorów gazu płynnego. Gaz ten używany jest do celów bytowych i grzewczych. Analizując wielkość sprzedaży gazu płynnego na terenie Gminy Czarna na przestrzeni ostatnich lat, daje się zauważyć tendencję malejącą.

Gaz płynny wykorzystywany jest przede wszystkim na enklawach pozbawionych sieci gazowniczej, a także na terenach objętych siecią gazowniczą

nieposiadającą odpowiednich parametrów, powalających na przyłączenie (uzyskiwanie zgody na przyłączenie z Zakładu Gazowniczego) kolejnych odbiorców gazu do sieci gazowej.

4.4 Elektroenergetyka.

System przesyłu i rozdziału energii elektrycznej

Gmina Czarna jest zasilana energią elektryczną ze zintegrowanego ogólnokrajowego systemu elektroenergetycznego. Dla województwa podkarpackiego, a w tym Gminy Czarna, podstawowymi źródłami energii są: Elektrownia Połaniec w województwie świętokrzyskim i Elektrownia Stalowa Wola. Obie elektrownie wykorzystują jako nośnik energii wejściowej klasyczne paliwo kopalne — węgiel kamienny.

Wytwarzana w elektrowniach energia elektryczna wprowadzana jest do sieci elektroenergetycznej przesyłowej (zwanej także siecią systemową), którą tworzą linie najwyższych napięć (NN) 400 kV i 220 kV oraz węzłowe stacje systemowe zlokalizowane m.in. w okolicach Rzeszowa w Widelce i w Boguchwale. W węzłach energetycznych energia jest transformowana z najwyższego napięcia na wysokie napięcie (WN) 110 kV i wprowadzana do sieci elektroenergetycznej rozdzielczej. Energia przepływa liniami 110 kV do głównych punktów zasilania (GPZ), gdzie jest transformowana na średnie napięcie (ŚN), głównie 15 kV, i rozsyłana do odbiorców liniami ŚN bezpośrednio lub po dodatkowej transformacji na niskie napięcie (nn) 0,4 kV. Jak widać, zanim energia zostanie zużytkowana przez odbiorców, jest poddawana w stacjach elektroenergetycznych wielokrotnej transformacji, związanej ze znacznymi stratami energii.

Siecią przesyłową NN zarządzają Polskie Sieci Elektroenergetyczne SA, natomiast sieci rozdzielcze (WN, ŚN i nn) są w gestii 33 przedsiębiorstw energetycznych dystrybucyjnych; wśród nich jest Rzeszowski Zakład Energetyczny SA — jednoosobowa spółka Skarbu Państwa. RZE SA obsługuje odbiorców na obszarze trzech byłych województw: rzeszowskiego, krośnieńskiego i tarnobrzesckiego. W skład Spółki wchodzi: Centrala, pełniąca funkcje kierownicze i koordynacyjne, oraz 11 Rejonów Energetycznych, w tym Rejon Energetyczny Leżajsk, eksploatujący sieci m.in. na terenie Gminy Czarna przy pomocy Posterunku Energetycznego Łańcut zs. w Głuchowie.

Odnawialne źródła energii elektrycznej w Gminie mają znaczenie marginalne. Energię wiatru wykorzystują trzy małe elektrownie wiatrowe (dwie w Dąbrówkach i jedna w Krzemienicy) o mocy po 20 kW, pracujące na sieć wydzieloną (na potrzeby własne indywidualnych odbiorców). Uzyskana energia służy do podgrzewania wody.

Układ zasilania gminy - sieci najwyższego i wysokiego napięcia

Przez teren Gminy Czarna przebiegają:

- linia najwyższego napięcia 750 kV relacji: stacja Rzeszów Systemowa w Widelce (RZE) — Ukraina, ze strefą ochronną szerokości po 80 m od osi linii, obecnie nieczynna;
- linia wysokiego napięcia 110 kV relacji: Rzeszów Systemowa w Widelce (RZE)
- GPZ Łańcut Głuchów (LAN), ze strefą ochronną szerokości po 20 m od osi linii.

Linia 750 kV przebiega przez północno-zachodni kraniec Gminy (wieś Pogwizdów) na odcinku 1,1 km, natomiast linia 110 kV przebiega przez środkową i południową część Gminy (wsie: Pogwizdów, Medynia Łańcucka, Czarna i Wola Mała).

W granicach Gminy Czarna nie ma i nie planuje się budowy stacji 110/15 kV. Najbliższe istniejące GPZ-ety nieprzemysłowe to: Sokołów (SLK), Łańcut Głuchów (LAN) i Rzeszów Staromieście (RZS). Natomiast najbliższy planowany GPZ-et to Łańcut Polna (LAD), określany również jako Łańcut Zachód albo Łańcut II. Budowa tej stacji, w niewielkiej odległości od granicy Gminy (1,5 km), umożliwi poprawę struktury sieci średniego napięcia i jakości dostarczanej energii (skrócenie linii magistralnych, dodatkowe linie, mniejsze spadki napięcia, większa niezawodność zasilania).

W latach 2003 – 2005 Rzeszowski Zakład Energetyczny SA planuje budowę na terenie Gminy Czarna dwóch linii 110 kV. Z rozcięcia istniejącej linii WN Rzeszów Systemowa — Łańcut Głuchów, wykonanego na terenie wsi Wola Mała, wyprowadzone zostaną dwie równoległe linie do zasilania planowanego GPZ Łańcut Polna. Dzięki temu nowa stacja odbiorcza 110/15 kV w Łańcucie zostanie dołączona przelotowo do istniejącego ciągu liniowego Rzeszów Systemowa — Łańcut Głuchów. Na budowę linii Wojewoda Rzeszowski wydał wskazanie lokalizacyjne znak UAN.III.8330/24-3/88 z dnia 12.04.1988 r.

Trasa planowanych linii 110 kV jest przewidziana w obowiązującym Miejscowym Planie Ogólnym Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Czarna. Odcinki planowanych linii 110 kV w granicach gminy mają długość około 2 x 1,5 km i przebiegają przez teren wsi Wola Mała. Uwzględniając wymagane strefy ochronne wzdłuż linii 110 kV, zarezerwowano dla obu równoległe przebiegających linii pas terenu szerokości 60 m. Ustalony w MPO ZP trasy linii i wolny od zabudowy pas terenu są nadal aktualne i utrzymuje się je w niniejszym Studium.

Linie o napięciu znamionowym 750 kV zalicza się do inwestycji szczególnie szkodliwych dla środowiska i zdrowia ludzi, natomiast linie 110 kV – do inwestycji mogących pogorszyć stan środowiska

Układ zasilania gminy - sieć średniego napięcia

Gmina Czarna jest zasilana siecią elektroenergetyczną napowietrzną średniego napięcia 15 kV. Ciągi liniowe tworzą układ magistralno - odgałęźny. Magistrale swymi końcami są przyłączone do szyn rozdzielni 15 kV w GPZ-etach. Linie

15 kV wykonane są przewodami gołymi AFL, na słupach żelbetowych, wirowanych i drewnianych.

Na terenie gminy pracuje 69 stacji transformatorowych 15/0,4 kV, co przy powierzchni gminy 78,14 km² daje wskaźnik gęstości stacji transformatorowych 0,9 stacji / km². Zestawienie stacji wg sołectw zamieszczono w tablicy. Stacje transformatorowe 15/0,4 kV wykonane są w zasadzie jako napowietrzne słupowe.

Zestawienie stacji transformatorowych 15/0,4 kV usytuowanych na obszarze gminy Czarna

Wieś	Oznaczenia stacji transformatorowych	Liczba stacji
Czarna	C-1 Młyn, C-2, C-3, C-4, C-5, GS, C-Otacz, C-Hydrofornia, Impol, C-9 Kołki, C-11, C-12 Oczyszczalnia	13
Dąbrówki	D-1, D-2, D-3, D-4 ORB, D-5, D-6, D-7 Most, D-8 Mł.	8
Krzemienica	1 PGR, 2, 3 Inst., 4, 5, 6, 7, 8 Ośrodek Zdrowia, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19	19
Medynia Głogowska	MG-1, MG-2, MG-3, MG-4, MG-5	5
Medynia Łańcucka	MŁ-1, MŁ-2, MŁ-3 Szkoła	3
Pogwizdów	P-1, P-2, P-3 KR, P-4 Wod., P-5, P-6 Ferma, P-7	7
Wola Mała	WM-1, WM-2, WM-3, WM-4, WM-RSP, WM-Wod., WM-8 Szkoła, WM-9	8
Zalesie	Z-1, Z-2, Z-3, Z-4, Z-5, Z-6	6
Razem		69

W najbliższych latach Rzeszowski Zakład Energetyczny SA przewiduje przebudowę (zmianę konfiguracji) sieci 15 kV we wsi Pogwizdów. Zamierzona inwestycja obejmie budowę odcinka linii długości 0,7 km — jako odgałęzienia od linii zasilającej stację P-6 Ferma — dla zasilania stacji P-2 i P-4, a następnie likwidację zbędnej wtedy, wyeksploatowanej, linii Stobierna – Zofijówka ze słupami drewnianymi, długości 2,6 km.

Układ zasilania gminy - sieci niskiego napięcia

Wyniki ostatniego Powszechnego Spisu Rolnego (PSR), przeprowadzonego w 1996 r., w zakresie wyposażenia w sieć elektryczną gospodarstw rolnych w Gminie Czarna, zestawiono w tabeli. Do gospodarstw rolnych zaliczono indywidualne gospodarstwa rolne (o powierzchni użytków rolnych przekraczającej 1 ha) i działki rolne (o powierzchni użytków rolnych od 0,1 ha do 1 ha włącznie). W przypadku korzystania zarówno z sieci 380 V jak i 220 V kwalifikowano gospodarstwo jako korzystające z sieci 380 V.

wyposażenie gospodarstw rolnych w sieć elektryczną w gminie Czarna WG PSR 1996

Wyszczególnienie		Liczba gospodarstw	%
Wyposażenie w sieć elektryczną	380 V	1444	65,7
	220 V	747	34,0
Nieposiadające sieci elektrycznej		7	0,3
Razem		2198	100

Z danych zamieszczonych w tabeli 2 wynikają następujące wnioski: w 1996 r. nie posiadało instalacji elektrycznej 7 gospodarstw rolnych, co stanowi 0,3 % ogółu tych gospodarstw, tzw. siłę posiadało 66 % gospodarstw, zasilanie jednofazowe miało 34 % gospodarstw.

Zapotrzebowanie na zwiększenie mocy w sieci elektrycznej w gminie Czarna WG PSR 1996

Wyszczególnienie		Liczba gospodarstw	%
Potrzebujące zwiększenia mocy w sieci elektrycznej	tak	88	6,1
	nie	1296	90,1
	brak zdania	54	3,8
Razem		1439	100

Z danych spisu rolnego wynika również, że tylko 6 % tzw. indywidualnych gospodarstw rolnych (powyżej 1 ha) zgłaszało potrzebę zwiększenia poboru mocy z sieci elektrycznej. To niewielkie zapotrzebowanie na przyrost mocy jest efektem przeprowadzonej modernizacji i rozbudowy sieci elektroenergetycznej. W planach Rzeszowskiego Zakładu Energetycznego SA na najbliższe lata jest remont i modernizacja ok. 6 km linii napowietrznych niskiego napięcia we wsi Krzemienica (stacje transformatorowe nr 6, 7, 8 Ośrodek Zdrowia i 12). Modernizacji wymagają sieci w południowej części wsi Czarna i we wsi Wola Mała.

Zapotrzebowanie mocy

Aktualne zapotrzebowanie mocy w gminie Czarna wynosi około 3,5 MW, w tym na cele produkcji rolnej i cele bytowe 2,3 MW.

Powiązania zewnętrzne

Gmina Czarna wchodzi w skład powiatu łańcuckiego, który obsługiwany jest w zakresie zaopatrzenia w energię elektryczną przez Rejon Energetyczny Leżajsk. Na terenie gminy nie ma obecnie i nie przewiduje się stacji 110/15 kV. Istniejące główne punkty zasilające odbiorców Gminy Czarna znajdują się

na terenach gmin: Łącut wieś i Sokołów Małopolski w powiecie rzeszowskim. Planowane GPZ-ety zlokalizowano na terenie sąsiednich gmin: miasto Łącut i Rakszawa.

Przez obszar gminy obecnie przebiegają linie napowietrzne najwyższego (750 kV, nieczynna) i wysokiego (110 kV) napięcia, wymagające zachowania stref ochronnych z uwagi na elektromagnetyczne promieniowanie niejonizujące szkodliwe dla ludzi i środowiska. Rzeszowski Zakład Energetyczny SA planuje budowę dwóch linii równoległych 110 kV zasilających nowy GPZ Łącut Polna z istniejącej linii 110 kV, przebiegającej przez wieś Wola Mała. co wymaga koordynacji trasy linii między gminami miasto Łącut i Czarna.

Przez obszar Gminy Czarna oraz sąsiednie gminy miasto Łącut, Łącut wieś, Krasne, Trzebownisko, Sokołów i Białobrzegi przebiegają ciągi sieci napowietrznej średniego napięcia 15 kV, tworzące układ magistralno-odgałęźny, zasilający odbiorców zarówno z obszaru Gminy Czarna, jak i odbiorców sąsiednich gmin.

4.5 Telefonizacja

Funkcjonowanie telekomunikacji tj. nadawanie, za pomocą przewodów, fal radiowych bądź optycznych lub innych środków wykorzystujących energię elektromagnetyczną, umożliwia infrastruktura telekomunikacyjna, czyli urządzenia telekomunikacyjne, niebędące urządzeniami końcowymi, linie, kanalizacja, słupy, wieże, maszty, kable, przewody oraz osprzęt.

Miarą oceny stanu telefonii jest przede wszystkim wskaźnik gęstości telefonicznej abonentów (liczba abonentów na 1000 mieszkańców), a także liczba telefonicznych samoinkasujących aparatów publicznych przypadająca na 1000 mieszkańców. Wskaźnik gęstości telefonicznej uwzględnia się przy określaniu wskaźnika potencjału rozwojowego danego obszaru lub jakości życia na danym terenie. Inne wskaźniki, jak stopień automatyzacji połączeń lub stopień cyfryzacji central telefonicznych, stają się nieaktualne wobec powszechnego stosowania central cyfrowych.

Na terenie Gminy Czarna operatorem stacjonarnej publicznej sieci telefonicznej jest Telekomunikacja Polska SA Zakład Telekomunikacji w Rzeszowie. Centrala TP SA w Łącutie obsługuje Okręg Telefoniczny Nr 35.4 Łącut, który obejmuje obszar powiatu łącuckiego, w tym gminę Czarna. OT Łącut stanowi część obszaru Strefy Numeracyjnej RZESZÓW, posiadającej wskaźnik strefy numeracyjnej „17”.

Wyniki ostatniego Powszechnego Spisu Rolnego (PSR), przeprowadzonego w 1996 r. w zakresie dostępności gospodarstw rolnych do usług telefonicznych w gminie Czarna, zestawiono w tabeli. Pod pojęciem telefonu ogólnodostępnego rozumiano każdy aparat, zarówno wolno wiszący jak i zainstalowany w kabinie, znajdujący się w miejscu dostępnym dla ogółu osób (na ulicach, w zakładach

pracy, pocztach, itp.). Nie dotyczyło to telefonów „grzecznościowych” stanowiących własność sąsiadów.

Dostępność gospodarstw rolnych do usług telefonicznych w gminie Czarna wg PSR w 1996 roku

Wyszczególnienie		Liczba gospodarstw	%
Dostęp do telefonu	w gospodarstwie	512	23,3
	ogólnodostępny we wsi	890	40,5
Brak dostępu do telefonu		796	36,2
Razem		2.198	100,0

Wśród siedmiu gmin powiatu łańcuckiego, według stanu w dniu 31 grudnia 1998 r., Czarna zajmowała przedostatnie miejsce, wyprzedzając Białobrzegi. Średnia gęstość telefoniczna dla wsi województwa podkarpackiego wynosiła wówczas 101 abonentów na 1000 ludności. Oznacza to, że gęstość telefoniczna Gminy Czarna była na poziomie 70 % średniej gęstości wojewódzkiej terenów wiejskich.

Abonenci telefonii przewodowej w 1998 roku w gminie Czarna na tle gmin powiatu łańcuckiego

Wyszczególnienie	Abonenci telefonii na 1000 mieszkańców
Miasto Łańcut	286,8
Gmina Żołynia	146,8
Powiat łańcucki	140,9
Gmina Łańcut	121,8
Gmina Markowa	115,3
Gmina Rakszawa	79,7
Gmina Czarna	71,1
Gmina Białobrzegi	22,8

Średnia gęstość jednostek terytorialnych wyższego szczebla niż gmina, z uwzględnieniem miast, była na koniec 1998 r. wyższa niż w gminie Czarna i wynosiła: w powiecie łańcuckim 141, w województwie podkarpackim 171, a w kraju 219 (przy średniej 550 w Unii Europejskiej). Jak widać, uzyskanie średniej krajowej wymagałoby potrojenia liczby abonentów. Według prognoz, w 2008 r. gęstość telefoniczna w Polsce osiągnie wartość około 400. Zatem Gmina Czarna do tego czasu musiałaby ponad pięciokrotnie rozbudować sieć telekomunikacyjną przewodową na swoim terenie, jeśli chciałaby dotrzymać kroku średniemu ogólnopolskiemu poziomowi.

Skalę dysproporcji w rozwoju telekomunikacji na wsi i w mieście może zilustrować porównanie z Łańcutem. Gęstość telefoniczna w tym mieście wynosiła w dniu 31.12.1998 r. 287 abonentów na 1000 mieszkańców, czyli była czterokrotnie wyższa niż w gminie Czarna. Niska gęstość telefoniczna na terenach wiejskich wynika m.in. z niskiej gęstości zaludnienia, i niewielkiej liczby instytucji i zakładów pracy. Czynniki te podnoszą koszty inwestycyjne.

Podsumowując, można wyrazić opinię, że usługi telekomunikacyjne — do roku 1998 — były słabą stroną Gminy Czarna. W zestawieniu wskaźników gęstości telefonii przewodowej na koniec 1998 r. gmin otaczających, Gmina Czarna wypada niekorzystnie: wyprzedza tylko Białobrzegi.

Radykalną poprawę stanu telekomunikacji przyniosła w ostatnim okresie budowa radiowej stacjonarnej sieci dostępowej we wsiach: Dąbrówki (117 abonentów), Medynia Głogowska (151 abonentów), Medynia Łańcucka (27 abonentów), Pogwizdów (59 abonentów) i Zalesie (98 abonentów). Łącznie z abonentami instytucjonalnymi przybyło 497 abonentów w sieci radiowej i ogółem 600 abonentów telefonicznych. Jeśli uwzględnić dotychczasowych abonentów telefonii przewodowej (757) i stan ludności w 1999 r. (10 620 osób) uzyskuje się wskaźnik 128 abonentów stacjonarnej (przewodowej i bezprzewodowej) sieci telefonicznej.

W rozwój sieci telefonicznej przez wiele lat był bardzo zaangażowany samorząd gminy. Wynikało to z chęci przyspieszenia możliwości zainstalowania telefonu, gdyż terminy podawane przez TP SA były bardzo odległe. Działalność samorządowa polegała przede wszystkim na tworzeniu społecznych komitetów telefonizacji i partycypacji ich w budowie lokalnych sieci telefonicznych oraz udziału gminy we współfinansowaniu tych sieci. Udział samorządu gminnego w budowie sieci telefonicznych odbywał się na podstawie umowy zawartej z operatorem telekomunikacyjnym.

Gminę Czarna i powiat łańcucki obsługuje Telekomunikacja Polska SA. Natomiast w sąsiadujących od zachodu i północy gminach powiatu rzeszowskiego: Trzebownisko, Sokołów i częściowo Krasne (wsie Palikówka i Strażów) operatorem telefonii stacjonarnej jest Spółdzielnia Telekomunikacyjna WIST w Łące.

5. Środowisko społeczne, infrastruktura społeczna, oświata, kultura, sport.

W wyniku reformy oświatowej gminy prowadzą w ramach zadań własnych szkolnictwo stopnia podstawowego, czyli przedszkola, szkoły podstawowe i gimnazja publiczne. Zespół Administracyjno Szkół (ZAS), jest jednostką organizacyjną Gminy Czarna działającą jako jednostka budżetowa. ZAS funkcjonuje w celu obsługi administracyjnej, gospodarczej i finansowej szkół podstawowych i gimnazjów prowadzonych przez gminę.

Ogólna charakterystyka szkół w Gminie Czarna

Szkoła Podstawowa	Rok budowy	Liczba pomieszczeń	Liczba sal lekcyjnych
Czarna	1994	19	10
Dąbrówki	1994	18	12
Krzemienica	1981	59	18

Medynia Głogowska	1958	30	15
Medynia Łańcucka	1985	28	9
Wola Mała	1996	20	8
Zalesie	1985	21	9
RAZEM	X	195	81

Identyfikacja problemów.

Podstawę wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich i rozwoju pozarolniczych działalności gospodarczych stanowi dobrze rozwinięta infrastruktura techniczna i społeczna wsi. Nieodpowiedni stopień rozwoju infrastruktury wiejskiej nie tylko obniża standard życia i gospodarowania mieszkańców wsi, lecz także decyduje o słabej atrakcyjności obszarów wiejskich dla inwestorów.

Eliminacja luk występujących w infrastrukturze gminy stanowi pole strategicznego myślenia o przyszłości całego regionu. Podniesienie poziomu wyposażenia w urządzenia i sieci infrastrukturalne oraz zwiększenie dostępności komunikacyjnej pozwoli na zmniejszenie dystansu konkurencyjnego do bardziej rozwiniętych regionów kraju oraz zwiększy jego atrakcyjność dla inwestorów.

Gęstość dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych na terenie województwa podkarpackiego jest niższa od średniej krajowej. Przekłada się to na sytuację komunikacyjną Gminy Czarna. Stan dróg Gminy Czarna wymaga nakładów finansowych na modernizację i rozbudowę układu komunikacyjnego. Jest to niezbędne, aby stan dróg nie stał się podstawową barierą rozwoju regionalnego gminy.

Pożądane tendencje rozwojowe w zakresie infrastruktury technicznej, społecznej, kultury i sportu obejmują ponadto:

- budowę i modernizację sieci kanalizacyjnych, wodociągowych, telefonicznych,
- rozbudowę i modernizację sieci energetycznych oraz poprawę warunków napięciowych odbiorców,
- poprawę zabezpieczenia przeciwpowodziowego poprzez racjonalną regulację rzek, potoków jak również budowę zbiorników retencyjnych,
- wzmocnienie edukacji ekologicznej mieszkańców w celu zwiększenia ilości odpadów poddawanych recyklingowi a tym samym zmniejszenia odpadów trafiających na składowisko,
- zwiększenie dostępu do edukacji w tym do nowoczesnych technik społeczeństwa informacyjnego,
- modernizację oraz rozbudowę infrastruktury edukacyjnej w tym także sportowej,
- poprawę bazy edukacyjnej szkół, m.in. poprzez nakłady na pomoce dydaktyczne,
- umożliwienie dostępu do nowoczesnych technik informacyjnych, w tym m.in. do sieci internetowej,
- modernizację i rozbudowę obiektów służących kulturze,
- modernizację i rozbudowę obiektów klubów sportowych,

- wyposażenie w sprzęt ratowniczy i gaśniczy jednostek OSP,
- remonty, modernizację oraz efektywne zagospodarowanie budynków Ośrodków Zdrowia oraz ich otoczenia,
- rozwój infrastruktury służącej turystyce, w tym m.in. budowę systemu informacji turystycznej,

E. Gospodarka

Główną funkcją gminy jest rolnictwo i produkcja żywności.

Na terenie gminy działa 1 463 gospodarstwa indywidualne. Najwięcej gospodarstw w stosunku do ogólnej powierzchni było w Krzemienicy 22,6 %, Medyni Głogowskiej 18,7 %, Czarnej 16,3 %, Zalesiu 10,7 %. Indywidualne gospodarstwa o powierzchni do 2 ha stanowiły 65,9 % ogólnej liczby gospodarstw, zaś gospodarstwa o powierzchni od 2-5 ha stanowiły 31,3 % powierzchni.

Transformacja gospodarki przejawiająca się wzrostem znaczenia sektora prywatnego znajduje odbicie w strukturze gospodarczej Gminy Czarna. Sektor prywatny jest tu dominujący i wyraźnie przeważa nad sektorem publicznym. Najliczniejsza grupa przedsiębiorców reprezentuje sektor handlu i usług. Położenie i ukształtowanie terenu sprawiły, że w Gminie Łańcut rozwinęło się rolnictwo, sadownictwo, handel i usługi.

Coraz większą rolę w gospodarce gminy odgrywa turystyka, która generuje popyt na usługi i handel oraz napędza koniunkturę w innych dziedzinach gospodarki.

Rozwój przedsiębiorczości na terenie gminy przedstawia się dość dobrze. Co roku powstaje kilkadziesiąt nowych podmiotów gospodarczych, równocześnie trudne warunki ekonomiczne zmuszają przedsiębiorców do likwidacji swoich działalności. Dodatkowo słabością nowo powstałych podmiotów gospodarczych jest to, że z reguły są to niewielkie firmy jednoosobowe lub składające się z nielicznej grupy wspólników spółki cywilne. Mimo to liczba nowo rejestrowanych firm systematycznie z roku na rok rośnie i stanowi przewagę nad likwidowanymi. To pozytywne zjawisko bardzo dobrze świadczy o aktywności gospodarczej mieszkańców gminy Czarna.

Działalność gospodarcza zarejestrowana wg sołectw w Gminie Czarna w latach 1998 - 2003

Nazwa wsi	Ogółem działalność w sołectwie	W tym lata						Razem 1998-2003
		1998	1999	2000	2001	2002	2003	
Czarna	238	12	6	11	27	9	5	70
Dąbrówki	127	13	10	12	6	10	8	59
Krzemienica	351	19	20	16	29	13	25	122
Medynia Głog.	148	7	7	6	8	5	5	38

Medynia Łańc.	63	1	4	4	5	1	1	16
Pogwizdów	102	5	2	5	15	1	3	31
Wola Mała	101	4	5	10	16	1	1	37
Zalesie	44	4	1	0	1	1	2	9
z poza gminy	123	9	3	12	24	0	1	49
Razem:	1 297	74	58	76	131	41	51	431

Źródło: UG Czarna, 2004r.

Struktura działalności gospodarczej zarejestrowanej w sołectwach Gminy Czarna 2003 roku

Nazwa wsi	Handel	Usługi	Produkcja	Produkcja, handel, usługi	Ogółem
Czarna	93	90	11	44	238
Dąbrówki	31	74	2	20	127
Krzemienica	107	164	23	57	351
Medynia Głóg.	47	65	12	24	148
Medynia Łańc.	24	27	4	8	63
Pogwizdów	25	45	11	21	102
Wola Mała	40	41	7	13	101
Zalesie	18	21	1	4	44
inne z poza gminy	35	35	15	38	123
Razem	420	562	86	229	1 297
% udział	32,4	43,3	6,6	17,7	100

Identyfikacja problemów.

Niekorzystna jest struktura obszarowa gospodarstw rolnych na terenie gminy. Średnia wielkość gospodarstwa w gminie wynosi około 2 ha. Trwałość obecnej struktury obszarowej wynika m.in. z funkcji, jaką pełnią drobne gospodarstwa – a mianowicie:

- produkcja na samozaopatrzenie rodziny mającej także inne źródła dochodów,
 - część drobnych gospodarstw nie sprzedaje produktów rolnych,
 - gospodarstwo zabezpiecza minimum żywnościowe na wypadek utraty pracy.
- W większości gospodarstw produkcja ma wciąż wszechstronny i niewyspecjalizowany charakter, a jej struktura nie odbiega zbytnio od przeciętnej w skali kraju. Po 1990 roku znacznie zmalała przewaga produkcji zwierzęcej nad roślinną, spadła też, w związku ze spadkiem opłacalności, uprzednio stosunkowo wysoka obsada zwierząt. Przetwórstwo

rolno spożywcze, pomimo że nadal jest jedną z najlepiej rozwiniętych dziedzin gospodarki całego województwa – przeżywa niewątpliwie kryzys także i w naszej gminie. Wpłynęło na to m.in.:

- załamanie dotychczasowych, tradycyjnych rynków zbytu (rynek wschodni)
- słaba organizacja rynku produktów rolnych oraz
- wysokie koszty produkcji artykułów rolny – spożywczych, a co za tym idzie niska jej opłacalność.

Skutkiem tego znacznie spadają dochody rodzin rolniczych, wpływając naubożenie społeczeństwa.

Bariery i problemy marketingowe, jakie osłabiają sytuację gospodarczą przedsiębiorstw w naszej gminie:

1. Silna konkurencja rynkowa, w tym przedsiębiorstw zachodnich,
 2. Brak dostępu do nowoczesnej technologii (wiedzy technicznej, innowacyjnego produktu),
 3. Niska zdolność do inwestowania i niewystarczające inwestycje w majątek firmy,
 4. Niskie nakłady na marketing,
 5. Niedostateczna obsługa inwestycyjna np. na bazie euro-info w zakresie regulacji prawnych w UE, procedur administracyjnych,
- Brak prywatnych podmiotów gospodarczych prowadzących działalność przemysłową.

F. Sfera społeczna

Gminę Czarna charakteryzuje wysoka dynamika demograficzna, co jest procesem charakterystycznym dla całego województwa podkarpackiego. Duży odsetek populacji stanowią ludzie młodzi w wieku edukacyjnym. Na terenie gminy nie występuje problem braku siły roboczej.

Ludność gminy Czarna w rozbiciu na sołectwa (dane dot. osób zameldowanych na pobyt stały)

miejsowość	kobiety	mężczyźni	razem
Czarna	852	835	1 687
Dąbrówki	756	749	1 505
Krzemienica	1 406	1 330	2 736
Medynia Głogowska	857	732	1 589
Medynia Łańcucka	363	345	708
Pogwizdów	569	515	1 084
Wola Mała	430	383	813
Zalesie	388	330	718
RAZEM	5 621	5 219	10 840

Rodziny w gospodarstwach domowych wg typów rodzin

wyszczególnienie	ogółem	Małżeństwa			matki z dziećmi	ojcowie z dziećmi
		razem	bez dzieci	z dziećmi		
Rodziny ogółem	2790	2352	557	1795	376	47
W gospodarstwach domowych						
jednorodzinnych	2103	1798	350	1448	252	39
dwurodzinnych	610	497	186	311	105	7
trzy i więcej rodzinnych	77	57	21	36	19	#

Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15 lat i więcej

wyszczególnienie	Ogółem	Aktywni zawodowo			Bierni zawodowo	Nieustalony status na rynku pracy	Współczynnik aktywności zawodowej w %	Wskaźnik zatrudnienia w %	Stopa bezrobocia w %
		razem	pracujący	bezrobotni					
OGÓŁEM	8 268	4 490	3 641	849	3 634	144	55,3	44,8	18,9
Poziom wykształcenia:									
wyższe	474	412	388	24	56	6	88,0	82,9	5,8
średnie i policealne	2 504	1 741	1 430	311	711	52	71,0	58,3	17,9
zasadnicze zawodowe	2 274	1 550	1 187	363	674	50	69,7	53,4	23,4
podstawowe ukończone, nieukończone i bez wykształcenia szkolnego	2 988	785	634	151	2 185	18	26,4	21,3	19,2
nieustalony	28	#	#	-	8	18	20,0	20,0	-
W wieku produkcyjnym	6 093	4 124	3 281	843	1 836	133	69,2	55,1	20,4
MĘŻCZYŹNI	3 951	2 361	1 913	448	1 518	72	60,9	49,3	19,0
Poziom wykształcenia:									
wyższe	192	167	157	10	24	1	87,4	82,2	6,0
średnie i policealne	1 010	756	640	116	235	19	76,3	64,6	15,3
zasadnicze zawodowe	1 404	1 024	807	217	344	36	74,9	59,0	21,2
podstawowe ukończone, nieukończone i bez wykształcenia szkolnego	1 330	413	308	105	912	5	31,2	23,2	25,4
nieustalony	15	1	1	-	3	11	25,0	25,0	-
W wieku produkcyjnym	3 136	2 208	1 762	446	858	70	72,0	57,5	20,2
KOBIETY	4 317	2 129	1 728	401	2 116	72	50,2	40,7	18,8
Poziom wykształcenia:									
wyższe	282	245	231	14	32	8	88,4	83,4	5,7
średnie i policealne	1 494	985	790	195	476	33	67,4	54,1	19,8
zasadnicze zawodowe	870	526	380	146	330	14	61,4	44,4	27,8
podstawowe ukończone, nieukończone i bez wykształcenia szkolnego	1 658	372	326	46	1 273	13	22,6	19,8	12,4
nieustalonym	13	1	1	-	5	7	16,7	16,7	-
W wieku produkcyjnym	2 957	1 916	1 519	397	978	63	66,2	52,5	20,7

Pracujący w wieku 15 lat i więcej wyłącznie lub głównie w swoim gospodarstwie rolnym według powierzchni użytków rolnych

Wyszczególnienie	Ogółem	Grupy obszarowe			
		do 5 ha	5-10	10-15	15ha i powyżej
Ogółem	874	807	49	8	10
Mężczyźni	413	376	28	4	5
Kobiety	461	431	21	4	5

Źródło: NSPLiM 2002, US Rzeszów

Bezrobotni w wieku 15 lat i więcej według okresu poszukiwania pracy

Wyszczególnienie	Ogółem	Według okresu poszukiwania pracy			
		do 3 miesięcy włącznie	4-12	13 m-cy i więcej	nieustalony
OGÓŁEM	849	84	337	411	17
Mężczyźni	448	48	178	212	10
Kobiety	401	36	159	199	7

Źródło: NSPLiM 2002, US Rzeszów

Z roku na rok wzrasta liczba osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej.

Rzeczywista liczba osób i rodzin objętych pomocą społeczną

Wyszczególnienie	Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych i zadań własnych / bez względu na ich rodzaj, formę, liczbę oraz źródło finansowania /	909	535	2 097
Świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych bez względu na ich rodzaj, formę i liczbę	206	205	742
Świadczenia przyznane w ramach zadań własnych bez względu na ich rodzaj, formę i liczbę	747	407	1 998
Pomoc udzielona w postaci pracy socjalnej - OGÓŁEM	x	75	252
W tym wyłącznie w postaci pracy socjalnej	x	22	68

Pomocą społeczną zajmuje się Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnej. Realizuje on zadania zlecone, jak również zadania własne gminy w zakresie pomocy społecznej. W zakresie zadań zleconych przyznawana jest pomoc w postaci zasiłków stałych, zasiłków stałych wyrównawczych, zasiłków okresowych, rent socjalnych, zasiłków macierzyńskich, zasiłków rodzinnych i pielęgnacyjnych. W zakresie zadań własnych udzielane świadczenia polegają m.in. na wydawaniu posiłków, w tym dla dzieci i młodzieży w okresie nauki w szkole, usługach opiekuńczych, zasiłkach specjalnych celowych i pracach socjalnych.

W realizacji zadań Gminny Ośrodek współdziała z organizacjami społecznymi, pozarządowymi, kościołami i związkami wyznaniowymi, placówkami oświaty, służby zdrowia i innymi instytucjami.

Powody przyznania pomocy społecznej w 2003r.

powód trudnej sytuacji życiowej	liczba rodzin	liczba osób w rodzinach
Ubóstwo	404	1 745
Potrzeba ochrony macierzyństwa	48	204
Bezrobocie	352	1 548
Niepełnosprawność	140	559
Długotrwała choroba	178	798
Bezradność w sprawach opiek.-wych. I prowadzenia gospodarstwa domowego – ogółem	107	581
W tym rodziny niepełne	55	183

powód trudnej sytuacji życiowej	liczba rodzin	liczba osób w rodzinach
W tym rodziny wielodzietne	53	409
Alkoholizm	1	4
Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	3	4

Wyszczególnienie		liczba rodzin	liczba osób w rodzinach
Rodziny ogółem / wiersz 2+3+4+5+6+7 /		1	557
o liczbie osób	1	2	117
	2	3	39
	3	4	78
	4	5	120
	5	6	95
	6 i więcej	7	108
W tym / z wiersza 01/ rodziny z dziećmi ogółem / wiersz 9+10+11+12+13+14+15 /		8	367
o liczbie dzieci	1	9	105
	2	10	114
	3	11	95
	4	12	22
	5	13	20
	6	14	6
	7 i więcej	15	5
Rodziny niepełne ogółem / wiersze 17+18+19+20 /		16	55
o liczbie dzieci	1	17	21
	2	18	19
	3	19	11
	4 i więcej	20	4
Rodziny emerytów i rencistów ogółem / wiersze 22+23+24+25		21	141
o liczbie osób	1	22	24
	2	23	26
	3	24	26
	4 i więcej	25	65

Duże zmiany i znaczący wzrost obowiązków w zakresie pomocy społecznej czeka gminę od dnia 1 maja 2004r. (z tą datą wchodzi w życie ustawa z dnia 28.11.2003 r. o świadczeniach rodzinnych).

Wybrane zagadnienia, dot. bezpieczeństwa ludności z terenu Gminy Czarna.

Na terenie Gminy Czarna działa 5 jednostek OSP

- OSP Czarna
- OSP Krzemienica włączona do KSRG - 09.07.1999
- OSP Medynia Głogowska włączona do KSRG - 22.03.1995
- OSP Medynia Łańcucka
- OSP Zalesie

Wyposażenie w samochody pożarnicze i ilość członków OSP

Nazwa jednostki	Typ samochodu	Ilość czynnych członków
Czarna	GLM 8/8 FORD	20
Krzemienica	GBA 2,5/24 STAR, GLM 8/8 ŻUK	30
Medynia Głogowska	GBAM 2,6/24 STAR, GLM 8/8 ŻUK	21
Medynia Łańcucka	GBAM 2/8+8 STAR	20
Zalesie	GBM 2/8 STAR, GLM 8/8 ŻUK	25

Zdarzenia odnotowane w powiecie łańcuckim przez KPPSP w Łańcucie

Gmina	2002				2003				+ wzrost - spadek			
	Pož.	MZ	AF	Ogółem	Pož.	MZ	AF	Ogółem	Pož.	MZ	AF	Ogółem
Białobrzegi	22	56	2	80	15	57	3	75	-7	+1	+1	-5
Czarna	18	40	2	60	45	45	3	93	+27	+5	+1	+33
Łańcut M	40	165	3	208	65	161	4	230	+25	-4	+1	+22
Łańcut Gm.	33	163	1	197	60	129	2	191	+27	-34	+1	-6
Markowa	11	30	1	42	18	24	1	43	+7	-6	0	+1
Rakszawa	16	19	1	36	27	22	3	52	+11	+3	+2	+16
Żołyń	8	16	1	25	19	23	3	45	+11	+7	+2	+20
RAZEM:	148	489	11	648	249	461	19	729	+101	-28	8	+81

Pož. – pożary, MZ – miejscowe zagrożenia, AF – alarmy fałszywe

Udział w działaniach ratowniczych jednostek OSP \ w 2003

Nazwa jednostki OSP	Rodzaj działań						Ogółem	
	Pożary		Miejscowe zagrożenia		Alarmy Fałszywe		Pozostały teren	Pozostały teren
	Na terenie wł. dział.	Pozostały teren	Na terenie wł. dział.	Pozostały teren	Na terenie wł. dział.	Pozostały teren		
Czarna	2	0	0	0	0	0	2	0
Krzemienica	19	0	14	0	1	0	34	0
Medynia Głogowska	9	0	5	0	1	0	15	0
Medynia Łańcucka	6	0	1	0	0	0	7	0
Zalesie	2	0	0	0	0	0	2	0

-zdarzenia kryminalne w wybranych kategoriach na terenie Gminy Czarna w okresie za styczeń – grudzień 2002r.

-przestępstwa drogowe

Zdarzenia w ruchu drogowym mają istotne znaczenie dla stanu bezpieczeństwa i porządku w Gminie Czarna (tak jak dla całego Powiatu Łańcuckiego). Zdarzenia te, chociaż spowodowane z winy nieumyślnej sprawców, mają bardzo poważne konsekwencje dla życia i zdrowia oraz mienia.

Zestawienie wypadków drogowych na terenie Powiatu Łańcuckiego w latach 2001-2002.

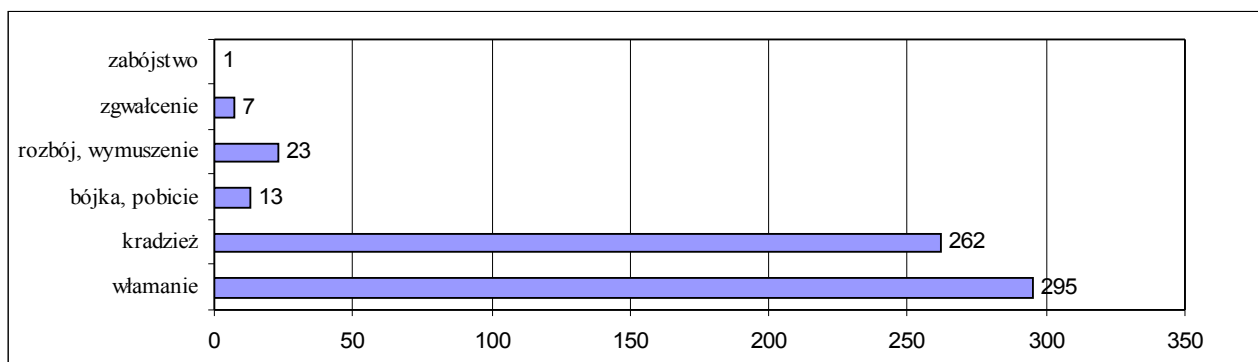
Gmina	2001	2002	2003
Miasto Łańcut	20	27	11
Gmina Łańcut	24	22	23
Gmina Białobrzegi	6	8	7
<u>Gmina Czarna</u>	7	6	5
Gmina Markowa	5	6	6
Gmina Rakszawa	8	4	2
Gmina Żołyńia	2	3	5
Razem	72	76	59

Ilość ofiar wypadków drogowych na terenie Powiatu Łańcuckiego w latach 2001 i 2002.

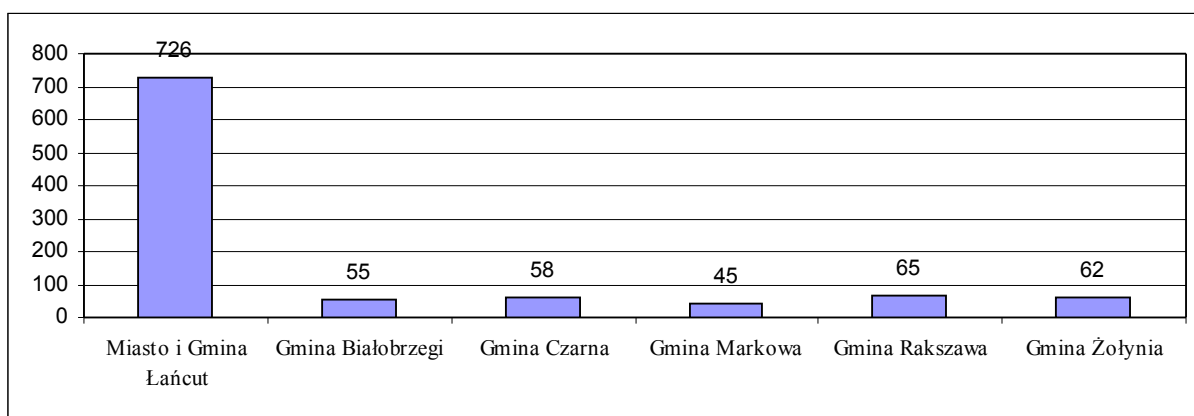
	Miasto Łańcut	Gmina Łańcut	Gmina Białobrzegi	Gmina Czarna	Gmina Markowa	Gmina Rakszawa	Gmina Żółynia
Ilość ofiar w roku 2001	28	32	9	8	7	9	2
Ilość ofiar w roku 2002	33	26	9	11	7	7	6

Największe zagrożenie wypadkami (pod kątem ciągów komunikacyjnych) istnieje na trasie E4 w Krzemienicy i na drogach wojewódzkich: Łańcut – Sokołów Młp. i Łańcut – Leżajsk

Przestępstwa kryminalne w wybranych kategoriach na terenie powiatu łańcuckiego za styczeń – grudzień 2003

Porównanie ilości zdarzeń kryminalnych na terenie miasta gmin powiatu łańcuckiego w 2003 roku

Identyfikacja problemów.

Problemem Gminy Czarna, podobnie jak całego regionu jest wysoki poziom bezrobocia, szczególnie wśród ludzi młodych. Niekorzystnie wygląda struktura zatrudnienia. W przeciągu ostatnich kilku lat, zmniejszeniu liczby

pracujących w przemyśle towarzyszył wzrost zatrudnienia w rolnictwie. Oznacza to, że rolnictwo w dużym stopniu spełnia tu rolę amortyzatora przekształceń systemowych w gospodarce. Skutkiem tego jest wysokie bezrobocie ukryte w rolnictwie. Nadal niezadowalający jest poziom zatrudnienia w sektorze usług.

Główne powody trudnej sytuacji życiowej osób korzystających z pomocy społecznej to w pierwszej kolejności ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność oraz potrzeba ochrony macierzyństwa.

III. Zadania polegające na poprawie sytuacji na terenie Gminy Czarna

Plan Rozwoju Lokalnego będzie realizowany na obszarze czterech strategicznych priorytetów:

Priorytet 1

Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich poprzez budowę ich wielofunkcyjnego charakteru w oparciu o środowisko naturalne, podniesienie atrakcyjności turystycznej, tworzenie pozarolniczych źródeł dochodu, produkcję zdrowej żywności, przebudowę struktury agrarnej racjonalizację produkcji rolniczej.

Cele priorytetu 1

Wzrost przychodów pozarolniczych

Trwałe pozyskanie klientów – turystów i odbiorców produktów rolnych

Tworzenie wielofunkcyjnej infrastruktury na terenach wiejskich

Rozwój nowych funkcji terenów gminy – mieszkalnych, turystycznych, rolniczych

Priorytet 2

Rozwój turystyki dzięki wykorzystaniu zabytkowych obiektów dziedzictwa kulturowego, lokalnych, walorów przyrodniczych i krajobrazowych, jak również środowiska naturalnego. Posiadane walory atrakcyjności turystycznej wesprzeć należy rozwojem bazy turystycznej.

Cele priorytetu 2

Wzrost dochodów z turystyki

Skuteczna promocja Gminy

Poprawa obsługi ruchu turystycznego

Rozwój nowych produktów turystycznych

Priorytet 3

Rozwój zasobów ludzkich umożliwiający przystosowanie społeczne do przemian społeczno – gospodarczych, budowę społeczności lokalnej opartej na wiedzy i tworzenie systemu kształcenia ustawicznego oraz zapobieganie wykluczeniu społecznemu.

Cele priorytetu 3

Zabezpieczenie środków finansowych na rozwój zasobów ludzkich

Promocja edukacji i kształcenia ustawicznego

Zapobieganie wykluczeniu społecznemu
Rozwój społeczeństwa opartego na wiedzy

Priorytet 4

Podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej gminy, wsparcie napływu kapitału zewnętrznego poprzez poprawę infrastruktury i stworzenie przychylnego klimatu dla rozwoju przedsiębiorczości, wzrost konkurencyjności gospodarki, tworzenie nowych miejsc pracy, wzrost zamożności gminy i jej społeczeństwa.

Cele priorytetu 4

Wzrost zamożności gminy

Napływ inwestorów zewnętrznych

Poprawa jakości obsługi inwestora

Budowa nowoczesnej struktury społeczno-gospodarczej

Cele wyznaczone w priorytetach będą realizowane poprzez projekty wynikające z zadań uszeregowanych poniżej tematycznie

1. Lista zadań tematyczna. Zadania obejmujące:

A rozwój systemu komunikacji i infrastruktury

wodociągi i kanalizacja

- projektowanie i budowa sieci kanalizacji sanitarnej
- modernizacja sieci wodociągowych i kanalizacyjnych

drogi, mosty, chodniki dla pieszych, oświetlenie

- budowa i remonty dróg powiatowych, gminnych i wiejskich,
- budowa i przebudowa mostów i przepustów na drogach i ciekach wodnych
- utrzymanie dróg powiatowych (dofinansowanie ich przez Gminę)
- poszerzenie dróg i budowa skrzyżowań bezkolizyjnych
- przekwalifikowanie głównych dróg wiejskich na drogi gminne
- budowa chodników i odwodnienia wzdłuż dróg
- budowa i rozbudowa parkingów obok budynków użyteczności publicznej, cmentarzy wraz z systemami komunikacji
- budowa oświetlenia dróg

inne

- modernizacja i rozbudowa Remiz Ochotniczej Straży Pożarnej
- dofinansowanie i zakup sprzętu jednostkom OSP
- remonty innych budynków użyteczności publicznej
- budowa infrastruktury dla produkcji energii odnawialnej – ogniwa słoneczne, biomasa

zmiany w sposobie użytkowania terenu

inwestycje

-kompleksowe zagospodarowanie w celu udostępnienia potencjalnym inwestorom na prowadzenie działalności gospodarczej

turystyka – rekreacja

- utworzenie ośrodków rekreacyjnych, turystyczno – wypoczynkowych (z pełnym zapleczem socjalnym) oraz bazy (stała estrada z zadaszeniem) dla organizacji cyklicznych imprez i wydarzeń kulturalnych jako stałej formy promującej Gminę Czarna

B poprawa stanu środowiska naturalnego

-likwidacja dzikich wysypisk śmieci,
-segregacja odpadów na terenie sołectw,
-sadzenie drzew,

C poprawa stanu środowiska kulturowego i turystyki

-modernizacja i rozbudowa obiektów administrowanych przez GOK Czarna, w tym m.in. o zaplecza kuchenne, sale widowiskowe
-remont obiektów zabytkowych
-rozbudowa infrastruktury turystycznej
-turystyczne i rekreacyjne trasy (ścieżki) spacerowe, piesze, rowerowe, narciarskie z odpowiednim zapleczem socjalnym, informacją i oznakowaniem, promujące atrakcyjność gminy
-poprawa wizerunku terenów przyległych do obiektów o charakterze publicznym (domy kultury, biblioteki, remizy OSP itp.) - utwardzone parkingi, organizacja terenów zielonych, remonty istniejących i budowa nowych ogrodzeń,
-propagowanie rozwoju usług noclegowych, agroturystyki, małej gastronomii w bezpośrednim związku z organizowanymi przez GOK wydarzeniami kulturalnymi.
-remonty i budowa/rozbudowa bibliotek,
-poprawa bezpieczeństwa – budowa odpowiednich zabezpieczeń chodników i oznakowań przy Ośrodkach Kultury i innych instytucjach o charakterze publicznym bezpośrednio przyległych do dróg o dużym natężeniu ruchu, budowa ekranów izolujących hałas i zanieczyszczenia
-promocja zespołów artystycznych
-organizacja imprez masowych
-wykonanie tablic dydaktycznych związanych z oznakowaniem terenów atrakcyjnych turystycznie (przygotowanie i drukowanie materiałów informacyjnych i promocyjnych)
-tworzenie systemów zabezpieczeń obiektów dziedzictwa kulturowego na wypadek zagrożeń
-zawarcie porozumienia z władzami kościelnymi w sprawie zagospodarowania, wykonania remontu obiektów i organizacji muzeum sztuki ludowej

- utrzymywanie jako zabytków
- organizacja ścieżek zdrowia
- toczenie stałą opieką zabytków sakralnych (kapliczki i krzyże przydrożne)
- stworzenie w każdej miejscowości gminy ogólnodostępnych ośrodków informacyjnych wyposażonych w odpowiednie urządzenia z dostępem do internetu
- systematyczna wymiana zużytego wyposażenia Ośrodków Kultury
- zakupy strojów regionalnych dla zespołów pieśni i tańca,
- zakup instrumentów muzycznych w celu rozwijania dalszej działalności umuzykalniającej wśród dzieci i młodzieży będącej zapleczem dla istniejących zespołów i orkiestr na terenie gminy,
- powiększanie i unowocześnianie sprzętu nagłaśniającego (kolumny głośnikowe, mikrofony, miksery, końcówki mocy, statywy itp.) w celu stworzenia możliwie dużej samodzielności merytorycznej poszczególnych OK z równoczesnym wykorzystaniem go do realizacji dużych plenerowych wydarzeń kulturalnych na terenie gminy.
- zakup sprzętu nowej generacji, fotograficznego, AV, komputerowego i oprogramowań dla celów dokumentacyjnych, poligraficznych, audio – video i innych związanych z codzienną działalnością merytoryczną.
- powiększanie i unowocześnianie zbiorów bibliotecznych (księgozbiory tradycyjne i biblioteki multimedialne)

Ochrona dziedzictwa

- tworzenie ośrodków rękodzielniczych z prowadzeniem stałych warsztatów z zakresu garncarstwa, zdobnictwa ludowego, wystawiennictwo i handel jako formy aktywizacji zawodowej młodzieży i bezrobotnych.
- odtworzenie zwyczajów, obrzędów, elementów dóbr materialnych naszej gminy i regionu (stroje regionalne, przedmioty użytku codziennego, architektura) w ramach działalności grup zainteresowań funkcjonujących przy GOK.
- organizacja szkoleń, kursów i innych form doskonalenia dla potencjalnych instruktorów amatorskiego ruchu artystycznego z zakresu form pracy pielęgnujących tradycje kulturowe.

Promocja

- wykonanie jednolitego systemu wizualnej informacji lokalnej: kulturalnej, turystycznej, gospodarczej we wszystkich sołectwach.
- działalność wydawnicza (foldery, pocztówki, wydawnictwa książkowe, mapy turystyczne, programy wydarzeń, poprawa oznakowania informacyjnego dróg i itp.) uwzględniająca wszystkie walory gminy, dostępna w punktach informacji turystycznej na terenie województwa podkarpackiego oraz usługowo – handlowych na terenie gminy.
- stała współpraca z mediami: prasa, radio, telewizja.
- organizacja szkoleń i kursów dla potencjalnych przewodników i pracowników punktów informacji turystycznej w ramach aktywizacji zawodowej młodzieży i absolwentów szkół o profilu – turystyka.
- pomoc organizacyjno – finansowa w nawiązywaniu kontaktów krajowych i międzynarodowych różnych środowisk gminy – głównie młodzieży; na zasadzie -"gminy bliźniacze".

D poprawa warunków i jakości życia mieszkańców, w tym zmiany w strukturze zamieszkania

ochrona zdrowia

- modernizacja budynków Ośrodków Zdrowia w tym przystosowanie ich do potrzeb osób niepełnosprawnych, zakup sprzętu do diagnostyki i terapii w szczególności chorób układu krążenia, chorób nowotworowych i rehabilitacji
- uruchomienie gabinetów rehabilitacji

edukacja szkolna, kształcenie ustawiczne i praktyczne, zasoby ludzkie, przedsiębiorczość

- utworzenie centrum kształcenia ustawicznego i praktycznego, centrum informatycznego dla rolników: szkolenia dla rolników odchodzących z rolnictwa, szkolenia dla osób dorosłych w zakresie podwyższenia i dostosowania kwalifikacji zawodowych do potrzeb regionalnego rynku pracy (m.in. w zakresie języków obcych)
- tworzenie programów stypendialnych dla wyrównania szans młodzieży wiejskiej i miejskiej
- promocja przedsiębiorczości – m.in. utworzenie komórki doradztwa i szkoleń dla rozpoczynających działalność, wsparcie pomostowe, strategia innowacyjna
- wspieranie tworzenia gospodarstw agroturystycznych, produktu lokalnego i ich promocja (strony internetowe, foldery)
- opracowanie bazy danych o jakości gleby przeznaczonej pod gospodarstwa ekologiczne
- organizacja rolniczych grup zrzeszających rolników uprawiających warzywa i owoce oraz grupy reprezentującej producentów roślin zbożowych,
- budowa boisk sportowych i innych obiektów sportowych z niezbędną infrastrukturą
- modernizacja i wyposażenie budynków szkół, pracowni szkolnych (także obsługi administracyjnej i stołówek szkolnych)
- modernizacja przedszkoli z towarzyszącymi urządzeniami (jak np. place zabaw)
- wyposażenie obiektów sportowych
- zapewnienie dostępu do Internetu w miejscach publicznych takich jak np.: świetlice, biblioteki
- budowa hal sportowych
- budowa krytej pływalni

sport

- budowa i rozbudowa infrastruktury sportowo-rekreacyjnej na gminnych obiektach,
- budowa, rozbudowa, modernizacja i wyposażenie obiektów klubów sportowych /szatni przy stadionie/ i zagospodarowanie otoczenia obiektów

2. Zadania do realizacji według hierarchii ważności

Jako priorytetowe do realizacji uznaje się zadania mające na celu zapewnienie pełnej infrastruktury technicznej mieszkańcom Gminy Czarna (w szczególności wodociągowej, kanalizacyjnej i drogowej). Jest to warunek niezbędny do zapewnienia rozwoju Gminy, tworzenia nowych miejsc pracy a co za tym idzie lepszych warunków życia mieszkańców Gminy Czarna.

IV. Realizacja zadań i projektów

Lista zadań, zestawiona w poprzednim rozdziale, przekłada się na poszczególne działania. Te z kolei często podlegają etapowaniu. W poniższych tabelach zestawiono przewidywany harmonogram rzeczowo-finansowy realizowanych projektów. Tabele te pozwolą na określenie stopnia zapotrzebowania na środki budżetowe i pozabudżetowe w poszczególnych latach.

Tabele zawierają zestawienie działań pogrupowanych według przynależności do wyznaczonych wcześniej celów strategicznych. Zakłada się, że projekty nie zrealizowane w założonym do realizacji roku przechodzą na rok następny.

Ponadto zadania mające pomóc w rozwoju lokalnym gminy można podzielić na będące w gestii władz lokalnych oraz te, których wdrożenie nie zależy od kompetencji Urzędu Gminy Czarna.

1. Planowane projekty/ zadania inwestycyjne w okresie 2004-2006

Harmonogram rzeczowo finansowy Gminy Czarna na lata 2004-2006

Lp.	Nazwa projektu	Okres realizacji	Łączne nakłady finansowe w zł	Wydatki w zł		
				2004	2005	2006
rozwój systemu komunikacji i infrastruktury						
1	Kanalizacja Czarna, Pogwizdów, Medynia Łańcucka i Zalesie etap K1	2004	1 492 800	1 492 800		-
2	Kanalizacja, Pogwizdów, Medynia Łańcucka i Zalesie etap K2	2004-2005	1 665 498	8 450	1 657 048	
3	Kanalizacja Czarna, Medynia Głogowska, Pogwizdów, Medynia Łańcucka i Zalesie etap K3, K4 i K5	2005-2008	4 850 000	-	150 000	1 600 000
4	Kanalizacja Dąbrówki i Krzemienica etap końcowy	2004-2005	430 000	25 000	405 000	-
5	Wykonanie przejścia przez rz. Wisłok kolektora tłoczego kanalizacji sanitarnej wraz z modernizacją dwóch głównych przepompowni ścieków	2005-2006	110 000	-	10 000	100 000
6	Modernizacja istniejącej sieci wodociągowej w Medyni Głogowskiej i Pogwizdowie	2005-2006	600 000	-	40 000	560 000
7	Modernizacja istniejącej sieci wodociągowej w Woli Małej	2005-2007	600 000		40 000	200 000
8	Modernizacja pompowni strefowej wody w Krzemienicy	2005	45 000	-	45 000	
9	Opracowanie pełnej dokumentacji technicznej	2006-2007	31 000	-	-	6 000

	i geologicznej oraz wykonanie dodatkowej studni ujęcia wody w Krzemienicy					
poprawa warunków i jakości życia mieszkańców, w tym zmiany w strukturze zamieszkania						
1	Rozbudowa bazy sportowo-rekreacyjnej na stadionie w Pogwizdowie	2004-2006	480 000	70 000	160 000	250 000
2	Rozbudowa bazy sportowo-rekreacyjnej na stadionie w Dąbrówkach	2004-2006	480 000	25 000	100 000	355 000
3	Rozbudowa bazy sportowo-rekreacyjnej na stadionie w Krzemienicy	2005	120 000	-	120 000	-
4	Modernizacja kotłowni węglowej na gazową wraz z instalacją c.o. szkoły podstawowej i gimnazjum w Medyni Głogowskiej	2005	380 000	-	380 000	-
5	Wymiana konstrukcji dachowej na całości obiektu szkolnego w Medyni Głogowskiej	2006	250 000	-	-	250 000
6	Modernizacja kotłowni węglowej na gazową wraz z instalacją c.o. w budynku GOK w Woli Małej	2006-2007	214 000			14 000

Harmonogram realizacji inwestycji

Lp.	Nazwa zadania	2004				2005				2006			
		I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
rozwój systemu komunikacji i infrastruktury													
1	Kanalizacja Czarna, Pogwizdów, Medynia Łańcucka i Zalesie etap K1												
2	Kanalizacja Czarna, Pogwizdów, Medynia Łańcucka i Zalesie etap K2												

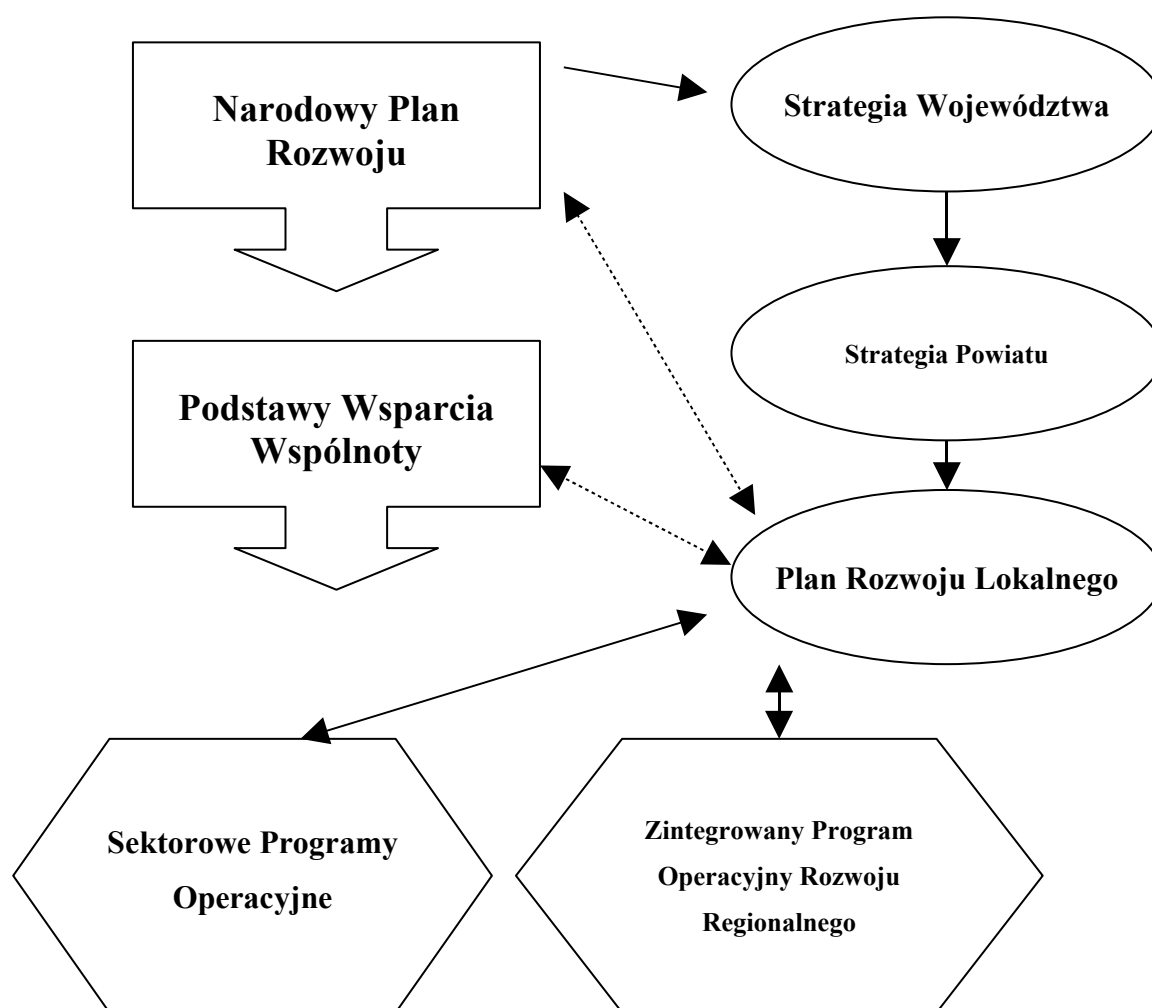
2. Planowane projekty/ zadania inwestycyjne w okresie 2007 – 2013;

W latach 2007 – 2013 Gmina Czarna zamierza realizować następujące zadania:

1. Kontynuacja kanalizacji Czarnej, Medyni Głogowskiej, Pogwizdowa, Medyni Łańcuckiej i Zalesia etap K3, K4 i K5
2. Modernizacja oczyszczalni ścieków związana z uzyskaniem docelowej przepustowości
3. Budowa i modernizacja dróg gminnych
4. Termomodernizacja budynków szkół i przedszkoli.
5. Budowa chodników przy drogach gminnych, powiatowych i wojewódzkich.
6. Modernizacja ujęć wody i sieci wodociągowych
7. Rozbudowa i modernizacja boisk, stadionów sportowych i infrastruktury sportowo-rekreacyjnej otaczającej te obiekty.
8. Wymiana konstrukcji i poszyc dachowych szkół.
9. Budowa basenu

V. Powiązanie projektów z innymi działaniami realizowanymi na terenie gminy/powiatu/województwa

VI. Oczekiwane wskaźniki osiągnięć planu rozwoju lokalnego.

Wskaźniki osiągnięć to inaczej obiektywnie weryfikowalne wskaźniki, konkretne liczbowo mierniki, przy pomocy, których możemy skontrolować, czy działania, które zostały podjęte, otrzymane rezultaty i osiągnięte cele są zgodne z przyjętymi założeniami.

Założenia – są to uwarunkowania, które jeżeli zostaną spełnione, pozwolą otrzymać spodziewane rezultaty i osiągnąć zakładane cele.

Wskaźniki powinny być:

-trafne - dostosowane do charakteru projektu oraz oczekiwanych efektów

– mierzalne - wyrażone w wartościach liczbowych, procentowych lub binarnie („tak” – „nie”)

– wiarygodne - niezależne, reprezentatywne i możliwe do łatwej weryfikacji

Wskaźniki odpowiadają na pytania o **efektywność** – czy to, co robimy, robimy dobrze - chodzi tutaj o zestawienie wykorzystanych zasobów w stosunku do osiągnięć;

oraz o **skuteczność** – czy robimy to, co trzeba, czyli jakie są osiągnięcia w zestawieniu z założeniami.

Wskaźniki możemy podzielić dwójako. Po pierwsze na wskaźniki:

-**bazowe** – o charakterze uniwersalnym

-**dotatkowe** - odzwierciedlające specyfikę konkretnych projektów

Po drugie na wskaźniki:

-**wkładu**

-**produktu**

-**rezultatu**

-**oddziaływania**

Wkład - zasoby zaangażowane przez beneficjenta w trakcie wdrażania danego projektu; zasoby finansowe, zasoby ludzkie, zasoby materialne, zasoby organizacyjne itp.

Produkt - wszystkie produkty materialne i usługi, które otrzymuje beneficjent w trakcie realizacji projektu przy wykorzystaniu zaangażowanych zasobów.

Rezultat - bezpośrednie i natychmiastowe efekty projektu; zmiany, jakie nastąpiły w wyniku wdrożenia projektu u bezpośrednich beneficjentów pomocy

Oddziaływanie - Konsekwencje danego programu/projektu wykraczające poza bezpośrednie i natychmiastowe efekty dla beneficjentów

W planie rozwoju lokalnego określamy wskaźniki rezultatu i oddziaływania – pokazujemy powiązanie pomiędzy projektami planu rozwoju lokalnego.

Zakłada się, że metodą na zbudowanie dobrego Planu Rozwoju Lokalnego jest szczegółowe rozpisanie wcześniej uzgodnionych celów na małe działania rozłożone w czasie i konsekwentnie realizowane z jasno sprecyzowanymi celami, działaniami i rezultatami oraz realnym budżetem.

Realizacja planu winna także przynieść określone wskaźniki osiągnięć i efektów tj.

- poprawę jakości dróg poprzez ich budowę i modernizację
- poprawę jakości środowiska naturalnego ze względu na zmniejszenie zrzutu ścieków nieoczyszczonych, zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery,
- poprawę bazy edukacyjnej dla młodzieży w związku z remontem i modernizacją obiektów szkolnych,
- zwiększenie dostępności do bazy turystyczno - rekreacyjnej,
- poprawę zdrowia mieszkańców w związku z budową ujęć wody i sieci wodociągowej,
- tworzenie infrastruktury technicznej sprzyjającej rozwojowi małej i średniej przedsiębiorczości,
- rozwój infrastruktury niezbędnej dla rozwoju nowoczesnego rolnictwa poprzez budowę dróg, wodociągów i kanalizacji.

Dlatego dla poszczególnych zadań określonych w niniejszym Planie Rozwoju Lokalnego dla Gminy Czarna można określić oczekiwane wskaźniki, które dzielimy na:

- wskaźniki produktu, które określają, jaki będzie bezpośredni wynik podejmowanych działań,
- wskaźniki rezultatu, przedstawiające bezpośrednie i natychmiastowe efekty wdrożenia działania,
- wskaźniki oddziaływania, które prezentują konsekwencje realizacji przedsięwzięcia w przyszłości. Wskaźniki te mogą mieć charakter zarówno bezpośredni (bezpośrednie oddziaływanie przedsięwzięcia na sfery życia społeczno-gospodarczego w dłuższym okresie czasu) jak i pośredni (długofalowy wpływ przedsięwzięcia na dziedziny życia społeczno-gospodarczego niezwiązane bezpośrednio z realizowanym działaniem).

Wskaźniki osiągnięć (przykładowe)

Lp.	Nazwa projektu	Okres realizacji	Nazwa wskaźników osiągnięć		
			produkty	rezultaty	Oddziaływanie
1	Kanalizacja, Pogwizdów, Medynia Łańcucka i Zalesie etap K2	2004 - 2005	<p>Długość wybudowanej sieci kanalizacyjnej wodociągowej (w km)</p> <p>Liczba zbudowanych/zmodernizowanych przyłączy (przykanalików) (szt.)</p> <p>długość wybudowanych/zmodernizowanych przyłączy (przykanalików) (km)</p>	<p>Liczba gospodarstw domowych/budynków podłączonych do sieci kanalizacji sanitarnej (w szt.)</p> <p>Stosunek ilości budynków podłączonych do kanalizacji do wszystkich budynków w mieście/gminie (w %)</p> <p>Powierzchnia terenów inwestycyjnych z dostępem do sieci kanalizacji sanitarnej (w ha)</p> <p>Liczba osób korzystających z sieci kanalizacyjnej (osoby)</p>	<p>Ilość ścieków odprowadzonych i / lub oczyszczonych (m³/miesiąc)</p> <p>Ilość ścieków odprowadzonych/oczyszczonych (w okresie 1 roku) (m³/miesiąc)</p> <p>Cena gruntów inwestycyjnych na obszarze beneficjenta (po 2 latach) (tys. PLN)</p>
2	Modernizacja istniejącej sieci wodociągowej w Medyni Głogowskiej i Pogwizdowie	2005 - 2006	<p>Długość wybudowanej sieci kanalizacyjnej wodociągowej (w km)</p> <p>Liczba zbudowanych/zmodernizowanych przyłączy (przykanalików) (szt.)</p> <p>długość wybudowanych/zmodernizowanych przyłączy (przykanalików) (km)</p>	<p>Liczba gospodarstw domowych/budynków podłączonych do sieci wodociągowej (w szt.)</p> <p>Stosunek ilości budynków podłączonych do wodookresie do wszystkich budynków w mieście / gminie (w %)</p> <p>Powierzchnia terenów inwestycyjnych z dostępem do sieci wodociągowej (w ha)</p> <p>Liczba osób korzystających z sieci wodociągowej (osoby)</p>	<p>Cena gruntów inwestycyjnych na obszarze beneficjenta (po 2 latach) (tys. PLN)</p>

3	Modernizacja kotłowni węglowej na gazową wraz z instalacją c.o. szkole podstawowej i gimnazjum w Medyni Głogowskiej	2005	Instalacje grzewcze (mb) Powierzchnia obiektów publicznych ze zmodernizowaną infrastrukturą ciepłowniczą i gazowniczą (m ²)	Zużycie energii cieplnej (kJ) Powierzchnia pomieszczeń ogrzewanych (m ²) Zużycie gazu (m ³)	Liczba osób regularnie korzystających z obiektów edukacyjno-sportowych (po 2 latach) (osoby) Liczba osób, które ukończyły na miejscu szkołę podstawową ((osoby)
---	---	------	--	---	--

VII. Plan finansowy na lata 2004-2006

Źródła finansowania planu Rozwoju Lokalnego

Analiza finansowa

1. Dochody Gminy Czarna w latach 2000 – 2003

Dochody Gminy Czarna w latach 2000 – 2003

DOCHODY GMINY CZARNA W PODZIALE NA POSZCZEGÓLNE GRUPY W LATACH 2000 - 2003															
Dział	Rołnictwo i leśnictwo	Gospodarka komunalna	Gospodarka mieszkaniowa	Oświata i wychowanie	Kultura i sztuka	Opieka społeczna	Różna działalność	Dochody z podatków i opłat lokalnych	Administracja państwowa i samorządowa	Finanse	Różne rozliczenia	Transport i łączność	Działalność usługowa	Urzędy nacz. Organów władzy państwa	RAZEM
Rok															
2000 r	234 496	669 492	208 582	668 607		798 746	35 120	2 518 104	145 306	56 298	6 453 063	144 800		16 583	11 946 897
2001 r		433 117	143 562	163 062	26 662	867 028		2 565 689	220 056		7 789 950	14 500		19 090	12 243 416
2002 r		506 654	82 028	214 036	2 000	963 950		2 859 314	132 625		8 675 936	15 000	20 274	21 240	13 493 057
2003 r	70 000	734 171	85 359	234 897	1 000	906 389		2 848 480	102 266		9 651 899	19 000		29 816	14 683 277

RAZEM	304 496	2 343 734	517 631	1 280 602	29 662	3 536 113	35 120	10 791 587	600 253	56 298	32 570 848	193 300	20 274	86 729	52 366 647
--------------	----------------	------------------	----------------	------------------	---------------	------------------	---------------	-------------------	----------------	---------------	-------------------	----------------	---------------	---------------	-------------------

2. Wydatki Gminy Czarna w latach 2000 – 2003

Wydatki Gminy Czarna w latach 2000 – 2003

WYDATKI GMINY CZARNA W PODZIALE NA POSZCZEGÓLNE GRUPY W LATACH 2000 - 2003																			
Dział	Rolnictwo i leśnictwo	Gospodarka komunalna	Gospodarka mieszkaniowa	Oświata i wychowanie	Kultura i sztuka	Opieka społeczna	Różna działalność	Ochrona zdrowia	Administracja państwowa i samorządowa	Obsługa długu	Kultura fizyczna	Transport i łączność	Działalność usługowa	Urzędy nacz. Organów władzy państwa	Ochrona przeciwpożarowa	Zaopatrzenie w wodę	Różne rozliczenia	RAZEM	
Rok																			
2000 r	232 370	2 264 757	278 097	6 744 371	415 417	998 455	35 294	39 046	1 001 264	224	54 753	523 636		16 581					12 604 265
2001 r	21 264	1 673 169	57 654	6 840 994	488 828	1 097 631		41 286	1 242 076	5 584	118 217	396 796	22 978	19 089	211 439	83 121	6 915		12 327 041
2002 r	27 549	2 072 797	32 536	7 883 818	582 140	1 229 529		60 658	1 192 055	4 821	234 622	547 941	39 176	21 241	315 112	3 860	12 100		14 259 955
2003 r	102 987	1 738 944	119 612	8 679 420	598 654	1 175 010		84 354	1 347 143	3 082	129 776	545 590	45 628	29 818	141 153		9 547		14 600 018
RAZEM	384 170	7 749 667	487 899	30 148 603	2 085 039	4 500 625	35 294	225 344	4 782 538	13 711	537 368	2 013 963	107 782	86 729	667 704	86 981	28 562		53 791 279

2. Planowane projekty/ zadania inwestycyjne w okresie 2004 -2006;

Planowane projekty w latach 2004 – 2006

Lp.	Nazwa projektu	Harmonogram realizacji	Jednostka organizacyjna realizująca program	Łączne nakłady ogółem w zł	Źródła finansowania			
					Budżet JST+ budżet państwa	Środki prywatne	Fundusze Strukturalne	Inne
rozwój systemu komunikacji i infrastruktury								
1	Kanalizacja Czarna, Medynia Głogowska, Pogwizdów, Medynia Łańcucka i Zalesie etap K1	2004	Urząd Gminy	1 492 800	100%			
2	Kanalizacja, Medynia Głogowska, Pogwizdów, Medynia Łańcucka i Zalesie etap K2	2004-2005	Urząd Gminy	1 665 498	25%		75%	
3	Kanalizacja Czarna, Medynia Głogowska, Pogwizdów, Medynia Łańcucka i Zalesie etap K3, K4 i K5	2005-2008	Urząd Gminy	4 850 000	25%		75%	
4	Kanalizacja Dąbrówki i Krzemienica etap końcowy	2004-2005	Urząd Gminy	430 000	25%		75%	
5	Wykonanie przejścia przez rz. Wisłok kolektora tłoczego kanalizacji sanitarnej wraz z modernizacją dwóch głównych przepompowni ścieków	2005-2006	Urząd Gminy	110 000	25%		75%	

6	Modernizacja istniejącej sieci wodociągowej w Medyni Głogowskiej i Pogwizdowie	2005-2006	Urząd Gminy	600 000	25%		75%	
7	Modernizacja istniejącej sieci wodociągowej w Medyni Głogowskiej i Pogwizdowie	2005-2006	Urząd Gminy	600 000	25%		75%	
8	Modernizacja pompowni strefowej wody w Krzemienicy	2005	Urząd Gminy	45 000	25%		75%	
9	Opracowanie pełnej dokumentacji technicznej i geologicznej oraz wykonanie dodatkowej studni ujęcia wody w Krzemienicy	2006-2007	Urząd Gminy	31 000	25%		75%	
poprawa warunków i jakości życia mieszkańców, w tym zmiany w strukturze zamieszkania								
1	Rozbudowa bazy sportowo-rekreacyjnej na stadionie w Pogwizdowie	2004-2006	Urząd Gminy	480 000	25%		75%	
2	Rozbudowa bazy sportowo-rekreacyjnej na stadionie w Dąbrówkach	2004-2006	Urząd Gminy	480 000	25%		75%	
3	Rozbudowa bazy sportowo-rekreacyjnej na stadionie w Krzemienicy	2005	Urząd Gminy	120 000	25%		75%	

4	Modernizacja kotłowni węglowej na gazową wraz z instalacją c.o. szkole podstawowej i gimnazjum w Medyni Głogowskiej	2005	Urząd Gminy	380 000	25%		75%	
5	Wymiana konstrukcji dachowej na całości obiektu szkolnego w Medyni Głogowskiej	2006	Urząd Gminy	250 000	25%		75%	
6	Modernizacja kotłowni węglowej na gazową wraz z instalacją c.o. szkole podstawowej i gimnazjum w Medyni Głogowskiej	2006-2007	Urząd Gminy	214 000	25%		75%	

VIII. System wdrażania

Plan Rozwoju Lokalnego jest dokumentem warunkującym rozwój danej jednostki terytorialnej. Nie jest on jednak prostą „receptą” na sukces. Aby Plan ten mógł przynieść zaplanowane efekty, konieczne jest sukcesywne jego wdrażanie, czuwanie nad jego realizacją i kontrolowanie jego przebiegu, co wymaga spełnienia trzech postulatów: **partnerstwa, planowania i kierowania.**

Partnerstwo

Właściwy proces wdrażania Planu wymaga połączenia wysiłków wielu instytucji, organizacji i osób, podobnie jak miało to miejsce w procesie jego budowania. Przedkładany Plan jest „własnością” społeczności lokalnej - dla niej przede wszystkim był tworzony. Udział lokalnych liderów i społeczności będzie czynnikiem wspierającym procesy implementacyjne. Zasadnicza odpowiedzialność w tej kwestii spoczywa jednak na Wójcie Gminy - organie powołanym, między innymi do realizacji polityki rozwojowej. Niezwykle istotne jest partnerstwo ponadlokalne, które powinno wyrażać się udziałem samorządów gmin sąsiednich oraz instytucji powiatowych i wojewódzkich przy realizacji Planu Rozwoju Lokalnego.

Zadania gminy, które pomagają określić właściwego partnera, są ściśle określone ustawowo. Ze względu na zasięg oddziaływania dzielą się na dwie grupy rodzajowe:

- gminne, mieszczące się w kompetencji gminy,
- ponadgminne, wychodzące poza ustawowe kompetencje gminy, możliwe do realizacji przy współdziałaniu gmin sąsiednich i wymagające równoczesnego zaangażowania władz regionalnych.

Taki rozkład zadań sprzyja określeniu partnerów realizacyjnych. W pierwszej grupie zadań sugerowane jest, aby odpowiedzialność spoczywała głównie na władzach gminy, na zasadach współpracy doraźnej pomiędzy określonymi służbami. Zadania gminne powinny być wdrażane przy wykorzystaniu środków budżetowych i pozyskanych środków zewnętrznych. Druga grupa wymaga pomocy gmin sąsiednich oraz zaangażowania władz regionalnych i legalizowania partnerstwa w ramach możliwych uregulowań prawnych. Mowa tu o powoływaniu związków gminnych i ponadgminnych, lokalnych porozumień, co ułatwiłoby zarządzanie finansami określonych projektów.

Planowanie

Struktura organizacyjna Urzędu Gminy sprzyja realizacji zadań z wielu dziedzin życia społeczno-gospodarczego, w tym również zadań strategicznych. Koordynacja proponowanych działań pozostanie w kompetencjach Wójta Gminy, który będzie je wykonywać przy pomocy poszczególnych Referatów i jednostek organizacyjnych.

Monitoring

Zaplanowaniu powinien podlegać, już w momencie przyjęcia, **proces monitoringu Planu.** Polega on na obserwacji etapów jego realizacji. Prawidłowo prowadzony, umożliwi stwierdzenie, czy Plan Rozwoju Lokalnego jest właściwie

wdrażany oraz czy założenia, na których go oparto, nie uległy zmianie. Poza tym pozwala sprawnie i elastycznie reagować na wszelkie zmiany, mogące wpłynąć na procesy wykonawcze. Efektywny monitoring musi spełniać określone wymagania. Najważniejsze z nich to:

- oparcie procesów monitoringowych na jasnych kryteriach, które pozwalają na obiektywną ocenę przebiegu procesu realizacji Planu i zastosowanych instrumentów rozwoju;
- dostarczanie podstaw do podejmowania decyzji zarówno w kwestiach bieżących, jak i strategicznych.

Kierowanie

W przypadku **Planu Rozwoju Lokalnego Gminy Czarna** kluczową postacią w procesie jej realizacji i monitoringu będzie **Wójt Gminy**. Kierując bieżącą działalnością Urzędu, będzie miał największy wpływ zarówno na sam proces opracowania planu jak i w przyszłości na jego wdrażanie i realizację. **Do najważniejszych zadań Wójta w zakresie zarządzania i monitoringu należałoby:**

- bezpośredni nadzór nad wdrażaniem Planu Rozwoju Lokalnego,
- przewodniczenie Komisji ds. Planu Rozwoju Lokalnego.

Ważną rolę w procesach wdrożeniowych Planu odgrywać powinna **Komisja ds. Planu**.

Główne jej zadania obejmowałyby:

- bieżącą analizę stanu realizacji Planu,
- obserwację uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych, wpływających na realizację Planu,
- przekazywanie spostrzeżeń do banku danych,
- wypracowanie kryteriów oceny stanu realizacji Planu,
- zabezpieczanie źródeł finansowania w postaci stosownego zapisu w budżecie
- opiniowanie stosownych umów partnerskich.

W strukturze zarządzania Planem powinien zostać wyodrębniony zespół zadaniowy zajmujący się ogólną koordynacją prac oraz przekazywaniem informacji o procesach monitoringu. Celowe będzie wyłonienie takiej komórki, która pełniłaby funkcję **Biura Planu**, a nadzór nad nim sprawowałby Wójt Gminy.

Wdrażanie planu rozwoju jest procesem otwartym, który na każdym etapie podlega weryfikacji i aktualizacji. Opierać powinno się na wyłonionych w ramach struktury organizacyjnej zespołach zadaniowych i kierownictwie projektów. Pozwoli to na koncentrowanie się na konkretnym przedsięwzięciu, a tym samym zwiększy jego efektywność. Kierownicy projektów to osoby merytorycznie związane z obszarami i zadaniami realizacyjnymi, będącymi równocześnie członkami Komisji ds. Planu Rozwoju.

Zarządzanie Planem powinno opierać się na szeroko pojętym partnerstwie. Na poziomie zadań lokalnych byłaby to współpraca doraźna pomiędzy Komisją ds. Planu, Biurem Planu i zespołami zadaniowymi. Na poziomie ponadgminnym i ponadlokalnym współpraca wychodzić powinna poza „ramy” Urzędu, co w praktyce oznacza zaangażowanie władz gmin

sąsiednich i regionalnych, instytucji otoczenia biznesowego i wszystkich zainteresowanych rozwojem gminy. Plan Rozwoju Lokalnego opracowano metodą społeczną, w taki też sposób powinien być wdrażany.

IX. Sposoby monitorowania, oceny i komunikacji społecznej

a) system monitorowania planu rozwoju lokalnego

Monitoring to obserwacja procesów rozwoju gminy, prowadzona w celu możliwie szybkiego podejmowania działań, stanowiących reakcję na rozwój powyższych zjawisk.

Monitoring bieżącej realizacji Planu Rozwoju Lokalnego umożliwia porównanie rzeczywistych efektów z planami, co pozwala określić stopień wykonania poszczególnych zadań.

System monitoringu musi opierać się na efektywnej sprawozdawczości. Muszą zostać określone rodzaje potrzebnych raportów i ich częstotliwość, w zależności od analizowanej problematyki.

Proponuje się dwa główne podmioty monitorujące Plan Rozwoju Lokalnego:

1. Wójt Gminy Czarna
2. Komisja ds. Planu Rozwoju Lokalnego

Formy monitorowania wewnętrzne i zewnętrzne:

1. Raportowanie
2. Wizyty kontrolne na miejscu realizacji
3. Spotkania z przedstawicielami instytucji zaangażowanych we wdrażanie
4. Analiza dokumentów związanych z programem
5. Komitety monitorujące

Raportowanie:

Mechanizmy raportowania powinny być określone jak najwcześniej

Konieczne jest ustalenie:

- adresatów raportów
- formatów raportów
- terminów sporządzania raportów
- sposobu wykorzystywania informacji

Informacje powinny być dostarczane w taki sposób, aby mogły stanowić użyteczne narzędzie w procesie decyzyjnym

System raportowania

- 1) raporty kwartalne
- 2) raporty roczne
- 3) raporty końcowe

Raporty powinny obligatoryjnie zawierać informacje na temat:

- postępu realizacji planu rzeczowego mierzonego ustalonymi wskaźnikami
- faktycznie poniesionych wydatków
- działań podjętych w celu zagwarantowania zgodności z politykami wspólnotowymi
- inicjatyw promujących interwencję FS
- skuteczności realizacji (ocena)

b) sposoby oceny planu rozwoju lokalnego

Ocena (ewaluacja) Planu to oszacowanie oddziaływania pomocy strukturalnej w odniesieniu do zadań, oraz analiza jej wpływu na specyficzne problemy gminy. To ocena skuteczności podejmowanych działań, zarówno na podstawie określonych wskaźników rzeczowych, jak i osiągniętego wyniku finansowego.

Oznacza to, że wyniki oceny powinny zostać wykorzystane w celu jak najlepszego dopasowania realizowanych zadań do rzeczywistych potrzeb oraz jak najbardziej efektywnego wydatkowania środków.

Ocena Planu Rozwoju Lokalnego będzie dokonywana przez dwie grupy podmiotów:

1. Wójta Gminy, Komisję ds. Planu Rozwoju Lokalnego
2. Społeczności lokalne na poziomie poszczególnych sołectw oraz organizacje pozarządowe społeczne i gospodarcze.

Można wyróżnić 3 sposoby oceny ze względu na czas oceny w stosunku do realizacji planu:

- A. ocena przed rozpoczęciem realizacji planu,
- B. ocena w trakcie realizacji planu,
- C. ocena po zakończeniu realizacji planu.

Zakłada się przeprowadzenie ewaluacji (oceny):

- ✓ przed rozpoczęciem realizacji Planu Rozwoju Lokalnego (ocena ex-ante)
- ✓ w trakcie realizacji Planu Rozwoju Lokalnego (ocena mid-term)
- ✓ po zakończeniu realizacji Planu Rozwoju Lokalnego (ocena ex-post)

c) sposoby inicjowania współpracy pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym i organizacjami pozarządowymi

Miarą powodzenia projektów rozwoju lokalnego będzie wzrost partycypacji mieszkańców w działaniach podejmowanych w regionach na rzecz rozwoju gospodarczego, kultury i demokracji. Dlatego też niezbędne jest inicjowanie współpracy pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym i organizacjami pozarządowymi. Zasadą, która będzie przyświecać tym działaniom jest partnerstwo. Partnerstwo zakłada istnienie porozumienia, które ma na celu zakorzenienie i ugruntowanie się w społeczności lokalnej jako jej trwały element.

Wsparcie organizacji pozarządowych jest niezbędne i celowe dla trafnej identyfikacji problemów społeczności lokalnych. Niewątpliwie korzyści niesie promowanie idei organizacji pożytku publicznego. Pozwoliłoby to podejść do rozwiązywania tychże problemów w sposób różnorodny i skuteczny. Włączyłoby organizacje do udziału w realizacji zadań publicznych. Wsparcie takie dałoby również szansę na funkcjonowanie mniejszych organizacji.

d) *Public Relations* planu rozwoju lokalnego

Public relations można określić jako kompleksowe budowanie dobrych relacji z otoczeniem. To dbałość o wizerunek instytucji i jej relacje z otoczeniem. To profesjonalny przekaz informacji na temat przedsięwzięcia, instytucji i jej działalności do otoczenia – bezpośredni lub poprzez liderów opinii. Podstawową zasadą PR jest okoliczność, że społeczeństwo ma prawo być informowane. Celem *Public Relations* jest wzbudzenie zaufania społeczności oraz nakłonienie do działań społecznie pożądaných. Można to osiągnąć przez komunikację, podtrzymywanie wzajemnych relacji w celu wykreowania dobrego wizerunku instytucji. Narzędziem kreowania dobrego wizerunku jest rzetelna informacja.

Najbardziej oczywistą strategią jest rozwijanie bezpośrednich kontaktów z adresatami Planu Rozwoju Lokalnego, czyli społecznością Gminy Łańcut. Uwagę należy zwrócić na budowanie i utrzymywanie stałych kontaktów z mediami. Wykorzystywać należy tzw. „Specjalne okazje”. Bardzo ważne jest identyfikowanie i kreowanie specjalnych okazji do skutecznej komunikacji z otoczeniem oraz sposobu organizacji tych wydarzeń. Aktywne przekonywanie, umiejętność właściwej komunikacji z grupami docelowymi. *Public relations* to posługiwanie się rzetelną, prawdziwą informacją a końcowym efektem jest pozytywne nastawienie odbiorcy.

Jednym z zadań jest skuteczne informowanie przedstawicieli mediów – dziennikarzy. Umożliwić zdobycie interesujących informacji. Rzetelność, cierpliwość, konsekwencja, przekonywanie stopniowe, bez zniechęcania

Spis treści:

I. Obszar i czas realizacji Planu Rozwoju Lokalnego.	4
II. Sytuacja społeczno – gospodarcza Gminy Czarna.	5
A. historia, położenie, podział administracyjny, powierzchnia, ludność	5
B. środowisko przyrodnicze,	17
C. turystyka,	29
D. zagospodarowanie przestrzenne i infrastruktura	31
1. miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego	31
2. studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy	32
3. uwarunkowania ochrony środowiska naturalnego	33
4. infrastruktura techniczna (stan dróg, gospodarka wodno-ściekowa, energetyczna)	61
4.1. Drogi	61
4.2. Sieci wodociągowe i kanalizacyjne	63
4.3. Gazownictwo	75
4.4. Elektro energetyka	76
4.5. Telefonizacja	81
5. infrastruktura społeczna	83
E. gospodarka	84
F. sfera społeczna	87
III. Zadania polegające na poprawie sytuacji na terenie Gminy Czarna	95
1. Lista zadań tematyczna	96
2. Lista zadań wg hierarchii ważności	100
IV. Realizacja zadań i projektów	100
V. Powiązanie projektów z innymi działaniami realizowanymi na terenie gminy/powiatu/województwa.	104
VI. Oczekiwane wskaźniki osiągnięć planu rozwoju lokalnego.	105
VII. Plan finansowy na lata 2004 – 2006	
Źródła finansowania Planu Rozwoju Lokalnego	108
VII. System wdrażania	113
IX. Sposoby monitorowania, oceny i komunikacji społecznej	115